

KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS

Socialinių ir humanitarinių mokslų fakultetas

Pedagogikos katedra

Karolina Gracholskienė

**SOCIALINIO PEDAGOGO PAGALBA NUO
ALKOHOLIO PRIKLAUSOMŲ TĖVŲ VAIKAMS**

Socialinės pedagogikos magistrantūros studijų programos baigiamasis darbas

Klaipėda, 2019

MAGISTRO BAIGIAMOJO DARBO LYDRAŠTIS

Karolina Gracholskienė

(magistro baigiamojo darbo autoriaus vardas, pavardė)

Socialinio pedagogo pagalba nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikams

(magistro baigiamojo darbo pavadinimas lietuvių kalba)

Patvirtinu, kad magistro baigiamasis darbas parašytas savarankiškai, nepažeidžiant kitiems asmenims priklausančių autorių teisių, visas magistro baigiamasis darbas ar jo dalis nebuvo panaudotas Klaipėdos universitete ir kitose aukštosiose mokyklose.

.....
(magistro baigiamojo darbo autoriaus vardas, pavardė ir parašas)

Sutinku, kad magistro baigiamasis darbas būtų naudojamas neatlygintinai 5 m. Klaipėdos universiteto studijų procese.

.....
(magistro baigiamojo darbo autoriaus vardas, pavardė ir parašas)

Magistro baigiamąjį darbą ginti

.....
(įrašyti – leidžiu arba neleidžiu)

.....
(data)

.....
(magistro baigiamojo darbo vadovo vardas, pavardė ir parašas)

Baigiamasis darbas įregistruotas katedroje

(data)

.....
(katedros sekretorės vardas, pavardė ir parašas)

Magistro baigiamąjį darbą ginti

.....
(įrašyti – leidžiu arba neleidžiu)

.....
(data)

.....
(katedros vedėjo vardas, pavardė ir parašas)

Recenzentu(-ais) skiriu

.....
(įrašyti recenzento(u) vardą, pavardę)

.....
(data)

.....
(katedros vedėjo vardas, pavardė ir parašas)

SANTRAUKA

Gracholskienė K. Socialinio pedagogo pagalba nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikams. Socialinės pedagogikos magistro studijų programos baigiamasis darbas. Darbo vadovas doc. dr. Gražina Šmitienė. Klaipėdos universitetas: Klaipėda, 2019. – 102 p.

Darbo tikslas – teorinio bei empirinio tyrimo dėka išskirti pagalbos nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikams metodus, kuriuos savo praktikoje taiko ar galėtų taikyti socialiniai pedagogai.

Temos aktualumas ir tyrimo metodika. Alkoholizmas – paplitusi ir destruktvyi priklausomybė nuo alkoholio. Ilgą laiką ši liga buvo suvokiama tik kaip nuo alkoholio priklausomo žmogaus nelaimė, tačiau bėgant metams pradėta gilintis ir į jos įtaką šeimos disfunkcijai bei poveikį tokioje šeimoje augantiems vaikams. Šiems vaikams būdingas tam tikras problemų laukas, kuris šiame darbe išskiriamas į *emocines – socialines* ir *fizines – neurologines* problemas. Vienas iš ugdymo įstaigos švietimo pagalbos specialistų, kuris gali padėti sprendžiant šių vaikų bėdas, yra socialinis pedagogas. Taigi, literatūros analizėje aptariamos nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikų problemos ir teorinės socialinio pedagogo galimybės teikti pagalbą minimiems vaikams, tuo tarpu empirinėje dalyje siekta atskleisti realiai socialinio pedagogo taikomus pagalbos metodus ir formas nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikams. Buvo pasirinktas kokybinis tyrimo metodas – imti giluminiai interviu iš 5 socialinių pedagogų ir 4 nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikų. Visi informantai buvo skatinami kalbėti apie tai, kokios socialinio pedagogo pagalbos jie yra sulaukę arba suteikę (jei tai buvo socialinio pedagogo interviu). Tyrimo metu gauta medžiaga buvo analizuojama pasitelkus struktūruotą grindžiamąją teoriją.

Išvados: Nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikai pasižymi menka saviverte, apleistumu, polinkiu į delinkventinį elgesį, emocinius sunkumus, taip pat jiems būdingos fizinės - neurologinės problemos – psichosomatiniai sutrikimai, polinkis į depresiją, lėtinius susirgimus. Egzistuoja ne vienas socialinės pedagoginės pagalbos teikimo metodas, tačiau nėra jokios specifinės metodikos darbui su nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikais. Grindžiamosios teorijos dėka pavyko išsiaiškinti, kad labiausiai pageidaujami ir daugiausiai naudos duodantys socialinio pedagogo darbo metodai su minimais vaikais yra individualūs pokalbiai ir grupiniai socialinių įgūdžių užsiėmimai. Visgi kur kas svarbiau už metodus pasirodė socialinio pedagogo asmeninės savybės – kompetencija, vertybinės nuostatos, empatija, psichologinės žinios, gebėjimas laikytis konfidencialumo ir bendradarbiauti su kitais specialistais. Visos šios savybės leidžia užmegzti pasitikėjimu grįstą santyki su nuo alkoholio

priklausomų tėvų vaikais bei orientuotis į jų įgalinimą – išklausimą, palaikymą ir jų stipriųjų pusių parodymą, kuris šiems vaikams suteikia motyvacijos siekti užsibrėžtų tikslų.

Raktažodžiai: alkoholizmas, šeima, nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikai, socialinis pedagogas, socialinio pedagogo pagalba, įgalinimas.

SUMMARY

Gracholskienė K. Social Educator's Support for Children of Alcohol Dependent Parents. Master's thesis of Social Pedagogy study program. Supervisor Assoc. Prof. Dr. Gražina Šmitienė. Klaipėda University: Klaipėda, 2019. – 102 p.

The aim of the thesis – using theoretical and empirical research, to distinguish methods of support for children of alcohol dependent parents applied or likely to be applied by social educators in their practice.

Relevance of the topic and research methodology. Alcoholism is a common and destructive alcohol addiction. For a long time, this disease has been perceived only as a disaster of an alcohol dependent person, but over the years it has begun to deepen its impact on family dysfunction and the impact on children growing in such a family. These children are characterized by a certain field of problems, which in this thesis is distinguished into *emotional - social* and *physical - neurological* problems. One educational educator who can help with the problems of these children is a social educator. Literature analysis discusses the problems of children of alcohol dependent parents and the theoretical possibilities of a social educator to provide support to the children mentioned, while the empirical part seeks to reveal the methods and forms of support actually applied by a social educator for the children of alcohol dependent parents. A qualitative research method was selected - in-depth interviews were taken from 5 social educators and 4 children of alcohol dependent parents. All the informants were encouraged to talk about what support they have received from a social educator or what support has been provided (if a social educator was interviewed). The material obtained during the research was analyzed using a structured, grounded theory.

Conclusions: Children of alcohol dependent parents are characterized by low self-esteem, negligence, a tendency to delinquent behavior, emotional difficulties, as well as they are characterized by physical - neurological problems - psychosomatic disorders, tendency to depression, chronic diseases. There are many methods of providing social pedagogical support, but there is no specific methodology for working with the children of alcohol dependent parents. Using the grounded theory, it was found out that the most desirable and most useful methods of social educator's work with the children mentioned are individual conversations and group social skills sessions. However, the personal qualities of the social educator - competence, values, empathy, psychological knowledge, ability to observe confidentiality and cooperation with other specialists - have become more important than those methods. All these qualities make it possible to build a trust-based relationship with the

children of alcohol dependent parents and focus on empowering them - listening, supporting, and showing their strengths, which motivates these children to achieve their goals.

Keywords: alcoholism, family, children of alcohol dependent parents, social educator, support of a social educator, empowerment.

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Tyrimo dalyvių kodai	36
2 lentelė. Atvirojo kodavimo etapo – parafravavimo pavyzdys	40
3 lentelė. Atvirojo kodavimo etapo – konceptualizavimo ir kategorizavimo pavyzdys	41

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 paveikslas. Interviu kodavimas ir analizavimas	37
2 paveikslas. Ašinio kodavimo metu išskirti fenomenai	43
3 paveikslas. Fenomeno Socialinio pedagogo darbo su NAPTIV pradžia: „klystkeliai ir kelionės pradžia“ paradigminis modelis	43
4 paveikslas. Fenomeno Socialinio pedagogo darbo su NAPTIV metodai ir formos: „gerumo sėja“ paradigminis modelis	47
5 paveikslas. Fenomeno Galimybės pagerinti socialinę pedagoginę pagalbą NAPTIV: „palaistyti laukinius sodus“ paradigminis modelis	51
6 paveikslas. Grindžiamoji teorija NAPTIV įgalinimas: „laukinių sodų žydėjimas“	58

TURINYS

SANTRAUKA	3
SUMMARY	5
LENTELIŲ SĄRAŠAS	7
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS	8
ĮVADAS	10
1. SOCIALINIO PEDAGOGO PAGALBOS NUO ALKOHOLIO PRIKLAUSOMŲ TĖVŲ VAIKAMS TEORINIAI ASPEKTAI	15
1.1. Alkoholizmo socialinė raiška ir įtaka šeimos disfunkcijai	15
1.2. Nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikų emocinės – socialinės problemos	20
1.3. Nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikų fizinės – neurologinės problemos	25
1.4. Teorinės socialinio pedagogo kompetencijos ir galimybės padėti nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikams	27
2. TYRIMO METODOLOGIJA	34
2.1. Tyrimo logika	34
2.1.1. Metodologinė teorija	34
2.1.2. Giluminis interviu ir informantų paieška	35
2.1.3. Struktūruotos GT kodavimas	37
2.1.4. Tyrimo validumas ir patikimumas	38
2.1.5. Tyrimo etika	39
3. SOCIALINIO PEDAGOGO PAGALBA NUO ALKOHOLIO PRIKLAUSOMŲ TĖVŲ VAIKAMS. TYRIMO REZULTATŲ PRISTATYMAS	40
3.1. Grindžiamosios teorijos vystymas	40
3.2. Fenomenų aprašymas	43
3.3. Socialinio pedagogo pagalbos nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikams grindžiamoji teorija	57
DISKUSIJA	63
IŠVADOS	65
LITERATŪRA	67
PRIEDAI	72

IVADAS

„Siekdama užtikrinti kokybišką ir visapusišką socialinės pedagoginės pagalbos mokiniams mokykloje teikimą, mokykla, kaip pagrindinė socializacijos institucija, privalo nedelsiant reaguoti į nūdienos iššūkius, besikeičiančius visuomenės poreikius. Sudėtingos vaikų ir paauglių socialinės, pedagoginės, psichologinės problemos verčia nuolat ieškoti veiksmingų visapusiškos socialinės, pedagoginės, psichologinės pagalbos mokiniui mokykloje organizavimo formų, būdų ir metodų (Baraldsnė, Vaškienė, 2013, p. 199). „Vienas iš specialistų, kuris dirba su mokyklą lankančių vaikų problemomis, yra socialinis pedagogas. Pagrindinis socialinio pedagogo profesinės veiklos tikslas – vaiko gerovės siekis, ankstyvoji prevencija, socialinių gebėjimų ugdymas, vaikui reikalingų socialinių paslaugų suteikimas, sudarant prielaidas sėkmingai augančio žmogaus socializacijai ir pilietinei brandai“ (Kvieskienė, 2001, p. 65). Lietuvoje socialinio pedagogo pareigybė įsteigta dar palyginus neseniai, 1993 m. ir su laiku šio specialisto kompetencijų suvokimas darosi vis aiškesnis, labiau apibrėžtas, struktūruotas, tai leidžia labiau įsigilinti į esminę socialinio pedagoginio darbo užduotį - padėti mokiniui ir jo aplinkai konstruktyviai išspręsti iškilusias problemas bei stengtis užkirsti kelią galimoms grėsmėms ateityje. Problemų spektras iš tiesų didelis ir kiekvienu atveju vis kitoks, tačiau nemaža dalis mokinių problemų kyla iš jų artimiausios aplinkos – šeimos, o jei šeima probleminė, papuolanti į rizikos šeimų grupę, dažnu atveju joje galime susidurti ir su priklausomybe nuo alkoholio.

Temos aktualumas. „Alkoholio vartojimas ir jo pasekmės – viena didžiausių socialinių problemų mūsų visuomenėje“ (Legeckaitė, Pilkauskienė, 2013, p. 91). „Lietuvoje alkoholio suvartojimas itin didelis. Pasaulinės sveikatos organizacijos duomenimis, Lietuva pagal legalaus (mažmeninėje prekyboje ir maitinimo įmonėse parduotų alkoholinių gėrimų kiekis litrais, perskaičiuotas į absoliutų alkoholį (100%), tenkantis vienam gyventojui) ir nelegalaus suvartojamo alkoholio kiekį pasaulyje yra trečioje vietoje (15,4 litrų grynojo alkoholio asmeniui nuo 15 metų ir vyresniems)“ (Tamutienė, 2014, p. 179). 2017 m. statistikos departamento duomenimis Lietuvoje buvo 17630 nuo alkoholio priklausomi žmonės. Nors pats alkoholizmas yra plačiai ištirtas ir aptartas, tačiau problemos mastas ir jos pasekmės verčia vis iš naujo gilintis ir ieškoti efektyvesnių problemos sprendimo būdų.

Ilgą laiką susirūpinimą kėlė tik nuo priklausomybės alkoholiui kenčiantys žmonės, o jų šeimos patekdavo į problemos periferiją, tačiau su laiku į alkoholizmą imta žiūrėti kaip į visos alkoholio šeimos problemą. „Pradėjus tyrinėti alkoholizmą kaip šeimos ligą, imta labiau

gilintis į vaikų, augančių tokiose šeimose, savijautą“ (Legeckaitė, Pilkauskienė, 2013, p. 92). Ir žvelgiant į nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikų¹ problemų lauką, nuostabą kelia tai, koks jis platus ir vis dar iki galo neištirtas. Pradžioje tiriant tokių vaikų problemas didelis dėmesys buvo skiriamas jų emociniams, nerviniams sutrikimams, socializacijos problemoms, fiziniams, emociniam ir pedagoginiam apleistumui. Amerikiečių psichologė J. G. Woititz savo knygoje (2016, 2017) išskiria 13 NAPTIV problemų, su kuriomis daugiau ar mažiau susiduria visi priklausomybę alkoholiui turinčių tėvų vaikai, nepriklausomai nuo to, koks jų amžius ar socialinė padėtis. Tai labai universalios problemos ir šiame darbe jos bus išplėtos kaip pirmosios problemų kategorijos *stuburas* - būtent *emocinės - socialinės* problemos. Šios problemos atpažįstamos ir kitų, alkoholikų šeimas tyrusių mokslininkų, darbuose (Devine, Braithwaite 1993; Legeckaitė, Pilkauskienė 2013; Malinauskas, Malinauskienė, Dumčienė, Šniras 2008; Tamutienė, 2017; Klanienė, Šmitienė, 2013; Jančauskytė, Širiakovienė, Plaušinitienė, 2012; Kelly, 2015; Kurzeja, 2014; Sihyun, Schepp, 2015). Tai tokios problemos kaip žema savivertė, socialinių normų nepažinimas ir jų nepaisymas, bendravimo sunkumai, fizinis, emocinis bei pedagoginis apleistumas, vienišumas, skurdi savivoka ir kt. Be šių problemų NAPTIV dar susiduria ir su patyčiomis, išankstiniu visuomenės nusistatymu ir socialinėmis kliūtimis, prie kurių kūrimo labai prisideda žiniasklaida ir kitos informacijos sklaidos priemonės (Pivorienė, Bilbokaitė, 2012; Tereškinas, Bučaitė, 2015).

Mokslui progresuojant ir sudėtingėjant tyrimams, imta kalbėti ir apie kitokio pobūdžio nei vien *emocinės - socialinės* problemas. Kita NAPTIV problemų kategorija - tai *fizinės - neurologinės* problemos. „Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) nuo 2009 m. deda pastangas, kad atskleistų žlugdančios vaikystės patirties našą. Kanados, Kinijos, Šveicarijos, Tailando ir kitų šalių mokslininkai suvienijo jėgas, siekdami mokslu grįstų įrodymų, jų sklaidos ir šio reiškinio prevencijos. Vykdomas žlugdančios vaikystės patirties tyrimas yra vienas plačiausių pasaulyje ir susieja ją su pagrindinėmis visuomenės sveikatos problemomis. Šis tyrimas mokslinis tyrimas pagrindė kaupiamojo streso, biologinį bei genetinį ir epigenetinį modelius, aiškinančius priežastinius ryšius tarp žlugdančios vaikystės patirties ir sveikatos bei socialinių problemų, mirčių vėlesniame amžiuje“ (Tamutienė, 2017). Mokslo pažanga mums leidžia giliau pažvelgti į NAPTIV problemas ir atskleidžia tokių stublinančių faktų, kaip genų gebėjimas perduoti žlugdančią vaikystės patirtį net ateities kartoms.

¹ Toliau NAPTIV – nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikai.

Naujausi tyrimai iš tiesų bauginantys ir verčiantys susimąstyti bei į NAPTIV problemas pažvelgti su dar didesniu rūpesčiu, tačiau kartu tai teikia viltį, kad kliaudamiesi naujausiais tyrimais bei jau iš seniau sukaupta informacija, mes gebėsime surasti dar efektyvesnius pagalbos būdus nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikams. Būtent pagalbos tokie vaikai labai laukia – Tamutienės (2017) atlikta NAPTIV apklausa atskleidė, kad nepaisant didelio visuomenės dėmesio alkoholizmui ir geriančio asmens šeimai, visgi patys vaikai prisipažįsta, jog pagalbos jie nesulaukia, arba sulaukia tik labai retai, o vienas ryškiausių juos lydinių jausmų yra vienišumas bei apleistumas.

Kadangi alkoholizmas sunkiai diagnozuojama, dažnu atveju slepiama liga, kurią nustatyti gali tik gydytojas, taigi siekiant aiškumo ir validumo, empiriniame tyrime apklausiami bus tik tie socialiniai pedagogai, kurie turi patirties su vaikais iš socialinės rizikos šeimų, kuriose tėvai turi priklausomybę alkoholiui. Taip pat ir kita informantų grupė, nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikai, bus atrinkti iš socialinės rizikos šeimų. Lietuvos statistikos departamento duomenimis 2017 metais Lietuvoje buvo 9800 socialinės rizikos šeimų, kuriose auga 18400 vaikai, iš jų 7074 vaikai pateko į socialinės rizikos šeimų sąrašus dėl tėvų girtavimo ar psichotropinių medžiagų vartojimo.

Galima daug diskutuoti, kas tokiems vaikams turėtų suteikti profesionalią pagalbą, tačiau šiame darbe bus apsiribota pradinio, pagrindinio, vidurinio bei profesinio ugdymo įstaigose dirbančio socialinio pedagogo asmeniu, kaip žmogaus, kuris veikdamas mokykloje turi gebėti pamatyti ir atpažinti vaikus, kenčiančius nuo alkoholizmo šeimoje. „Socialinio pedagogo veikla nukreipta į pagalbos mokiniams organizavimą ir jo asmenybės vystymosi, tobulėjimą, skatinimą“ (Misiukevičienė, Putauskienė, 2009, p. 9). Tai labai atliepia NAPTIV interesus, nes dažniausiai jie būna socialiai, pedagogiškai ir emociškai apleisti. Džiugu, kad yra žmonių, kurie ne tik siekia vis gilesnio alkoholikų šeimų bei jų vaikų pažinimo, bet tuo pačiu jie ieško geresnių pagalbos tokiems vaikams būdų (Burškaitienė, 2013; Forrester, 2013; Suboč-Jegelevičienė, Przybysz-Zaremba, Katkotienė, 2012; Warner, 2016; Woititz, 2016,2017; Kurzeja, 2014; Sihyun, Schepp, 2015). Taigi labai aktualu išsamiau tirti NAPTIV problemas, jas sisteminti ir derinant naujausių tyrimų medžiagą su metų eigoje jau sukaupta informacija, ieškoti kuo efektyvesnių pagalbos tokiems vaikams metodų.

Darbo problema: su kokiomis problemomis susiduria pradinio, pagrindinio vidurinio bei profesinio ugdymo įstaigose besimokantys NAPTIV ?

Darbo objektas: NAPTIV.

Darbo tikslas: teorinio bei empirinio tyrimo dėka išskirti pagalbos NAPTIV būdus, kuriuos savo praktikoje taiko ar galėtų taikyti socialiniai pedagogai.

Darbe keliami šie **uždaviniai:**

1. Išanalizuoti alkoholizmo sampratą bei jo įtaką geriančio asmens šeimai, vaikams.
2. Išnagrinėti, su kokiomis problemomis susiduria NAPTIV.
3. Remiantis socialinio pedagogo pareigybės aprašu, aptarti teorines socialinio pedagogo kompetencijas ir galimybes padėti NAPTIV.
4. Atlikti giluminius interviu su socialiniais pedagogais, kurie turi patirties dirbant su NAPTIV ir su pačiais NAPTIV, kurie yra susidūrę su socialinio pedagogo pagalba, bei grindžiamosios teorijos pagalba išgryninti efektyviausius darbo su tokiais vaikais metodus, kurie taikomi praktikoje.

Teoriniai tyrimo metodai:

1. Mokslinės literatūros analizė
2. Statistikos analizė
3. Lyginamoji analizė
4. Apibendrinimas

Empiriniai tyrimo metodai:

1. Socialinių pedagogų giluminiai interviu
2. NAPTIV giluminiai interviu

Atsižvelgiant į darbo problemą, objektą bei tikslą, nagrinėtina ši **hipotetinė prielaida:** atlikus NAPTIV charakteristikos bei problemų analizę, išanalizavus giluminių interviu medžiagą su socialiniais pedagogais ir NAPTIV, mes galime susidaryti aiškesnį socialinio pedagogo darbo su NAPTIV vaizdą ir grindžiamosios teorijos dėka išgryninti vienus efektyviausių pagalbos tokiems vaikams metodų.

Esminė darbo metodologinė nuostata: grindžiamoji teorija. Atsižvelgiant į tai, kad darbas orientuotas į subjektyvias patirtis ir tiriamas fenomenas (t.y. socialinio pedagogo pagalba NAPTIV) neturi aiškos struktūros (nėra universalios metodikos socialinio pedagogo darbui su tokiais vaikais), ieškota tokios metodologinės teorijos, kuri suteiktų tyrimui apibrėžtumą, tam tikrus rėmus, o tuo pačiu paliktų galimybę organiškai vystyti, praturtinti turimas žinias vis naujomis. Todėl būtent grindžiamoji teorija pasirodė tinkama šio darbo tyrimui. Tai teorija, kuri remiasi faktais pagrįstu žinojimu, kuriam pasiekti

pasitelkiamas tiriamos medžiagos kodavimas ir analizavimas pagal tam tikrą sistemą. “GT yra savarankiška ir tikslinga metodologija, kurios tikslas – sukurti konceptualią teoriją, pagrįstą empiriniais kokybiniais duomenimis. GT tyrimas yra aiškus, integralus, struktūruotas ir lankstus. (Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017, p. 169). Darbo tyrimui pasirinkta **struktūruota, arba plėtojama, grindžiamoji teorija**. Ši GT atmaina pasirinkta dėl jos aiškiai struktūruotos tyrimo duomenų kodavimo sistemos, jautrumo tyrimo teoriniams aspektams bei rėmimosi literatūros analize.

Darbą sudaro: santraukos lietuvių ir anglų kalbomis, įvadas, 3 skyriai, diskusija, išvados, priedai.

1. SOCIALINIO PEDAGOGO PAGALBOS NUO ALKOHOLIO PRIKLAUSOMŲ TĖVŲ VAIKAMS TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Alkoholizmo socialinė raiška ir įtaka šeimos disfunkcijai

Kas yra alkoholikas? Iš pirmo žvilgsnio klausimas atrodo labai paprastas, bet taip tik atrodo. **Alkoholizmas** - tai psichikos liga, kurią suserga piktnaudžiaujantys alkoholiu asmenys, pasireiškianti asmens psichinės ir fizinės priklausomybės nuo alkoholio sindromu, bei turinti kitų neigiamų medicininių ir socialinių pasekmių (Mikalkevičius, Banaitis, Kurtinaitis, 1998). Lygiai tokį patį apibrėžimą galime rasti ir Lietuvos respublikos narkologinės priežiūros įstatyme (1997). „Alkoholizmas – klatinga, lėtinė, progresuojanti ir mirtina liga, pasireiškianti asmens fizine ir psichologine priklausomybe nuo alkoholio (Leliūgienė, 2003).” Priklausomybės ligos pagal Tarptautinę statistinę ligų ir sveikatos problemų klasifikaciją TLK-10 priskiriamos psichikos ir elgesio sutrikimams (F10-F19). Pažymėtina, kad TLK-10 neliko termino „alkoholizmas”. Jį pakeitė formuluotė „psichikos ir elgesio sutrikimai vartojant alkoholi” (TLK–10, 2003). Taigi matome, kad klatingas ne tik alkoholizmas, kaip liga, bet ir šios ligos aprašymas terminologiškai. Alkoholizmo kaip ligos diagnozavimo nepalengvina ir pačios visuomenės daugiareikšmiškai požiūris į alkoholio vartojimą. Sociume nėra nustatyta jokių akivaizdžių normų, koks yra saikingas „išgėrinėjimas“ ir kada jau galime kalbėti apie piktnaudžiavimą. Yra tam tikros gairės kiek derėtų išgerti taurių vyno ar alaus bokalų, kad nepriartėtume prie alkoholizmo rizikos, bet tai labai abstrakčios nuorodos, o kur dar asmeninis žmogaus polinkis vartoti svaigalus, individualios organizmo savybės, gyvenamoji aplinka. Bryan E. Robinson knygoje „Working with children of alcoholics: The practitioner's handbook“ (1997) teigiama, jog skirtingose šalyse galioja ir skirtinga alkoholio vartojimo kultūra, skiriasi ir priežastys, dėl ko žmonės linkę išgėrinėti, tačiau visur egzistuoja glaudus ryšys tarp suvartojamo alkoholio kiekio ir teigiamo arba neigiamo visuomenės nusiteikimo dėl alkoholio vartojimo, tuo tarpu dabar galime aiškiai stebėti tendenciją, jog alkoholio vartojimas yra savotiška norma. Ir vis dėl to nėra jokių tarptautinių normatyvų, kad atskirti saugų alkoholio vartojimą nuo tokio, kuris jau grasina priklausomybe.

Statistikos departamento duomenimis, 2016 m. vienam 15 metų ir vyresniam šalies gyventojui teko 13,2 litro suvartoto absoliutaus (100 proc.) alkoholio (0,8 litro mažiau nei 2015 m.). Kaimo vietovių mažų parduotuvių didžiąją apyvartos dalį sudaro prekyba

alkoholiniais gėrimais. 2016 m. mažose (1-3 darbuotojai) parduotuvėse ji siekė beveik 37 proc., kai kuriose kaimo parduotuvėse - 76 proc.

Valstybinio psichikos sveikatos centro duomenimis, 2015 m. 496 asmenys pirmą kartą kreipėsi į sveikatos priežiūros įstaigas dėl alkoholinės psichozės (35 asmenimis mažiau nei 2014 m.) ir 1,3 tūkst. asmenų – dėl lėtinio alkoholizmo (172 asmenimis mažiau nei 2014 m.).

Higienos instituto duomenimis, 2016 m. dėl alkoholio vartojimo mirė 670 žmonių, tai 62 mažiau negu 2015 m. Dažniausios alkoholio vartojimo sukeltos mirties priežastys buvo alkoholinė kepenų liga (46,1 proc.), atsitiktinis apsinuodijimas alkoholiu (28,8 proc.) ir alkoholinė kardiomiopatija (12,2 proc.). 2017 m. statistikos departamento duomenimis Lietuvoje buvo 17630 nuo alkoholio priklausomi žmonės. Mes turime statistiką, bet nėra įrankių ir galimybių išmatuoti tikrąjį alkoholizmo mastą.

Lėtinės ligos alkoholizmo - diagnozavimas sudėtinga procedūra, tai gali atlikti tik gydytojas narkologas (Leliūgienė, 2002). Lėtinė liga reiškia, jog nuo alkoholizmo nėra pasveikstama, ją galima tik pristabdyti ir kontroliuoti, nėra tokio dalyko kaip pasveikęs alkoholikas. Ne visi žino ir tai, kad ši liga tarsi snaudžiantis slibinas – nesvarbu kiek laiko alkoholikas susilaiko ir negeria, vėl jam pradėjus gerti gėrimas bus stipresnis ir nuožmesnis nei kada anksčiau. Ir galų gale tai mirtina liga, nes negydomas alkoholizmas anksčiau ar vėliau priveda prie organizmo būklės, kai jis nebesugeba išskaidyti alkoholio. Alkoholizmas yra progresuojanti liga ir išskiriamos 5 stadijos:

- I stadija: alkoholikas gali gerti be didesnės žalos sau ir artimiesiems. Išgėrinėja daugiausiai savaitgaliais arba tam tikromis progomis. Tarp išgėrinėjimų seka ilgesni ar trumpesni blaivybės epizodai.
- II stadija: dėl išgėrinėjimo ima rasti problemas ir konfliktai šeimoje bei darbe. Įtampa ima kilti, bet tiek alkoholikui, tiek jo artimiesiems atrodo, kad padėtis vis dar kontroliuojama.
- III stadija: alkoholikas ima suprasti, jog padėtis darosi nekontroliuojama, ima blaškytis tarp noro nebegerti ir noro išgerti kuo greičiau.
- IV stadija: degradacija. Alkoholikas pasiduoda, viskas ima slysti iš rankų, prarandamas atsakomybės jausmas.
- V stadija: išprotėjimas arba mirtis (Leliūgienė, 2003).

Nepaisant to, kad alkoholizmas yra gana gerai ištirta liga ir turi aiškius savo požymius, vis dėl to diagnozuoti alkoholizmą yra sudėtinga ne tik socialiniam pedagogui, bet ir medicinos daktarui, kadangi vien iš pirmosios alkoholizmo stadijos akivaizdu, kad tai kas yra ligos požymis, kitą vertus yra ir visuomenės norma. Taip pat verta nepamiršti, jog alkoholis ne tik linkęs slėpti savo priklausomybę, bet ir pats dažnai nė nesuvokia, kad saikingas „išgėrinėjimas“ jau tapo priklausomybe, jam vis dar gali atrodyti, kad padėtis kontroliuojama. K. Heilman pateikia aštuonis požymius, padedančius socialiniams darbuotojams atskirti alkoholiką nuo ne-alkoholiko:

1. Nuolatinės mintys apie alkoholį. Galima paklausti šeimos narių: Ar susimąstote apie alkoholį ir tada, kai jus turėtų dominti visai kiti dalykai?
2. Padidėjusi alkoholio tolerancija: Gal pastebėjote, jog galite išgerti didesnę nei ankščiau alkoholio kiekį ir neapgirsti?
3. Greitas alkoholio suvartojimas: Ar būna taip, kad stengiatės kuo greičiau išgerti kad ir apgirstumėte greičiau?
4. Alkoholio vartojimas vienatvėje: Ar būna, kad stengiatės atsipalaiduoti ir išgeriate vienas?
5. Alkoholis kaip vaistas: Gal esate gydęsi peršalimą ar kitus nemalonius simptomus alkoholio taurele?
6. Alkoholio pirkimas atsargai: Ar jums ramiau, kai žinote, kad namie yra atliekamo alkoholio?
7. Neplanuotos išgertuvės: Gal yra buvę, kad keliaujate namo, bet pakeliui užsukate į barą ar svečius taurelės?
8. Atminties praradimas: Ar būna, kad kitą rytą po išgertuvių menkai ką prisimenate?

Jei žmogus teigiamai atsako į 4 ar daugiau charakteristikų, jau galima sunerimti dėl per didelio potraukio alkoholiui (Leliūgienė, 2003).

Su laiku keitėsi ir pati priklausomybių samprata. “XX amžiaus viduryje į alkoholio gėrimą, narkotikų vartojimą ir azartinį lošimą žiūrėta kaip į skirtingas problemas. Psichiatrai ir psichologai specializuodavosi gydyti kurią vieną iš jų. Pastaraisiais dešimtmečiais požiūris smarkiai pasikeitė. Dabar pripažįstama, kad tiek alkoholio, tiek kitų narkotikų vartojimas, tiek azartinis lošimas – tai priklausomybės. Tarp jų daug bendro – panašios atsiradimo priežastys, sutrikimo raida ir pan. Todėl jų ir gydymas yra panašus.” (Bulotaitė, 2009, p. 84). Priklausomybė – tai procesas, kuris su laiku kinta, evoliucionuoja. Priklausomybės vystymuisi nebūtinai

biomedicininiai organizmo pokyčiai. Priklausomybė – tai paties žmogaus, o ne narkotinės medžiagos priežastis.

Sugrįžtant prie pradžios, dabar galime įsitikinti, kad ne taip jau ir paprasta nusakyti, ar asmuo turi fizinę ir psichologinę priklausomybę nuo alkoholio. Tai nebūtinai konfliktiškas, savo turta dėl alkoholio praradęs, vaikus skriaudžiantis ir nemaloniai kvepiantis žmogus. Tai gali būti ir inteligentiškas, pasiturintis, apsišvietęs pilietis, kurio priklausomybė dar daugiau ar mažiau kontroliuojama ir nuslepia, tačiau susinaikinimo mechanizmas jau užvestas. Todėl socialiniam pedagogui pravartu netūrėti jokios išankstinės nuomonės kaip atrodo ir elgiasi priklausomybę nuo alkoholio turintis asmuo, nes ši liga yra daugiaveidė ir labai klastinga, o lengvai diagnozuojama tik jau paskutinėse stadijose.

Su laiku keitėsi ne tik požiūris į alkoholizmą kaip fizinės ir psichologinės priklausomybės ligą, bet ir suvokimas, kad ši liga nėra tik nuo alkoholio priklausomo asmens problema, ji taip pat labai skaudžiai paliečia ir visą priklausomo asmens šeimą. Šeimoje vyksta ankstyvasis socializacijos procesas. Joje vaikas įgyja savo pirmąją patirtį, gauna elementarių žinių, išmoksta elgesio normų, formuojasi jo pasaulėžiūra, nuostatos, vertybės. Vaikai mokosi mėgdžiodami tėvus. (Vosylienė, 2009). Šeima yra daugiau negu vien teisinis, visuomeninis ir ekonominis vienetas, tai – meilės ir solidarumo bendruomenė, unikalios suderintos mokyti ir perduoti kultūrinės, etninės, visuomeninės, dvasinės bei religinės vertybės, kurios yra esminės jos narių visuomenės vystymuisi ir gerovei (Uzdila, 2001). Namai ir šeima yra erdvė, kurioje mes jaučiamės saugūs ir esame mylimi savo artimųjų. Tačiau taip būna ne visada.

Vaikai, augantys šeimose, kuriose yra nuo alkoholio priklausomų asmenų, patenka į socialinės rizikos šeimų gretas. Skirtingi autoriai socialinę riziką nusako gana panašiai – tai įvairios visuomeninio gyvenimo aplinkybės, sudarančios sąlygas socialinei asmens atskirčiai atsirasti (Pėžaitė, Brazinė, 2004). Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba socialinės rizikos šeimas nusako taip: „Socialinės rizikos šeima yra šeima, kurioje auga vaikų iki 18 metų ir kurioje bent vienas iš tėvų: piktnaudžiauja alkoholiu, narkotinėmis, psichotropinėmis ar toksinėmis medžiagomis; yra priklausomas nuo azartinių lošimų; dėl socialinių įgūdžių stokos nemoka ar negali tinkamai prižiūrėti vaikų; naudoja prieš juos psichologinę, fizinę ar seksualinę prievartą; gaunamą valstybės paramą panaudoja ne šeimos interesams ir todėl iškyla pavojus vaikų fiziniams, protiniams, dvasiniams, doroviniams vystymuisi bei saugumui; socialinės rizikos šeimai priskiriama ir šeima, kurios vaikui įstatymų nustatyta tvarka yra nustatyta laikinoji globa (rūpyba).“

Z. Bajoriūnas (1997) pastebi, kad tokios šeimos dažniausiai yra daugiavaikės ir „Socialinės rizikos šeimoje nėra deramo ryšio tarp šeimos narių, taip pat tarp šeimos ir aplinkos. Tų šeimų tėvai ir vaikai nevertina kultūrinių šalies vertybių ir konfliktuoja su jomis. Jie dažniausiai nepajėgia save apsirūpinti, į pavojų stato savo ir kitų žmonių gerovę arba patys tampa negerų draugų aukomis“ (Bajoriūnas, 1997, p. 201). R. Dahrendorf socialinės rizikos šeimas nusako kaip tam tikrą visuomenės sluoksnį, pavadindamas jį užribio klase. Jis nurodo tokius pagrindinius šiai klasei būdingus bruožus: „...silpni socialiniai ryšiai su darbo aplinka, piktnaudžiavimas alkoholiu ir narkotikais, nesantuokiniai vaikai, ilgalaikė priklausomybė nuo socialinės paramos ir, bent jau vyrams, polinkis į nusikalstamą elgesį...“ (Dahrendorf, 1996, p. 226).

Lietuvos statistikos departamento duomenimis 2017 metais Lietuvoje buvo 9800 socialinės rizikos šeimų, kuriose auga 18400 vaikai, iš jų 7074 vaikai pateko į socialinės rizikos šeimų sąrašus dėl tėvų girtavimo ar psichotropinių medžiagų vartojimo. 2013 metais vaikų, augančių socialinės rizikos šeimose, buvo 20664, iš jų 9153 iš šeimų, kuriose girtaujama ar vartojamos psichotropinės medžiagos. Taigi matome, kad socialinės rizikos šeimų lyginant su 2013 metais turime mažiau, tačiau skaičiai visgi išlieka dideli ir keliantys susirūpinimą.

„Ar atsimenate, kaip atrodė gyvenimas namie? Prieš akis iškyla vaizdai, kaip atrodė patys namai, o ar atsimenate, kaip ten jautėtės? Ką tikėdavotės išvysti, žengdami pro duris? Vylėtės, kad viskas bus gerai, bet dėl to niekada nebuvote tikri. Gerai žinojote tik viena- niekada nežinia ką rasite, ir kas vyks. Nesvarbu, kiek kartų viskas dužo, žengdami pro duris, niekada nebūdavote tam pasirengę“ (Woititz, 2016, p. 32). Vargiai rastume alkoholiko namus, kuriuose būtų jauku ir saugu. Tokiuose namuose nuolatos tvyro netikrumas, baimė bei įtampa. Aršius ginčus keičia spengianti tylą laukiant sugrįžtančio alkoholiko tėvo ar mamos. Po prievartos ar smurto seka pažadai apie šviesesnį rytojų ir apmaudas, kad tai ir vėl tik pažadai. Gal tėvas dangsto girtą motiną, o gal motina ir vėl sumušta girtu tėvu? Kas kaltas dėl tokios chaotiškos atmosferos, nerimo? Kaltų nėra, juk tėtis ar mama serga, blogai jaučiasi. Yra daugybė alkoholių namų paveikslų ir visi jie dinamiški, greitai persimainantys, kaip ir nepastovi alkoholiko nuotaika. Ir visa tai turi neabejotiną įtaką tokioje šeimoje augančiam vaikui. Visų pirma tai reiškia: 1. Nepakankama vaiko priežiūra. 2. Geriančio tėvo asmenybės ypatumai, asmenybės degradavimas. 3. Pakitusi motinos psichika. „Alkoholiko žmonoms“ būdingas nerimas, įtampa, baimė, psichikos sutrikimai. 4. Netinkamas vaikų auklėjimas. Fizinė, psichologinė, o kartais net seksualinė prievarta. Pedagoginis ir socialinis vaikų apleistumas. 5. Psichiškai traumuojanti situacija šeimoje. 6. Mikro-socialinė aplinka, į kurią patenka alkoholiko šeima (Bulotaitė, 1998). „Vienam šeimos nariui piknaudžiaujant narkotikais ar alkoholiu, nuo to kenčia visa šeima. Ekonominiai nepritekliai, gėda, pyktis, baimė, liūdesys –

tai tik dalis problemų, kurios ima slėgti šeimos narius (Bulotaitė, 2004, p. 129). Labai dažnai visuomenėje kalbama apie alkoholiko savijautą ir problemas, būdus tokiam žmogui padėti. Kur kas rečiau prisimenami alkoholiko vaikai, kurie kenčia kartu su tėvais. Daugelis vaikų iš normalių šeimų nugali savo asmeninius rizikos veiksnius, tuo tarpu socialinės rizikos šeimų vaikai susiduria su keliomis rizikomis ir kartu yra labiau linkę į asocialią elgseną (Garnezy, 1993). NAPTIV patirtis neišvengiamai neigiamai veikia tiek psichinę, emocinę tiek ir fizinę sveikatą – dėl nuolatinio streso ir prastų gyvenimo sąlygų randasi nerviniai sutrikimai, suprastėja atmintis, sunkiau įsisavinama informacija. Be to, alkoholikų vaikams yra net keturis kartus didesnė tikimybė susirgti alkoholizmu. Didesnė tikimybė susirgti alkoholizmu turi tie asmenys, kurių abu tėvai yra alkoholikai. Rizika didesnė tiems, kurių serga motina, o ne tėvas; berniukams ši tikimybė didesnė nei mergaitėms (Bulotaitė, 1998) . Verta pastebėti, kad tai ne alkoholizmas yra paveldimas, o polinkis į jį (Leliūgienė, 2003). Rizika NAPTIV tapti alkoholikų dar labiau padidina ir pati šeimos disfunkcija: „Vienas iš svarbiausių veiksnių šeimoje, didinančių alkoholio vartojimo riziką tarp paauglių, yra draugiškų, emocinių santykių trūkumas“ (Narmontienė, 2006, p. 47).

1.2. Nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikų emocinės – socialinės problemos

Pirmiausia apsibrėžkime, kas yra NAPTIV. Tai vaikas, kurio nors vienas iš tėvų, arba abu, turi priklausomybę alkoholiui. Visuomenėje dar paplitęs neretai klaidingas manymas, kad NAPTIV ir pats visada yra problemiškas, asocialaus elgesio, prastai prižiūretas ir plika akimi atpažįstamas apdriskęs peštukas. Tai toli gražu ne visada tiesa. Labai dažnai mes nė nežinome, kas dedasi vidiniame šeimos gyvenime, kokios ten yra ligos, problemos ir nesutarimai. NAPTIV gali būti ir jau minėtas apleistasis maištautojas, ir uolus pirmūnas, kuris tai jau tikrai neatrodo išgyvenantis kažkokias dramas už mokyklos ribų. 2002 metais buvo atliktas plataus masto tyrimas, kurio rezultatai parodė, kad jei šeimoje bent vienas iš tėvų turi alkoholizmo problemą, tai matyti ryški tendencija, kad tokioje šeimoje vaikai du ar net tris kartus dažniau susiduria su rimtomis emocinėmis problemomis (Roberts, Anda, Charles, Whitfield, Felitti, Chapman, Edwards, Dube, Williamson). Amerikiečių psichologė Janet Geringer Woititz turi ilgametę patirtį su žmonėmis, kurie augo alkoholikų šeimose. Ji išskyrė 13 ryškiausių emocinių - socialinių problemų, su kuriomis susiduria NAPTIV:

1. Jie nežino, kas yra normalu. Nesvarbu, kokio masto alkoholizmas vyko jų namuose, jie visi daugiau ar mažiau turi iškreiptą supratimą apie tai, kas yra normalu. Bėda ne tik tai, kad tokių vaikų namuose daugiau smurto, nepakantumo, chaoso, blogai yra ir tai, kad tokie vaikai žiūrėdami televizijos serialus apie tobulas šeimas, lankydami svečiuose pas draugus kur viskas normalu, dažniausiai nežino ir nesupranta, kad iš tiesų nėra nieko tobulo. Visos šeimos konfliktuoja, išgyvena geresnių ir sunkesnių etapų, tačiau NAPTIV yra linkęs idealizuoti, ir tai dar skaudžiau prasilenkia su tuo, ką jis pats mato savo namuose. Kita problema, kad alkoholikų šeimose daug kas nutylima, jausmai slepiami, tokie natūralūs dalykai kaip pyktis ar nusivylimas yra slopinami, kad neaštrinti ir taip jautrios situacijos. Minimi vaikai nesuvokia, kad yra normalu pykti ir tai parodyti, kad tai nėra kažkas savaime nepageidaujamo.

2. Jiems sunku sumanytą įgyvendinti nuo pradžios iki galo. Būtent dėl to NAPTIV mokykloje patiria daugiau nesėkmių už vaikus iš darnių šeimų. Jiems sunku atlikti užduotis nuo pradžios iki galo. Taip yra dėl to, kad nuo alkoholio priklausančiose šeimose labai daug žadama, bet realiai nedaug kas tevyksta. Tėtis jau tuoj susiras darbą, mama nuo rytojaus mes gerti, bet tai vilkinasi ir nieko nevyksta. Tokie vaikai nemato pavyzdžio, kaip užsibrėžti tikslai pamažu įvykdomi, o ir nesupranta, kaip tai padaryti patiems. Jie yra apviliami ir apleisti ne tik fiziškai ir emociškai, bet ir pedagogiškai. Labai dažnai tokie vaikai pradėję lankyti mokyklą susiduria su mokymosi problemomis, bet tai nebūtinai reiškia žemesnę intelektą. Viena iš svarbiausių priežasčių, lemiančių NAPTIV mokymosi sunkumus, yra ta, kad jų žinios ir mintys apie juos supantį pasaulį yra ribotos, jų gyvenimo patirtis skurdi. Tokių vaikų mokymosi sunkumus lemia patologiška nervų sistema ir pedagoginis apleistumas namuose (Kotova, 2009).

3. Jie meluoja ir tada, kai būtų lygiai taip pat paprasta sakyti tiesą. Juk tam tikra prasme jie ir gyvena mele – nuolatiniame nemalonio tikrovės neigime bei dangstymesi. O pats ryškiausias melas yra tai, kad šeima savo problemą neigia. Viena vertus jie žino, kad meluoti yra blogai, kitą vertus yra priversti sumeluoti, kad mama ar tėtis ir vėl apsirgo, o ne nusigėrė. Jiems patiems nuolat meluojama, kad šeimą ištiko ne skaudi tragedija, o tiesiog mama ar tėtis, o gal net abu, blogai pasijuto ir padaugino. Ir taip diena iš dienos, kol nepastebimai melas tampa norma.

4. Jie save smerkia nesigilėdami. Vargiai rastume gyvenimu ir savo šeima patenkinta alkoholiką. NAPTIV auga nuolatos kažkuo neįtikdami, keldami nuo alkoholio priklausomų tėvų nusivylimą ir pyktį. Jie dažnai girdi kokie yra netikę ir gal net kalti dėl to, kad tėvai geria. Palaipsniui jie ima save suvokti labai kritiškai. Viską vertina arba juoda arba balta. Jei šiandiena

jie padarė kažką tikrai gero ir gali savimi džiaugtis, jie vis viena jaučia įtampą kad tai netruks amžinai, kad jie nėra pakankamai geri ir netrukus padarys vėl kažką blogai.

5 – 6. Jie nemoka linksintis ir vertina save labai rimtai. Nieko nuostabaus, sunku būti spontanišku ir valiūkišku kai aplinka namuose slegianti, o jei pramogos vyksta ne namie, vis viena sunku atsipalaiduoti ir negalvoti apie tai, kas laukia namuose. Tai apsunkina bendravimą su bendraamžiais, kyla grėsmė nepritapti prie kitų vaikų. Socialinė atskirtis provokuoja kitas problemas. Atstumtųjų padėtis, nuolatiniai konfliktai, įtampa ir nepastovumas skatina juos ieškoti kokios nors išeities. Todėl, stengdamiesi neutralizuoti bendraamžių neigiamus vertinimus, slaptą ar atvirą antipatiją savo atžvilgiu, jie elgiasi šiurkščiai ir įžūliai, naudoja fizinę jėgą, grasinimus ir prievartą (Kotova, 2009).

7. Jiems sunku palaikyti artimus santykius. Tai labiau aktualu paauglystėje, kai ima rūpėti priešingos lyties atstovai. Nėra taip, kad jie nenori artimų, darnių santykiu, tiesiog tokie vaikai nežino, kas tai yra. Iš čia kyla ir daugybė kitų su lytiškumu ir savigarba susijusių problemų – tokių kaip palaidas gyvenimo būdas, savigarbos stoka, santykiai su netinkamais, blogą įtaką darančiais žmonėmis. Woititz pastebi, kad be to, jog tokie vaikai augo be deramo pavyzdžio, jie dar turi ir didžiulę baimę būti palikti, atstumti, kurią išprovokuoja vėl gi sunki situacija ir nepatenkinti saugumo poreikiai namuose.

8. NAPTV perdėtai reaguoja į nuo jų valios nepriklausančius pokyčius. Tokie vaikai auga terpėje, kur vargiai gali pasitikėti kitais. Pažadai netešiami, rodomas pavyzdys nuviliantis, niekada nesi tikras ko tikėtis, todėl jie gana anksti supranta, kad pasitikėti galima tik savimi pačiu. Iš dalies tai didžiulė pažanga link savarankiškumo, kitą vertus tai veda į perdėtą norą viską kontroliuoti.

9. NAPTV nuolatos siekia būti pripažinti ir įvertinti. Namuose jie neišmoko adekvataus savęs vertinimo, jų savivertė stipriai įtakota geriančių tėvų nuotaikos bangavimų, jie tai giriami tai peikiami be konkretaus pagrindo. Norėdami susivokti, būti išgirsti, jie desperatiškai ieško patvirtinimo, kad yra šio to verti.

10. Jie mano, kad yra kitokie, nei visi. Taip yra ne tik dėl to, kad jie gyvena kitokiomis sąlygomis nei vaikai iš darnių šeimų, bet ir dėl to, kad dažnai turi menkesnius komunikavimo įgūdžius, jiems sunku įsilieti į naują aplinką, grupes. Sudėtinga pritaikyti, nes nežino kaip tai padaryti, o ir menka savivertė kiša koją. Taip pat jie nežino, kad tokių vaikų kaip jie, iš disfunkcinių šeimų, yra ne taip jau mažai, nes beveik visi yra linkę tai slėpti.

11. Jie yra nepaprastai pareigingi arba ypač nepareigingi. Tokie vaikai nežino savo galimybių ribų, bijo pasirodyti prastesni, apvilti, yra linkę viską kontroliuoti, todėl neretai persistengia. Arba visiškai nuleidžia rankas, nes kokio prasmė, o gal darbas grupinis ir jie tiesiog nepritampa.

12. Alkoholikų vaikai nepaprastai atsidavę, net ir akivaizdžiai suvokdami, kad kitas asmuo ištikimybės nenusipelnė. Alkoholikų namuose visi būna atsidavę vienas kitam. Tačiau tai yra baimės ir nesaugumo išdava. Todėl reikia labai atsargiai žiūrėti į asmenis ar grupes, prie kurių šliejasi tokie vaikai, nes gali būti kad tai visiškai destruktivūs santykiai, kuriuose šie vaikai išnaudojami ir pririšami, kadangi jaučia didelę baimę ir vėl likti vieni bei apleisti.

13. Jie labai impulsyvūs. Iš dalies tai yra namie išmoktas modelis – juk alkoholikai impulsyvūs, čia jie blaivūs važiuoja namo, o štai jau geria vieną po kito bokalus bare, nors ne taip buvo suplanuota. Kitą vertus NAPTV impulsyvumas yra jų savotiška komforto zona - jie pripratę gyventi nuo krizės iki krizės ir užsitęsusi ramybė išprovokuoja juos pačius sukelti krizę, padaryti kažką impulsyvaus ir neapgalvoto (Woititz, 2016).

Woititz pastebi, kad minimi vaikai neturi amžiaus, šie 13 broožų tinka tiek paaugliui ar vaikui tiek ir penkiasdešimtmečiui. Kaip matyti iš šių požymių, visi NAPTV daugiau ar mažiau išgyvena gana sudėtingas problemas, bet jų pasireiškimo būdai gali būti kardinaliai skirtingi. Tai gali pasireikšti kaip agresija, nenoras lankyti mokyklą, susidėjimas su blogomis kompanijomis, arba tai gali būti labai gerai besimokantis vaikas, kuris nekelia absoliučiai jokių problemų. Bulotaitė (1998) dar pastebi, kad be tam tikrų problemų su kuriomis susiduria NAPTV, jiems dar būdingi vaidmenys šeimoje: Šeimos herojaus, arba atsakingojo, vaidmenį dažniausiai atlieka pirmasis vaikas šeimoje. Jis gerai mokosi, yra tvarkingas, pareigingas ir kelia visų aplinkinių susižavėjimą. Atpirkimo ožiu, arba teisės pažeidėju, būna antrasis vaikas. Jis visiems trukdo, nieko neatlieka laiku ir gerai. Šeimos nariai išlieja ant jo susikaupusį pyktį dėl visų savo bei šeimos bėdų. Užmiršto vaiko, arba reguliuotojo, vaidmuo tenka trečiajam vaikui šeimoje. Jis niekam netrukdo, neturi jokių ypatingų poreikių ar reikalavimų, neprašo užuojautos, pagalbos ar paramos. Aplinkiniai dažnai net pamiršta apie jo egzistavimą. Taikdarys, arba talismanas, stengiasi viską paversti juokais, pasišaipyti pats iš savęs bei šeimos problemų. Tai dažniausiai ketvirtas vaikas šeimoje. Beje, C. Devine ir V. Braithwaite (1993) pastebi, kad jei vaikas naudoja vieną vaidmenį šeimoje, tai gali naudoti ir kitus – tai patvirtina egzistuojanti koreliacija tarp atskirų vaidmenų. Kokį vaidmenį pasirinko vaikas labai priklauso nuo situacijos.

Panašiais prisiminimais dalinasi ir Bryan E. Robinson, vienas iš knygos „Working with children of alcoholics: The practitioner's handbook“ (1998) autorių. Savo gyvenimą alkoholio persmelktuose namuose jis prisimena kaip karo lauką. Jis, kaip vyriausias šeimos vaikas, pats bijodamas, tūrėdavo vaidinti didvyrį, kad nuramintų savo mažesnę sesę. Jis niekada nesijuto svarbus ir mylimas, išgyveno nuolatinę gėdą bei baimę, kad žmonės gali pasmerkti ir jį dėl jo tėvo nederamo elgesio bei grubumo. Robinson pasidalina savo patirtimi, kad padėtų suprasti, kokia slegianti yra alkoholikų šeimos atmosfera ir kokios gilios ją išvagojusios problemos. Žinoma, nutinka ir taip, kad vaikai iš tokių šeimų užauga šauniais žmonėmis, kaip kad nutiko ir Robinson - atrodo, kad patirtos negandos juos tik sustiprina, tačiau šis autorius pastebi, kad po išorine sėkme visi tokie vaikai slepia sunkią emocinę naštą, kuri užsilieka po gyvenimo alkoholikų šeimoje. Todėl labai svarbu padėti ne tik problemiškiems NAPTIV, bet ir tiems, kurie iš pažiūros visai gerai tvarkosi. Robinson, B. E., Rhoden, L. J. (1998) dar pastebi, kad tarp šių vaikų egzistuoja dvi grupės – tie kuriems ugdymo įstaiga yra saugi stotelė, jie mielai ją lanko, nes tai viena vietų kur jie jaučiasi saugūs ir išgirsti, paprastai tokiems vaikams gerai sekasi mokslai, ten jie susiranda draugų. Ir yra kita vaikų grupė – pastariesiems ugdymo įstaiga yra dar vienas streso šaltinis, jie prasčiau mokosi, yra atsiskyrėliai. Be abejonės mokykla svarbi ne tik dėl socialinio ryšio su aplinka, bet ir akademinį pasiekimų. I. Legeckaitė ir I. Pilkauskienė (2013) pastebi, kad mokykla yra svarbi vaiko ir paauglio gyvenime, o akademiniais pasiekimai - vienas iš jų funkcionavimo rodiklių: „Augdami alkoholio vartojimo problemų turinčiose šeimose, vaikai susiduria su daugybe veiksnių, darančių poveikį akademiniam jų pasiekimams. Nemažai tyrimų rodo, kad tėvų alkoholizmas susijęs su blogais vaikų akademiniais pasiekimais“. Tiesa, autorė pastebi, kad tai, kokie bus NAPTIV vaiko pasiekimai priklauso nuo to, kokį jis pasirinko vaidmenį šeimoje.

Pasak Miškinio (1993), nedarnių, probleminių šeimų vaikai būna ne itin savarankiški, pasižymi nesugebėjimu bendrauti, užmegzti pastovių ryšių, jų socialinių ryšių tinklas yra silpnai išvystytas. Malinauskas R., Malinauskienė V., Dumčienė A., Šniras Š. (2008) pastebi, kad vaikai, dėl tam tikrų aplinkybių patenkantys į rizikos grupę, turi ribotus socialinius įgūdžius, jiems dažniau pasireiškia nepriimtinas elgesys. Tai patvirtina ir 2005 metais atliktas tyrimas - alkoholizmo problemą turinčiose šeimose vaikai pasižymi menkesniais socialiniais įgūdžiais (Hussong, Zucker, Wong, Fitzgerald, Puttler). Dėl socialinių įgūdžių stokos tokiems vaikams sunkiau valdyti savo emocijas, suprasti kitus žmones, pastebimas negatyvus išankstinis nusistatymas – NAPTIV linkę manyti, kad kiti juos smerkia, ypač kai jie būna susijaudinę ar streso būsenoje. Taip problema veda problemą, stengdamiesi neutralizuoti neigiamus vertinimus (net jei jie tik įsivaizduojami) NAPTIV gali griebtis smurto ir prievartos. Be visa ko pastebima, kad šie

vaikai yra linkę burtis į nedideles asocialias grupes, gaujas, kurios nariai taip pat yra NAPTIV (Suslavičius, Valickas, 1999).

1.3. Nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikų fizinės – neurologinės problemos

NAPTIV tiriančios mokslininkės A. Kurzeja, I. Tamutienė, V. Giriūnas, V. Kotova pastebi, kad šie vaikai linkę ne tik į emocines bei socialines problemas, bet ir į psichikos sutrikimus, tam tikras fizinės - neurologinės ligas. Autorės kalba apie šių vaikų polinkį į tokias ligas kaip kraujagyslių sutrikimai, alergijos, astma, tam tikri psichiniai sindromai, alkoholizmą ir kt.

Kai kalba pasisuka apie NAPTIV ir fizinės – neurologinės problemas, pirmiausia turime atminti šių vaikų šeimos istoriją ir galimai paveldėtą didesnę polinkį į alkoholizmą. Bulotaitė (2009) patikslina, kad paveldimas ne pats alkoholizmas, kaip liga, o polinkis šia liga susirgti. Tai reiškia, kad alkoholikų vaikai galimai yra didesnėje rizikoje ateityje turėti problemų dėl priklausomybės nuo alkoholio. Kitas svarus argumentas – NAPTIV šeimoje alkoholis yra tarsi norma, šie vaikai nuolatos mato savo tėvus vartojančius alkoholį. Ir galų gale šie vaikai pastebi, kad nuotaiką reguliuojantys svaigalai sumažina amžiną nesaugumo jausmą, alkoholis suteikia vidinės ramybės, kurios taip trūksta. Tai kodėl negerti? Jie įtikinėja save, kad niekada netaps tokie, kaip tėvas ar motina (Giriūnas, 1997).

Kalbant apie psichosomatines ligas, 2014 metų publikacijose A. Kurzeja pastebi, kad tai savotiška NAPTIV psichinė apsauga. Tokie sutrikimai kaip su komunikacija susijusios patologijos, iškreiptas savęs suvokimas, nuolatinis atstūmimo jausmas, destruktivus elgesys - tai patirtos traumos išdava, kitaip tariant tai psichologinė iškrova, kuri savotiškai apsaugo nuo visiškos asmenybės griūties po patirtos traumos. Tačiau augant vaikui auga ir problemų laukas susijęs su įgytais sutrikimais – problemos gilėja, gali prisidėti naujų ir darosi vis sunkiau su visu tuo gyventi. Taip pat A. Kurzeja pastebi, jog šie vaikai jaučia didelį skirtumą tarp to kaip jie jaučiasi savo viduje ir to, kaip juos jaustis verčia aplinka, jie nejaučia harmonijos tarp vidinio ir išorinio pasaulių. Tai dažnai įtakoja depresijos atsiradimą. Anot Kurzeja, psichosomatinės ligos ir kiti sutrikimai, tokie kaip kraujagyslių ligos, alergijos ir kt., turi ir gilesnių priežasčių bei paaikškinimų. Tuo tarpu kiek vėliau I. Tamutienė kalba jau konkrečiau ir savo 2017 metų publikacijoje “Girtaujančių tėvų vaikai – apleisti ir ignoruojami” aprašo tyrimą: “Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) nuo 2009 m. deda pastangas, kad atskleistų žlugdančios vaikystės patirties našą. Kanados, Kinijos, Šveicarijos, Tailando ir kitų šalių mokslininkai suvienijo jėgas, siekdami mokslu grįstų įrodymų, jų sklaidos ir

šio reiškinio prevencijos. Vykdomas žlugdančios vaikystės patirties tyrimas yra vienas plačiausių pasaulyje ir susieja ją su pagrindinėmis visuomenės sveikatos problemomis. Šis tyrimas moksliniais įrodymais pagrindė kaupiamojo streso, biologinį bei genetinį ir epigenetinį modelius, aiškinančius priežastinius ryšius tarp žlugdančios vaikystės patirties ir sveikatos bei socialinių problemų, mirčių vėlesniame amžiuje <...> Tyrime panaudotas kaupiamojo streso modelis atskleidė, kad susikaupusi žlugdanti vaikystės patirtis daro tiesioginę įtaką suaugusiojo amžiuje labiausiai paplitusioms ligoms, tarp jų – išeminei širdies ligai, vėžiui, lėtinėms plaučių ligoms ir pan.,“. Taigi dar palyginus visai neseniai buvo tik labai nedrąsiai kalbama, kad nėra aiškių priežasčių kodėl NAPTIV linę į įvairias lėtines bei kitas ligas (Kurzeja, 2014) ir štai neužilgo mokslas jau gali tai labiau konkretizuoti ir aiškiai susieti su tokiais veiksniais kaip stresas. „Tuo tarpu biologinis modelis atskleidė mokslinius įrodymus, kaip žlugdanti vaikystės patirtis sutrikdo nervinės sistemos vystymąsi. Ji paveikia į stresą reaguojančių sistemų vystymąsi, o to liekamieji reiškiniai besivystančioms smegenims vėliau paveikia daugelį žmogaus funkcijų suaugusiojo amžiuje, įskaitant emocijų reguliavimą, priklausomybės ligas, seksualumą, atmintį, agresiją, susijaudinimą. Žlugdanti vaikystės patirtis paveikia smegenų vystymąsi aktyvuodama atsaką į stresą, žmonėms sunku atsipalaiduoti, jie būna nuolatinio budrumo būsenoje, kas vėliau turi ypač didelę reikšmę sveikatos blogėjimui ir socialiniams ryšiams.“ (Tamutienė, 2017). Galų gale genetinis ir epigenetinis modelis paaiškina, kaip neigiamos patirtys net gali būti perduotos iš kartos į kartą. Taigi tiesiog nuostabu, kiek per palyginus trumpą laiką, nuo 2010 iki 2017 patobulėjo ir pagilėjo mokslinės išvalgos apie žalą girtaujančių tėvų vaikams. Kartu tai verčia sunerimti, kadangi matome, kad padariniai kur kas rimtesni ir sudėtingesni nei kad galėjome numatyti prieš dešimtmetį. Tačiau I. Tamutienė pastebi, kad tai ne tik turėtų mus bauginti bet ir teikti viltį, kad ateityje šie atradimai pasitarnaus kaip priemonės sukurti geresnius pagalbos būdus kenčiantiems vaikams ir jų šeimoms.

Toliau plėtojant biologines bei medicininės problemas turime prisiminti ir kur kas labiau ištirtus, senesnius, faktus - V. Gudžinskienė, R. Gedminienė (2010) bei A. Kurzeja (2014) kalba apie vaisiaus alkoholinį sindromą, kai dėl motinos girtavimo nėštumo metu vaikai gimsta su elgesio sutrikimais, pasižymi lėtesniu psichiniu vystymąsi. Įdomu tai, kad Kurzeja pastebi, jog tyrimai byloja, jog užtenka net vienkartinės didelės alkoholio dozės, kad vaisiaus smegenys būtų pažeistos. Taip pat ši autorė vaisiaus alkoholinį sindromą aprašo kaip ganėtinai didelę žalą vaisiui su rimtomis pasekmėmis, o štai Gudžinskienė ir kt. teigia, kad dažniausiai pastebimi tik nežymūs nukrypimai nuo normalaus vaisiaus vystymosi spektro. A. Kurzeja (2014) be vaisiaus alkoholinio sindromo mini ir mažiau žalingos formos sindromą – vaisiaus alkoholinį afektų sindromą - tai lengvesnės formos nei vaisiaus alkoholinio sindromo atveju vaisiaus intoksikacija.

Kurzeja papildomai mini dar du sindromus – tai suaugusio alkoholikų vaiko ir potrauminį, abu jie pasižymi netinkamu šiuos sindromus ar vieną jų turinčių žmonių elgesiu, psichiniais sutrikimais, neurozėmis. Tačiau priklausomai nuo aplinkybių ir asmeninių savybių sindromai gali ir neprisidaryti akivaizdžios žalos.

Taigi, siekiant geriau pažinti socialinio pedagogo darbą su NAPTV svarbu žinoti ne tik tokių vaikų galimas emocines bei socialines problemas, bet ir atsižvelgti į šių jų fizines bei neurologines grėsmes. Tai būtina padaryti, kadangi tiek emocinės, socialinės problemos, tiek ir fizinės, neurologinės, gali būti tarpusavyje susijusios ir viena sekti iš kitos. Nors šiame darbe daugiau bus atsižvelgiama į emocines, socialines problemas (tai atsispindi empirinėje darbo dalyje), tačiau svarbu nusimanyti ir apie fizines, neurologines, taigi apie visą galimų problemų spektrą. Tik gerai pažinę NAPTV problemas, mes galime eiti tolyn ir gilintis, kokios gi pagalbos tokie vaikai sulaukia arba galėtų sulaukti iš socialinio pedagogo.

1.4. Teorinės socialinio pedagogo kompetencijos ir galimybės padėti nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikams

Augant vaikui auga ir jo poreikis įsitraukti į visuomenės gyvenimą, socializuotis. Tai reiškia, kad vaikas turės įsisavinti tam tikrą socialinę patirtį (žinias, vertybes, elgesio taisykles bei normas, nuostatas). Socializacija ilgas ir sudėtingas procesas, kuriam įtakos turi daugybė aplinkybių. Mūsų visuomenė sudaryta iš institucijų – istoriškai susiklosčiusių visuomeninio žmonių gyvenimo reguliavimo formų. Būtent per jas ir vyksta vaiko socializacija (Leliūgienė, 2002). Autorė kaip svarbiausias socializacijos institucijas pateikia šeimą, kultūrą, religiją ir švietimą.

Normaliomis sąlygomis socializacijos pagrindas patiesiamas jau šeimoje ir procesas toliau vystosi padedant kultūrai, religijai ir švietimui: „<...> šeima – puikiausia terpė ugdyti tautos etines tradicijas, kurios padeda išsaugoti tautiškumą, dvasingumą, dorovingumą, tausoja kitus žmogaus dorovinės brandos bruožus (Jenkins, 1997). Visgi jei kalbame apie NAPTV, tai ši struktūra gerokai išsikreipia. Kai šeimoje yra problemų dėl priklausomybės nuo alkoholio, labai tikėtina, kad bus pažeista ir vaiko socializacija per šeimą, o kai socializacijai nepadeda šeima, nukenčia ir visų kitų institucijų įtaka socializacijos procesui. Todėl NAPTV labai svarbu švietimo pagalba, nes skirtingai nei kultūra ar religija, dalyvavimas švietimo procese vaikui yra privalomas. Pagal Lietuvos respublikos Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 35 straipsnį mokslas vaikams iki 16 metų yra privalomas. „Šiais laikais daugelyje šalių reikalaujama, kad mokyklos ugdytų ne tik akademinis

įgūdžius, bet ir atliktų lytinio švietimo, narkotikų vartojimo prevencijos, pykčio valdymo mokymo, socializacijos ugdymo funkcijas, kurios anksčiau buvo priskiriamos šeimai.“ (Berns, 2008). Ugdymo įstaigose būtent socialinis pedagogas yra atsakingas už pagalbą ugdytiniams socializacijos klausimais. „Socialinių įgudžių ugdymas yra prevencinė veikla, kuria siekiama išvengti tam tikrų socialinių problemų dar prieš joms atsirandant (Kemerienė, Mazūrienė, Petronis, Vasiliauskienė, Valantiejiene, 2009, p. 5). Kaip jau minėta, NAPTIV daugiau pasižymi elgesio, socialinėmis bei neurologinėmis problemomis, todėl būtent socialinis pedagogas yra tas asmuo ugdymo įstaigoje, kurio kompetencijos leidžia padėti šiems vaikams. „Socialinės pedagogikos misija yra atvesti žmogų, nuklydusį toli nuo realybės, į harmoningą savęs pažinimą bei sutarimą su pačiu savimi, mokyti jį atsilaikyti prieš gyvenimo negandas, išmokti spręsti iškilusias problemas, pasitelkiant šiuolaikišką mąstymą, bei naujas informacines technologijas.“ (Leliūgienė, 2002, p. 27). Tuo tarpu 2016 m. Lietuvos respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos įsakyme pateikiamas toks socialinio pedagogo veiklos tikslas: „. Pagrindinis mokyklos socialinio pedagogo veiklos tikslas – padėti įgyvendinti vaiko ir mokinio teisę į mokslą, užtikrinti jo saugumą mokykloje bei sudaryti prielaidas pozityviai vaiko ir mokinio socializacijai ir pilietinei brandai.“. Kad įgyvendintų šį tikslą, socialinis pedagogas ugdymo įstaigoje vykdo šias funkcijas:

1. Vertina socialinės pedagoginės pagalbos vaikui ir mokiniui poreikius (kartu su kitais specialistais), esant būtinybei gali lankytis pamokose, neformaliojo ugdymo ir kitose veiklose.
2. Konsultuoja vaikus ir mokinius, jų tėvus (globėjus, rūpintojus), mokyklos bendruomenę socialinių pedagoginių problemų sprendimo, socialinės pedagoginės pagalbos teikimo klausimais.
3. Dalyvauja sprendžiant krizinius atvejus mokykloje, ugdymo ir socialinių įgūdžių problemas.
4. Numato socialinės pedagoginės pagalbos teikimo vaikui ir mokiniui būdus bei formas bendradarbiaudamas su mokytojais, klasių vadovais, tėvais (globėjais, rūpintojais), kitais specialistais, švietimo pagalbos įstaigomis, kitais su vaiku ir mokiniu dirbančiais asmenimis, socialinių paslaugų ir sveikatos priežiūros įstaigomis, teisėsaugos institucijomis, socialiniais partneriais.
5. Šviečia mokyklos bendruomenę socialinės pedagoginės pagalbos teikimo, mokyklos nelankymo ir kitų neigiamų socialinių reiškinių prevencijos, pozityviosios socializacijos klausimais, nuolat tobulina savo kompetencijas.

6. Inicijuoja ir įgyvendina prevencines veiklas bei socialinio ugdymo projektus kartu su mokyklos Vaiko gerovės komisija ir mokyklos savivaldos grupėmis, ugdant vaikų ir mokinių gyvenimo įgūdžius.

7. Atlieka aktualius socialinius pedagoginius tyrimus mokykloje, atsižvelgdamas į mokyklos bendruomenės poreikius (prioritetus, strateginį ir metinį veiklos planus).

8. Renka, kaupia ir analizuoja informaciją, reikalingą vaikų ir mokinių problemoms spręsti, bendradarbiaudamas su mokyklos bendruomene, esant būtinybei – su kitomis institucijomis.

9. Rengia ir skleidžia informaciją apie socialinę - pedagoginę pagalbą.

10. Tvarko ir pildo darbo dokumentus (konsultacijų žurnalą ir kitus reikiamus dokumentus).

11. Planuoja ir derina su mokyklos vadovu metinės veiklos prioritetus ir pagal juos rengia savo veiklos programą mokslo metams.

Mokyklos socialinis pedagogas atsako už kokybišką savo funkcijų vykdymą, korektišką gautų duomenų panaudojimą ir informacijos konfidencialumą, vaikų ir mokinių saugumą teikiant socialinę pedagoginę pagalbą. Nors socialinio pedagogo funkcijos apibrėžtos aiškiai ir struktūriškai, visgi jų įgyvendinimo metodai ir formos gali skirtis priklausomai nuo situacijos, galimybių ir paties socialinio pedagogo kompetencijų bei asmeninių savybių. Atsižvelgiant į socialinės pedagoginės pagalbos metodų ir formų įvairovę, buvo siekiama socialinio pedagogo pagalbos NAPTV teikimo galimybes kaip įmanoma labiau susiaurinti ir tam pasirinkta tokia struktūra: individualus socialinio pedagogo darbas su ugdytiniu, grupinis darbas, darbas su ugdytiniu ir jo šeima bei prevencinė veikla. Taip pat pažymėtina, kad bet kuri iš toliau minimų socialinės pedagoginės pagalbos formų gali būti dar labiau siaurinama pasitelkiant testus, pratybas, žaidimus, meno terapiją ir kt. išraiškos būdus. Tikslesnio socialinio pedagogo darbo su NAPTV veiklos vaizdo sieksime empirinėje darbo dalyje, kai bus analizuojami giluminiai interviu iš pasirinktų informantų. Tuo tarpu Vosylienė (2009) išskiria šias socialinio pedagogo dažniausiai naudojamas ir vienas efektyviausių pagalbos ugdytiniui formas:

1. Individualus darbas su mokiniu. Tai asmenišką socialinio pedagogo darbą su vaiku. Tokio darbo siekis yra pagerinti vaiko gyvenimo kokybę – motyvaciją mokytis, psichologinę būklę, siekiama kad vaikas imtu labiau pasitikėti jį supančia aplinka ir savimi pačiu. Labai svarbi yra socialinio pedagogo kompetencija ir pasiruošimas, kadangi toks darbas reikalauja empatijos, atsižvelgimo į individualų atvejį, mokėjimo interpretuoti ne tik žodžius, bet ir gestus, asmuo turi būti tolerantiškas ir keliantis pasitikėjimą. Pirmiausia vyksta kiek įmanoma nuoširdesnis pokalbis su vaiku

apie jo jausmus, fizinę ir emocinę savijautą, baimes ir problemas, išsiaiškinama, kokios konkrečiai bėdos kamuoja. Gali nutikti ir taip, jog vaikas bus uždaras ir kad išklausti rūpimų dalykų, reikės pradėti nuo visiškai aplinkinių klausimų ir interesų. Svarbu atsirinkti tik reikiamą informaciją, kadangi kartais vaikai pateikia ir klaidingos informacijos. Įvertinus situaciją galima imtis veiklos planavimo, išeičių paieškos. Svarbu vaikui akcentuoti, kad visas problemas galima išspręsti, bet reikia pabrėžti, kad kai kurioms jų išspręsti reikia daug laiko, kai kurios gali būti išspręstos tik iš dalies, nes reikia atsižvelgti į aplinkos poveikį ir galimybes. Ieškant problemos sprendimo, reikia turėti omenyje, kad problemos sprendimo autorius turėtų būti pats vaikas. Reikia padėti jam pačiam susigaudyti aplinkybėse ir ieškoti tokių stiprybių, kurios padėtų vaikui siekiant problemų sprendimo (Robinson, Rhoden, 1998, p. 95). Viską aptarus galima imtis veiklos vykdymo – nuosekliai jau aptarto plano išpildymo. Šiame etape svarbu palaikymas, vaikas turi žinoti, kad gali kreiptis pagalbos. Galų gale ne ką mažiau svarbu įvykdytos veiklos įvertinimas ir grįžtamasis ryšys. Tai reikalinga dėl to, kad jei kuriame nors veiklos etape nebuvo padaryta pažanga, tuomet galima sugrįžti prie šio etapo. Taip pat apžvelgiant veiklos rezultatus galima mokytis iš patirties, kaupti informaciją, tirti situaciją (Vosyliienė, 2009). Individuali konsultacija gali trukti iš anksto nustatyta laiko trukmę, tačiau turi baigtis tuomet, kai vaikas nebenori bendrauti.

2. Grupiniai užsiėmimai. Tai socialinio darbo metodas, kai nedidelės grupės žmonių, turinčių bendrą tikslą arba problemų, reguliariai susitinka ir dalyvauja veikloje, kuria siekiama vieno tikslo (Vosyliienė, 2009, p. 34). Grupę nebūtinai turi sudaryti tokias pačias problemas turintys vaikai, tai gali būti tiek vaikai iš alkoholikų šeimų, tiek iš darnių, bet grupės nariai turi turėti bendrą interesą. Sudarant grupes svarbu atsižvelgti į grupės narių amžių, lytį. Grupė gali būti mišri – sudaryta iš berniukų ir mergaičių, tačiau negerai, jei grupėje dauguma mergaičių ir tik vienas berniukas ar pan.. Veiksmingiausia darbo su alkoholikų vaikais forma - grupės darbas. Šiuos užsiėmimus veda specialistai - psichologai arba socialiniai darbuotojai, socialiniai pedagogai, baigę specialius kursus (Kotova, 2009).

Skiriami tokie grupinio darbo pranašumai:

- Problemiško elgesio vaikas arba vaikas iš nedarnios šeimos pasijunta mažiau vienišas. Jis gauna galimybę susitikti ir bendrauti su kitais panašių problemų turinčiais vaikais, ir tai jam padeda labiau suprasti aplinką, patį save, jis suvokia, kad nėra toks vienas.
- Grupinis darbas sustiprina pozityvių minčių perdavimą grupės nariams. Paaugliai labiau linkę išgirsti ir klausytis savo bendraamžių minčių, grupėje visi lygūs ir gali bendrai dalintis savo

patirtimis, mintimis, grupės nariai jaučiasi saugūs, nes nebereikia atlikti primesto socialinio vaidmens – klasės atstumtojo, alkoholių vaiko ir pan..

- Dirbant grupėje vyrauja daugiau humoro ir laisvumo, nei dirbant individualiai ar su šeima, tai leidžia išsakyti skaudžias problemas su mažesne emocine našta, tarsi juokais, bet kartu išsikalbant ir atsiveriant (Vosylienė, 2009). Taip pat tokia veikla gali padėti mokant vaikus žaismingumo, grupėse galima ne tik diskutuoti, bet ir žaisti grupinius žaidimus (Robinson ir etc., 1998).

Kaip jau minėta anksčiau, NAPTIV dažnai turi menkai susiformavusius socializacijos pagrindus, jiems sunku įsilieti į bendraamžių grupę, susirasti draugų, taigi darbas grupėje naudingas dar ir tuo, kad ugdo bendravimo įgūdžius, suteikia galimybę mokytis vieniems iš kitų ir kartu spręsti problemas. Tačiau grupės darbas tinka ne visiems - ypač jautrus, uždaras žmogus, turintis emociškai smarkiai pakrautas problemas, išgyvenimus, grupėje gali pasijausti nejaukiai, gali taip ir neatsiskleisti; šiuo atveju grupė tampa dar vienu išoriniu trukdžiu. Tokiam asmeniui labiau tinka individualus darbas (Kotova, 2009).

Pasibaigus grupiniams užsiėmimams svarbu išlaikyti ryšį su grupės nariais, informuoti juos, kad jie bet kada gali užsukti pasipasakoti apie savo problemas, nes nutrūkus grupiniam darbui dažnai nutinka taip, kad vaikai vėl įkrenta į savo įprastą terpę, kurioje vėl užsisuka tos pačios problemos kaip ir prieš grupinius užsiėmimus.

3. Šeimos konsultavimas. Kalbant konkrečiai apie NAPTIV, tai darbas su šeima yra darbas su šių vaikų problemų šaltiniu. Pradžioje dirbama tik su vaiku, jis ruošiamas šeimos susitikimui. Išsiaiškinama kokia situacija namuose, ko galima tikėtis iš tėvų. Susitikus visai šeimai, stebimas vaiko ir šeimos bendravimas, reakcijos. Šeima mokinama konstruktyvaus bendravimo, bendradarbiavimo, informuojama su kokiais sunkumais susiduria vaikas mokykloje ir asmeniniame gyvenime. Tokiose šeimose svarbu jos narius išmokyti kalbėti apie savo jausmus ir problemas, tai galima padaryti pasitelkus verbalinį ir neverbalinį bendravimą, atvirai klausiant kaip vienas ar kitas šeimos narys jaučiasi, po to teiraujantis kokius jausmus tai sukelia kitiems šeimos nariams. Taip pat svarbu išsiaiškinti, galbūt šeimą jau lanko socialinis darbuotojas ir ji yra įtraukta į socialinės rizikos šeimų sąrašus. Priklausomybę alkoholiui turintys tėvai turėtų būti informuoti kur jie gali kreiptis pagalbos, kokios institucijos jiems gali padėti. Taip pat jie turėtų žinoti, kad visada gali kreiptis dėl vaiko ugdymo klausimų į socialinį pedagogą ar kitus ugdymo įstaigos darbuotojus. Šeima turi suvokti socialines paslaugas ne kaip nepageidaujamą intervenciją, o kaip pagalbą ir palaikymą (Robinson ir etc., 1998, p. 110).

Darbas su šeima yra efektyvus būdas padėti, tačiau turint omenyje NAPTV šeimas, norimo rezultato galima ir nesulaukti, šeima net gali atsisakyti bendradarbiauti. Taip pat reikia turėti omenyje, kad alkoholikai linkę savo ligą nusišlepti arba net patys nuoširdžiai nesuvokia, kad saikingas išgėrinėjimas jau tapo šeimos tragedija.

4. Ankstyvoji prevencinė veikla. Prevencija - įvairių informacinių, mokymo priemonių taikymas, siekiant sumažinti prievartos, žalingų priklausomybių ir nusikalstamumo atveju (Vosylienė, 2009, p. 42). Paprastai prevencinė veikla prasideda tada, kai jau esti tam tikros deviantinio elgesio apraiškos, tačiau pažvelkime į prevenciją kiek plačiau, kaip į galimybę padėti visiems vaikams nepriklausomai nuo to kokios juos kamuoja problemos. Taigi orientuokimės į ankstyvąją prevenciją, būdą užkirsti kelią problemoms dar prieš joms randantis. Ankstyvoji prevencinė veikla yra dėkingas pagalbos būdas NAPTV, kadangi tai garantuoja vaikų anonimiškumą. Visa klasė ar vaikų grupė gali būti įtraukta į bendrą veiklą nepriklausomai nuo to, kokios vaiką kamuoja problemos, o gal jis tokių net neturi, bet pažintinė veikla juos vis viena praturtina.

Knygoje „Aš myliu kiekvieną vaiką“ akcentuojama, kad labai svarbus yra vaikų psichinis atsparumas – gebėjimas valdyti emocijas, adekvatus savęs suvokimas ir vertinimas, mokėjimas įveikti nerimą, įtampą, konstruktyvus konfliktų ir problemų sprendimas. Iš dalies mūsų psichinis atsparumas priklauso nuo įgimtų savybių, mūsų nervų sistemos, kitą vertus tai ir mūsų socialiniai įgūdžiai, kuriuos mes galime lavinti (Gailienė, Bulotaitė, Sturlienė, 1996). Ankstyvoji prevencinė veikla gali apimti ne tik deviantinę veiklą, informavimą apie priklausomybes, grėsmes ir pan., tai gali būti ir edukaciniai užsiėmimai siekiant ugdyti vaikų savigarbą bei socialinius įgūdžius. L. Bulotaitė išskiria tokius pagrindinius socialinius įgūdžius:

- Sprendimų priėmimas. Vaikas turi mokėti savarankiškai priimti sprendimus ir jų padarinius. Jis turi mokytis iš savo patirties, tada, prieš priimdamas sprendimą, gerai jį apgalvos ir pasvers.
- Problemų sprendimas. Mokymasis konstruktyviai spręsti iškilusias problemas.
- Kūrybiškas mąstymas. Lavinamas gebėjimas apgalvoti visas sprendimo alternatyvas ir galimus padarinius.
- Kritinis mąstymas. Gebėjimas analizuoti informaciją ir patirtis.
- Efektyvus bendravimas. Gebėjimas save išreikšti verbaliniais ir neverbaliniais būdais, priimtinais mūsų kultūrai ir esamai situacijai. Sugebėjimas išsakyti savo norus, baimes, paprašyti pagalbos ar patarimo.
- Asmeninis bendravimas. Gebėjimas užmegzti ir išlaikyti santykius.

- Savęs pažinimas. Savo charakterio žinojimas, gebėjimas išskirti savo stipriąsias ir silpnąsias puses.
- Emocijų valdymas. Savo emocijų pažinimas ir kito emocijų suvokimas, gerbimas.
- Empatija. Gebėjimas įsijausti į kito žmogaus situaciją, ją suprasti.
- Streso įveikimas. Stresą keliančių situacijų žinojimas ir numatymas. Žinojimas kaip stresas gali paveikti ir kaip jį kontroliuoti. (Gailienė ir etc., 1996).

Bulotaitė (1996) teigia, jog užsiimant su vaikais svarbu kuo mažiau aiškinti, įkalbinėti, moralizuoti, o daugiau skatinti tokią veiklą, kad formuotųsi reikiamos psichologinės savybės ir patirtis, būtų įgyjami tam tikri socialiniai įgūdžiai ir įpročiai. Taigi individualūs pokalbiai su ugdytiniu, grupiniai užsiėmimai, darbas su ugdytinio šeima bei ankstyvoji prevencinė veikla yra ganėtinai universalūs įrankiai, kuriais socialinis pedagogas gali naudotis siekdamas ne bausti ir moralizuoti, o padėti NAPTV spręsti jų problemas.

2. TYRIMO METODOLOGIJA

2.1. Tyrimo logika

Pirmoje darbo dalyje apžvelgus teorines su tema susijusias žinias, tokias kaip nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikų charakteristika, jų problemos, empirinėje darbo dalyje bus siekiama išsiaiškinti kokios socialinio pedagogo pagalbos tokie vaikai sulaukia praktikoje.

Tyrime atliekamas kokybinis tyrimas - *giluminiai interviu* su NAPTV bei socialiniais pedagogais, kurie turi darbo patirties su minimais vaikais. Kadangi socialiniai pedagogai dirbdami su NAPTV neturi tam specialiai parengtos metodikos, bus siekiama apie jų darbo metodus sužinoti per gilinamąsį į jų asmeninę praktinę patirtį "...individualūs interviu parankūs tada, kai mus domina giluminis individualių atvejų supratimas. Kai norime rinkti informaciją iš kiekvieno tyrimo dalyvio asmeniškai, įsigilindami būtent į jo patirtį ir perspektyvas, o vėliau sugretinti gautus duomenis." (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016, p.81).

2.1.1. Metodologinė teorija

Tyrimas buvo atliktas taikant grindžiamosios teorijos metodologiją. Šios teorijos pasirinkimą lėmė tai, kad tiriamasis darbas orientuotas į subjektyvias patirtis ir tiriamas fenomenas, socialinio pedagogo darbas su NAPTV pats iš savęs stokoja struktūriškumo – vieną vertus nėra jokios konkrečios socialinio pedagogo darbo su tokiais vaikais metodikos, kitą vertus socialiniai pedagogai su šiais vaikais susiduria nuolatos, todėl ieškota tokios metodologijos, kuri suteiktų struktūriškumo ir leistu teorijai vystytis pačiai. Taigi darbo tikslui ir aplinkybėms labai tiko būtent grindžiamoji teorija, kurios tikslas – sukurti konceptualią teoriją, pagrįstą empiriniais kokybiniais duomenimis (Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017).

Grindžiamosios teorijos autoriais laikomi B. Glaseris ir A. Straussas „The Discovery of Grounded Theory“ (1967). Visgi po šios teorijos išradimo praėjus keliems metams autoriai išsiskyrė ir toliau šią teoriją vystė akcentuodami skirtingus jos aspektus. Mykolo Riomerio universiteto lektorė G. Paurienė (2014) pastebi, kad Strausso toliau vystyta GT yra labiau struktūruota, orientuota į pragmatinius kokybinius tyrimus, tuo tarpu „<...> Glaseris atstovauja mažiau struktūruotą grindžiamosios teorijos tyrimų pakraipą, kurioje akcentuojamas indukcinis mąstymas ir individualaus tyrėjo kūrybingumas.“ (2014, p. 179). Dar labiau šią teoriją modifikuoja

bendraautorai, su kuriais po GT sukūrimo ir Strausso bei Glaserio išsiskyrimo bendradarbiavo šios teorijos išradėjai. GT gali varijuoti nuo gana subjektyvios konstruktyvistinės šios teorijos atmainos iki kur kas formalesnių klasikinės ar struktūruotos versijos.

Kadangi šis magistrinio darbo tyrimas savo esme stokojo aiškios formos, empiriniam tyrimui pasirinkta **struktūruota, arba plėtojama, grindžiama teorija**. Ši GT atmaina pasirinkta dėl jos aiškiai struktūruotos tyrimo duomenų kodavimo sistemos, jautrumo tyrimo teoriniams aspektams bei rėmimosi literatūros analize. “Strausso ir Corbin GT versiją sudaro rinkinys žingsnių, kuriuos atidžiai įgyvendinant sukuriama gera teorija“ (Borgatti, 1996). Šiame tyrime atlikti giluminiai interviu su socialiniais pedagogais ir geriančių tėvų vaikais ir po kiekvieno interviu gauta medžiaga koduota ir analizuota pagal struktūruotos GT numatytus analizės žingsnius ir metodus.

2.1.2. Giluminis interviu ir informantų paieška

Empiriniame tyrime atlikti giluminiai interviu su Klaipėdos miesto socialiniais pedagogais ir NAPTIV (tame tarpe ir jau suaugusiais asmenimis). “Tyrejo užduotis – skatinti informantus išsakyti, pasidalinti patirtimi, o ne pačiam kalbėti ar dalintis savo patirtimi.” (Rupšienė, 2007, p. 70). Surasti 5 socialiniai pedagogai, 2 nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikai (16 metų asmenys), bei 2 jau suaugę NAPTIV. Tiriamųjų atranka – tikslinė, kai nesiekama suformuoti reprezentatyvios imties vien dėl reprezentatyvumo. Pirmiausi numatyti pradiniai informantai, o vėliau, pagal jau gautus interviu rezultatus, ieškoti sekantys informantai (Strauss, Corbin, 1990). Tyrimo dalyvių skaičius šiame tyrime nėra esminis, kur kas svarbesnis kriterijus yra informantų tinkamumas - jų atvirumas ir gerosios patirties sulaukiant arba teikiant socialinę pedagoginę pagalbą turėjimas. Imti interviu iš socialinių pedagogų, kurios turi gerosios patirties dirbdamos su geriančių tėvų vaikais. Taip pat apklausti NAPTIV, tame tarpe ir jau suaugę asmenys - svarbu kad informantų bent vienas iš tėvų būtų susidūręs su alkoholizmu. Nebuvo ieškoma jaunesnių nei 16 metų informantų (plačiau apie tai tyrimo etikos poskyryje). Interviu metu surinkta informacija buvo apdorojama remiantis struktūruotos GT metodika. Informantų ieškota Klaipėdos mieste visais tyrėjui prieinamais būdais.

Kadangi tyrėjas priklauso Klaipėdos socialinių pedagogų metodiniam rateliui, buvo prašoma atsiliepti tų socialinių pedagogų, kurios sutinka pasidalinti savo gerąją patirtimi dirbant su NAPTIV. Taip pat buvo klausama, ar informantės pažysta NAPTIV, kurie galimai sutiktų duoti

interview. Buvo susisiekiama su Klaipėdos miesto SAV bendruomene (suaugusiais alkoholikų vaikais) ir ieškota interview galinčių duoti informantų. Taip pat ši bendruomenė padėjo susisiekti su „Alateen“ nariais, kurie taip pat yra NAPTIV, tik jaunesnio amžiaus (dauguma paaugliai). Buvo kalbinami pažįstami NAPTIV. Svarbu pažymėti, kad ieškant informantų taip pat buvo taikomas sniego gniūžtės metodas – visų suteikti informacijos prašomų informantų buvo klausama, ar jie pažįsta kitų galimų informantų, kurie galėtų pasidalinti reikiama informacija.

Interview klausimynas buvo sudarytas konkrečiai kiekvienai informančių grupei atskirai, t.y. vienas klausimynas socialiniams pedagogams ir kitas geriančių tėvų vaikams. Visi informantai buvo skatinami kalbėti apie tai, kokios socialinio pedagogo pagalbos jie yra sulaukę arba suteikę (jei tai buvo socialinio pedagogo interview). Interview klausimynai paremti 2016 m. lapkričio 2 d. LR švietimo ir mokslo ministro patvirtintu socialinio pedagogo pavyzdiniu pareigybės aprašu bei amerikiečių psichologės Janet Geringer Woititz nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikų charakteristika, kuri išdėstyta autorės knygoje „Suaugę alkoholikų vaikai“ (2016).

Buvo numanoma, kad tyrimą apsunkins galimų informantų nenoras kalbėti apie alkoholizmo problemas šeimoje arba gerosios patirties stoka dirbant su geriančių tėvų vaikais, tačiau po intensyvių paieškų visame Klaipėdos mieste surastas pakankamas informantų kiekis, kuris leido atlikti informatyvų tyrimą.

Siekiant išsaugoti informantų anonimiškumą, kiekvienam tyrimo dalyviui buvo suteiktas kodas. Informantų sociodemografinės charakteristikos pateiktos lentelėje:

1 lentelė. Tyrimo dalyvių kodai

Nr.	Informantas	Informanto kodas	Lytis	Amžius	Interview trukmė
1.	Socialinė pedagogė	IN1	Moteris	40 m.	1 h
2.	Socialinė pedagogė	IN2	Moteris	52 m.	1 h 50 min.
3.	Socialinė pedagogė	IN3	Moteris	44 m.	1 h 20 min.
4.	Socialinė pedagogė	IN4	Moteris	28 m.	1 h 10 min.
5.	Socialinė pedagogė	IN5	Moteris	30 m.	1 h 15 min.
6.	Suaugęs NAPTIV	INT1	Vyras	25 m.	1 h 10 min.
7.	NAPTIV	INT2	Vyras	16 m.	50 min.
8.	NAPTIV	INT3	Vyras	16 m.	55 min.
9.	Suaugęs NAPTIV	INT4	Vyras	30 m.	1 h 20 min.

2.1.3. Struktūruotos GT kodavimas

Giluminio interviu metu gauti duomenys buvo koduojami trijų žingsnių kodavimo sistema (Glaser, Strauss, 1967):

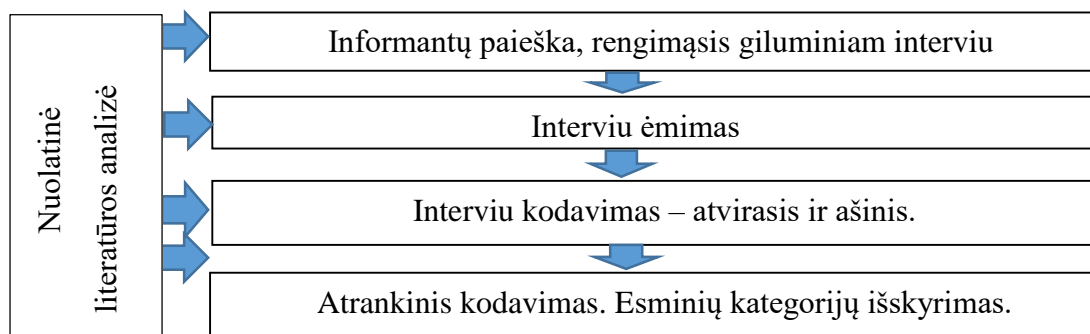
Atviras kodavimas. Tai pirminis, interpretacinis kodavimas. Duomenys buvo analizuojami nuosekliai, sakiny po sakinio. Duomenys lyginti, analizuoti, išskirtos kategorijos ir jų konceptai, vykdyta induktyvi analizė. “Atviras kodavimas yra analitinis procesas, kai išskiriami konceptai bei jų savybės ir atskleidžiamos duomenų dimensijos. (Strauss, Corbin, 1990).” Kiekviena teksto eilutė, sakiny, pastraipa skaitoma, siekiant atsakyti į nuolat sau užduodamus klausimus: “Apie ką ši ištrauka? Ką ja norima pasakyti?” (Borgatti, 1996).

Ašinis kodavimas. Čia pagrindinis dėmesys į iškilusias kategorijas ir konceptus, į ryšius tarp jų. Tyrėjas jas jungia ir koduoja atsižvelgdamas į šiuos aspektus:

- Situacijas ir sąlygas, kurioms esant, iškyla fenomenas;
- Veiksmus ir sąveikas, kuriomis reaguojama į įvykius tam tikrose situacijose;
- Veiksmų ir neveiknumo pasekmes ar rezultatus (Strauss, Corbin, 1996).

“Šioje stadijoje tyrėjas formuoja (tobulina, plėtoja) kategorijų supratimą, siedamas jas su kitomis kategorijomis ir konceptais, iš kurių sudarytos kategorijos.” (Žydžiūnaitė ir etc., Sabaliauskas, 2017).

Atrankinis kodavimas. Šiame etape kategorijos susiejamos su ašine kategorija. Tai pati GT esmė – reikia surasti esminę kategoriją, prie kurios šliesis visos likusios kategorijos. Mano tyrimo atveju tikimasi keletos ašinių kategorijų, t.y. *išgrynintų*, dažniausiai socialinių pedagogių naudojamų ir pasiteisinusių pagalbos geriančių tėvų vaikams metodų, išskyrimo. “Tikėtina, kad toks šerdinis konceptas visuomet egzistuoja” (Borgatti, 1996).



1 pav. Interviu kodavimas ir analizavimas

Visas GT paremtas tyrimas yra cikliškas ėjimas nuo teorijos į tyrimo lauką, duomenų analizavimas ir vėl grįžimas prie teorijos ir empirinio tyrimo. Toks ciklas kartojasi visą tyrimo laiką, kol pasiekiamas tyrimo duomenimis pripildytas, empirika pagrįstas žinojimas. Remiantis GT teorija egzistuoja ne vienas požiūris į teorinių duomenų analizavimą. Kai kurie mokslininkai siūlo susilaikyti nuo teorinių duomenų analizės, nes tai gali iškreipti patį tyrimą, blokuoti jo natūralią plėtotę. Visgi šiame darbe buvo laikomasi klasikinės GT nuostatos, kur teorijos analizė yra neatsiejama empirinio tyrimo dalis. Buvo svarbu viso tyrimo metu neleisti, kad tam tikros teorinės nuostatos blokuotų jautrumą empirinio tyrimo duomenims ir naujos, su studijuota teorine medžiaga nesusijusios, informacijos priėmimą.

2.1.4. Tyrimo validumas ir patikimumas

„Metodo validumas yra jo tinkamumas tiriamam reiškiniui tirti.“ (Kardelis, 2016, p. 175). Visgi kokybiniame tyrime ganėtinai sudėtinga užtikrinti aukštą validumą ir patikimumą „Duomenis renka ir interpretuoja žmonės, todėl sunku tikėtis, kad asmens interesai neturės jiems įtakos. (Bitinas, 2006, p. 269). Šio darbo tyrimo validumą didina:

- Metodų trianguliacija (buvo analizuojama teorinė medžiaga, imti giluminiai interviu);
- Imant interviu buvo naudojamos mechaninės garso įrašymo priemonės;
- Tyrėjas tiesiogiai dalyvavo tyrime – ėmė interviu bei analizavo gautus duomenis;
- Visų informantų buvo teiraujama tos pačios informacijos – gerosios patirties suteikiant ar gaunant socialinio pedagogo pagalbą NAPTV;
- Tyrėjas pats yra suaugęs nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikas;
- Prieš darant galutines darbo išvadas buvo pasitarta su informantais dėl jų suteiktų duomenų interpretavimo tikslumo, teisingumo.

Išorinį tyrimo validumą užtikrina tyrimo išsami metodologija, gautų tyrimo rezultatų atitikimas su literatūros analizės išvadomis.

„Tyrimo patikimumas – kitas tyrimo kokybės požymis, glaudžiai susijęs su validumu.“ (Rupšienė, 2007, p.46). Tyrimo patikimumo buvo siekiama imant interviu ne tik iš geriančių tėvų vaikų, bet ir iš jau suaugusių geriančių tėvų vaikų bei socialinių pedagogų.

2.1.5. Tyrimo etika

Informantams buvo paaiškintas tyrimo tikslas – siekis ištirti socialinio pedagogo pagalbos metodus ir galimybes dirbant su NAPTV. Tyrimo dalyviams buvo atskleista, kad tyrėjas pats yra suaugęs geriančių tėvų vaikas ir imasi šios temos, kadangi nori prisidėti prie socialinio pedagogo darbo su NAPTV konkretizavimo, akcentavimo ir gerinimo. Buvo pabrėžiama, kad patys informantai galimai suinteresuoti dalintis patirtimi, kadangi tai gali būti naudinga jiems patiems:

1. NAPTV galėjo geriau pažinti save pačius (esant poreikiui su jais buvo pasidalinta teorinės darbo dalies informacija apie geriančių tėvų vaikų problemas, charakteristiką);
2. Socialiniai pedagogai galėjo susipažinti su galutine tyrimo medžiaga ir galbūt gautą informaciją pritaikyti savo darbo praktikoje;
3. Visi prisidėjo prie bandymo ištirti socialinio pedagogo galimybes ir darbo metodus teikiant pagalbą NAPTV.

Kadangi tyrimas apima ir vaikus, nebuvo imami giluminiai interviu iš vaikų, jaunesnių nei 16 metų. Taip buvo elgiamasi dėl teisinių apribojimų – imant interviu iš vaiko, jaunesnio nei 16 metų amžiaus, reikia tėvų sutikimo. Taip pat šio amžiaus informantų atsisakyta dėl moralinių įsitikinimų – kadangi tema ganėtinai jautri ir sudėtinga, nebuvo apklausiami jaunesni nei 16 metų vaikai, kurie dar tik mokosi savo emocijų kontroliavimo ir identifikavimo. Mažesniems vaikams kalbėti apie geriančius tėvus bei pašalinių asmenų, t.y. socialinio pedagogo, pagalbą gali būti emociškai per sunki ir traumuojanti patirtis.

Visi tyrimo dalyviai buvo informuoti, kad dalyvavimas šiame tyrime anonimiškas. Niekur nebuvo minimi informantų asmeniniai duomenys – vardas, pavardė, tyrimo vieta. Tyrimo medžiagoje buvo atskleidžiamas tik geriančių tėvų vaikų ir socialinių pedagogų amžius, lytis. Visi norintys tyrimo dalyviai galėjo susipažinti su tyrimo medžiaga ir jo išvadomis. Interviu dalyviams buvo įteikiamos interviu davimo sutikimo formos (žr. priedas 1). Interviu medžiagą mažiausiai 6 metus saugos tik pats tyrėjas, šie duomenys bus naudojami tik moksliniais tikslais.

Buvo siekiama nepažeisti informanto orumo ir paisyti jo teisių. Informantai bet kada galėjo nutraukti interviu arba liautis bendradarbiauti ir daugiau interviu nebeduoti. Taip pat išreiškus pageidavimą informantai galėjo atsiimti visą tyrėjo turimą medžiagą susijusią su duotais interviu. Kad informantas nepasijustų blogai, nebuvo užduodami provokuojantys ir su tyrimo tema nesusiję klausimai.

3. SOCIALINIO PEDAGOGO PAGALBA NUO ALKOHOLIO PRIKLAUSOMŲ TĖVŲ VAIKAMS. TYRIMO REZULTATŲ PRISTATYMAS

3.1. Grindžiamosios teorijos vystymas

Atvirasis kodavimas – tai pirminis aiškinamasis ir interpretacinis kodavimo žingsnis (žr. priedas nr. 5). Atlikdami atvirąjį kodavimą tyrėjai imasi analizuoti duomenis sakinyse po sakinio, t.y.: įvairiai koduoja, rašo atmintines apie konceptualias ir teorines idėjas, kurių kyla analizuojant duomenis (Walker, Myrick, 2006). Šis žingsnis apima teksto skaidymą, kokybinių duomenų analizę, lyginimą ir kategorizavimą (Žydzūnaitė, 2017, p. 189).

Atvirojo kodavimo žingsniai:

1. Interviu transkripcijos;

Teksto transkribavimo metu labai nuosekliai užrašomas visas interviu tekstas ir kiekviena eilutė sunumeruojama. Informantų kalba nekeičiama ir nekoreguojama, siekiant tolimesniai tyrimui užrašyti kuo autentiškesnį, neiškraipytą tekstą.

2. Parafrazavimas;

Parafrazavimo metu interviu transkripcija skaidoma eilutė po eilutės, sakinyse po sakinio į mažas temas. Kai kurios temos arba idėjos būna išsakytos padrikai, iššęstai arba sunkiau suprantamai, todėl parafrazavimo metu jos perrašomos kitais žodžiais (išlaikant tą pačią prasmę). Taip siekiama didesnio teksto aiškumo, prasmingumo bei glaustumo.

2 lentelė. Atvirojo kodavimo etapo – parafrazavimo pavyzdys

Nr.	Eilutės nr.	Teksto transkripcija	Parafrazė
23.	55	<...> išiveldavau į visokias nesąmones <...>	(23) buvau linkęs į konfliktines situacijas

3. Konceptualizavimas ir kategorizavimas;

Konceptualizavimo metu parafrazės pagal savo tematiką jungiamos į didesnius konceptus, t.y. stambesnes temas, kurioms suteikiami konceptualūs pavadinimai. Tą pačią temą apimantys konceptai buvo tarpusavyje apjungiami ir sudarė dar abstraktesnę temos pavadinimą – kategorijas. Kadangi interviu su informantais buvo struktūruotas ir klausimai buvo iš anksto numatyti bei užduodami nuosekliai, taigi kiekvienas interviu klausimas atitiko temą arba kategoriją, kurią sudarė smulkesni konceptai (žr. priedas nr. 5). Taip pat buvo skaičiuojami informantų teiginiai – tai leido susidaryti aiškesnį vaizdą, kurie konceptai turi daugiau juos paremiančių informantų teiginių, yra dažniau pasitaikantys.

3 lentelė. Atvirojo kodavimo etapo – konceptualizavimo ir kategorizavimo pavyzdys

2. Kaip nustatote ar sužinote, kad tai vaikas iš šeimos, kurioje piktnaudžiaujama alkoholiu?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
NAPTV atpažinimas	Pasako auklėtoja	IN1 “<...>Dažniausiai pasako auklėtoja. <...>	2
		IN5 “<...> dažniausiai auklėtoja informuoja <...>”	
	Išduoda vaiko elgesys	IN1 “<...> jie taip daro <...>”	4
		IN2 “<...> yra elgesio tam tikri dalykai <...>”	
		IN3 “<...> kai kurios elgesio apraiškos verčia jį stebėti, kelia nerimą <...>”	
		IN4 “ <...> elgesys turi būti kažkuo neįprastas <...>”	
	Socialinė pedagogė sužino individualių pokalbių su mokiniu metu	IN2 “<...> kai kalbamės aš tiesiai šviešiai paklausiu <...>”	3
		IN4 “<...> sužinau individualių pokalbių metu <...>	
		IN5 “ <...> individualių pokalbių metu <...>”	

Ašinis kodavimas. Atviro kodavimo metu gauti konceptai ir kategorijos jungiamos į fenomenus. Fenomenas – esminė idėja, įvykis, atvejis. Jungiant kategorijas tarpusavyje gaunami fenomenai, kurie analizuojami pritaikant paradigminį modelį – ašiniu kodavimu siekiama išskirti fenomeno priežastis, kontekstą, įsiterpiančias sąlygas, veiksmų strategijas ir pasekmes (Strauss, Corbin, 1996).

Paradigminio modelio elementai:

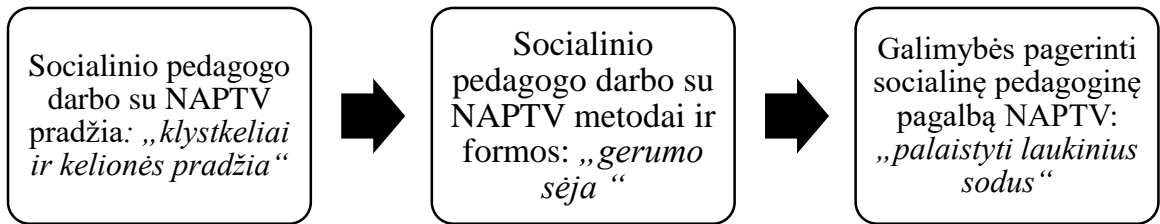
- Fenomenas – esminė idėja, įvykis, atvejis;
- Priežastinės sąlygos – tai rinkinys įvykių, atvejų, kurie įtakoja fenomeno atsiradimą;
- Kontekstas – fenomeno savybių rinkinys;
- Įsiterpiančios sąlygos – jos yra susijusios su kontekstu ir pasekmėmis;
- Veiksmų strategijos – tikslingi veiksmai ar veiklos, kurias atlieka veikėjai, siedami jas su fenomenu ir tarpinėmis sąlygomis;
- Pasekmės – tai yra strategijų (ar metodų), taikomų tam tikrame kontekste, rezultatai (Žydžiūnaitė ir etc., 2017).

Ašinio kodavimo metu buvo išskirta 20 kategorijų:

1. Su NAPTIV susijusios dažniausios probleminės situacijos; **2.** NAPTIV atpažinimas; **3.** Ugdymo įstaigos tipas; **4.** Socialinio pedagogo bendravimo su NAPTIV konfidencialumo išlaikymas; **5.** Socialinės pedagoginės pagalbos poreikio įvertinimas; **6.** Darbo su NAPTIV dažnumas; **7.** Janet Geringer Woititz NAPTIV charakteristika; **8.** J. G. Woititz NAPTIV charakteristikoje nepaminėtos šių vaikų savybės ir problemos; **9.** Socialinės pedagoginės pagalbos NAPTIV metodai ir formos; **10.** Ryškiausios darbo su NAPTIV tendencijos; **11.** Ko labiausiai trūksta dirbant su NAPTIV; **12.** Didžiausi darbo su NAPTIV sunkumai, su kuriais susiduria socialinės pedagogės; **13.** Kas palengvintų socialinio pedagogo darbą su NAPTIV; **14.** Sėkmingas socialinio pedagogo bendradarbiavimas su kitais asmenimis bei įstaigomis sprendžiant NAPTIV problemas; **15.** Informacijos, reikalingos darbui su NAPTIV, rinkimas ir kaupimas; **16.** Mokyklos bendruomenės švietimas apie darbo su NAPTIV rekomendacijas ir specifiką; **17.** Socialinio pedagogo kompetencijų kėlimas; **18.** Socialinio ugdymo projektų mokiniams iniciavimas; **19.** Su NAPTIV susiję socialiniai pedagoginiai tyrimai; **20.** Socialinio pedagogo indėlis padedant NAPTIV.

Kiekviena kategorija sudaryta iš esmingiausių, ją charakterizuojančių konceptų, kurie paremti autentiškais tyrimo dalyvių pasisakymais iš interviu medžiagos. Taip pat buvo rašomos pastabos, remiantis visų kalbintų informantų pasisakymais, bei atmintinės, kurios buvo pildomos viso tyrimo metu. Visa tyrimo metu gauta medžiaga leido išskirti 3 fenomenus. Tyrimo metu išskirtiems fenomenams priskirti dvigubi pavadinimai: a) Reiškinį apibrėžiantys; b) Alegoriniai. Atskleisti šie esminiai fenomenai: 1) Socialinio pedagogo darbo su NAPTIV pradžia: „*klystkeliai ir kelionės*

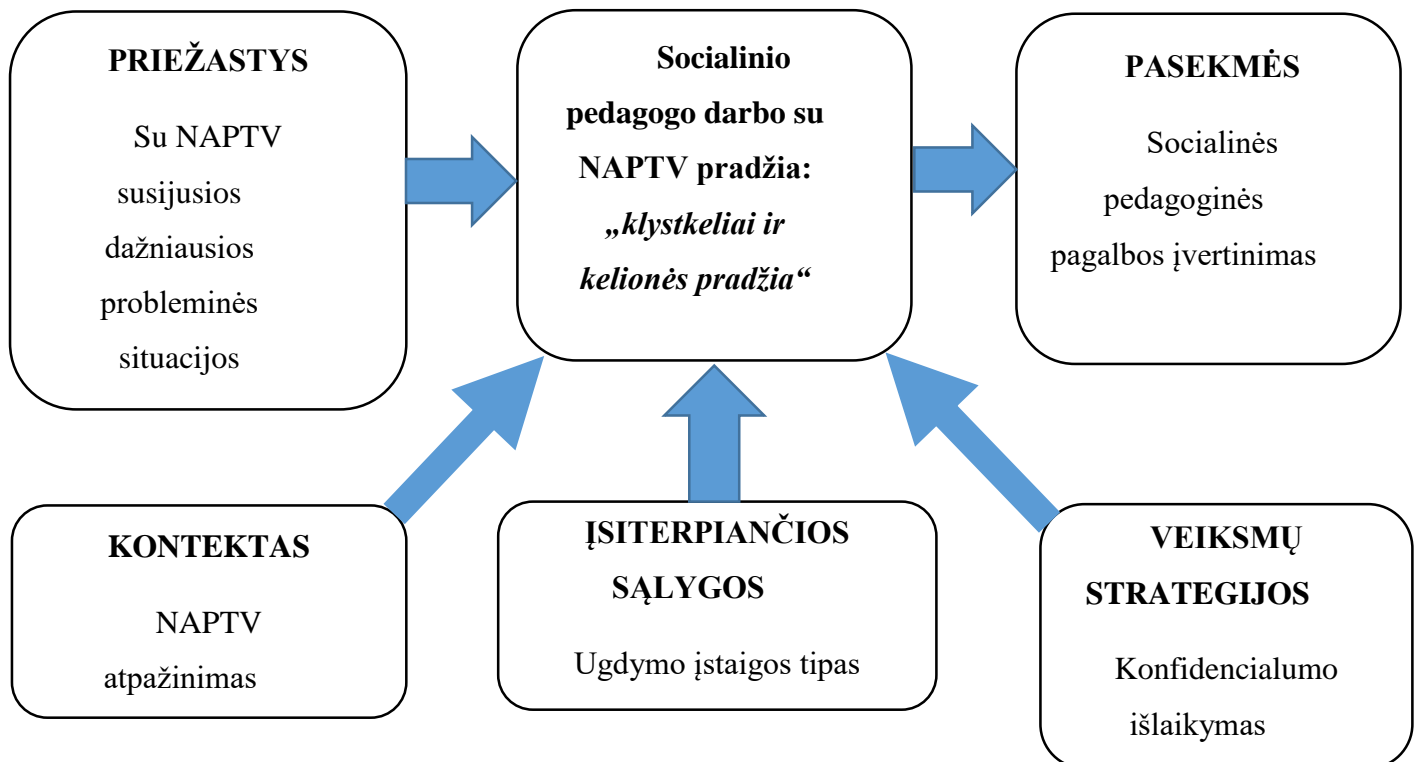
pradžią“; 2) Socialinio pedagogo darbo su NAPTIV metodai ir formos: „gerumo sėja“; 3) Galimybės pagerinti socialinę pedagoginę pagalbą NAPTIV: „palaistyti laukinius sodus“ (žr. paveikslas nr. 2).



2 pav. Ašinio kodavimo metu išskirti fenomenai

3.2. Fenomenų aprašymas

Pirmasis fenomenas – Socialinio pedagogo darbo su NAPTIV pradžia: „klystkeliai ir kelionės pradžia“ atskleidžia, kaip ugdymo įstaigoje prasideda socialinio pedagogo darbas su NAPTIV.



3 pav. Fenomeno Socialinio pedagogo darbo su NAPTIV pradžia: „klystkeliai ir kelionės pradžia“ paradigmatis modelis

Priežastys. Tyrimo metu paaiškėjo, kad NAPTIV su ugdymo įstaigos socialine pedagoge susiduria dėl tam tikrų nepageidaujamo elgesio apraiškų: elgesio problemų, bėgimo iš pamokų,

konfliktinių situacijų, telkimosi į gaujas, smurtavimo ar mokomųjų dalykų išskolinimų. Tai rodo, kad pirmasis NAPTIV kontaktas su socialiniu pedagogu nėra maloni patirtis.

***Pastabos.** Informantės IN4 ir IN5 svarstė, kad į daugumą probleminių situacijų NAPTIV pastūmėjo jų menka savivertė.*

***2019.02.16 (Atmintinė apie interviu su NAPTIV).** Nei vienas NAPTIV informantas nesikreipė į socialinę pedagogę pagalbos pats. Visi kalbinti NAPTIV informantai pas socialines pedagoges lankėsi dėl tam tikrų elgesio ar akademinų problemų.*

Kontekstas. Socialinės pedagogės darbo su NAPTIV pradžioje nežinoma, kokia situacija ugdytinio šeimoje. Apie tėvų priklausomybę nuo alkoholio socialinė pedagogė gali sužinoti vienu iš šių būdų: apie situaciją šeimoje informuoja mokinio klasės auklėtoja, išduoda specifinis vaiko elgesys arba individualių pokalbių metu pasako pats NAPTIV.

***Pastabos.** Apklausiant NAPTIV paaiškėjo, kad visos su jais dirbusios socialinės pedagogės žinojo, kad mokinio šeimoje yra problemų su priklausomybę nuo alkoholio.*

***2019.02.16 (Atmintinė apie interviu su NAPTIV).** Suprantama, visi NAPTIV nenorėjo, kad kas nors žinotų apie situaciją jų šeimoje, tačiau nepaisant to suvokė, kad tai nuslėpti praktiškai neįmanoma, jei jau papuoli socialinio pedagogo akiratin.*

Įsiterpiančios sąlygos. Tyrimo metu paaiškėjo, kad profesinio ugdymo įstaigų socialinės pedagogės su NAPTIV susiduria itin dažnai. Tuo tarpu pradinio, vidurinio ar pagrindinio ugdymo įstaigose tokių ugdytinių kur kas mažiau.

***Pastaba.** Vienai informantei buvo sunku pasakyti, ar dažnai jai tenka dirbti su NAPTIV : „<...> tenka, bet statistikos nevedu <...>“ – teigė IN4.*

***2019.02.11 (Atmintinė apie ugdymo įstaigų skirtumus).** Tyrimo metu profesinio ugdymo įstaigų socialinės pedagogės buvo linkusios plačiau kalbėti apie savo ugdytinių šeimyninę situaciją. Jų pastebėjimai buvo gana niūrus – anot jų, didžioji dalis profesinio ugdymo įstaigų mokinių yra iš šeimų, kuriose yra priklausomybė alkoholiui. Kaip vieną iš tokios situacijos priežasčių jos įvardino tai, kad nemaža dalis mokinių yra iš miesto rajoninių gyvenviečių, atokesnių kaimelių, kur alkoholizmo problema opesnė ir dažniau pasireiškianti.*

Veiksmų strategijos. Socialiniam pedagogui, pradėjus darbą su NAPTIV, itin svarbu išlaikyti bendravimo konfidencialumą. Kartu tai viena sudėtingiausių darbo su tokiais vaikais užduočių. Vieną vertus trūksta informacijos apie darbą su šiais vaikais ir norisi konsultuotis su kitais

specialistais, institucijomis, kitą vertus sunku pasverti kada gauta informacija gali kelti grėsmę bei turėtų įsitraukti ir kiti specialistais ar institucijos. Tyrimo metu paaiškėjo, kad būtent konfidencialumas yra ta emocinė grandis, kuri gali palaikyti kontaktą su NAPTIV arba jį visiškai sugriauti ir labai pakenkti ugdytinio socialinės pedagoginės pagalbos priėmimui. NAPTIV labai viliasi, kad bendravimo su socialine pedagoge konfidencialumas bus išlaikytas.

***Pastabos.** Visgi viena socialinė pedagogė teigė, kad jai visiškai nesunku suderinti bendravimą su NAPTIV ir konfidencialumą. Tuo tarpu du iš keturių NAPTIV informantų teigė, kad nežino, ar su jais dirbusioms socialinėms pedagogėms pavyko išlaikyti jų bendravimo konfidencialumą.*

***2019.03.06 (Atmintinė iš interviu su NAPTIV).** Interviu metu pastebėjau, kad NAPTIV itin svarbu, kad būtų išlaikytas bendravimo su jais konfidencialumas. Apie tai bylojo ne tik jų atsakymai į klausimus, bet ir elgesys interviu metu – interviu pradžioje visi keturi informantai teiravosi, ar duodami interviu tikrai bus anonimiški ir ar nebus galima iš gautos medžiagos atpažinti jų tapatybės. Tuo tarpu iš informančių socialinių pedagogių to teiravosi tik viena.*

Pasekmės. Kad socialinio pedagogo darbas su NAPTIV nebūtų vienkartinis, būtina įsivertinti ugdytinio socialinės pedagoginės pagalbos poreikį ir pobūdį. Kalbinti informantai išskyrė dvi galimybes: kai prie socialinės pedagoginės pagalbos įvertinimo prisideda ugdytinio klasės auklėtoja arba kai įsivertinama individualaus socialinės pedagogės pokalbio su NAPTIV metu. Kaip geriau įsivertinti socialinės pedagoginės pagalbos poreikį ir pobūdį priklauso nuo konkrečios situacijos – nuo NAPTIV noro bendradarbiauti, santykių su klasės auklėtoja, santykių su socialine pedagoge ir kt.

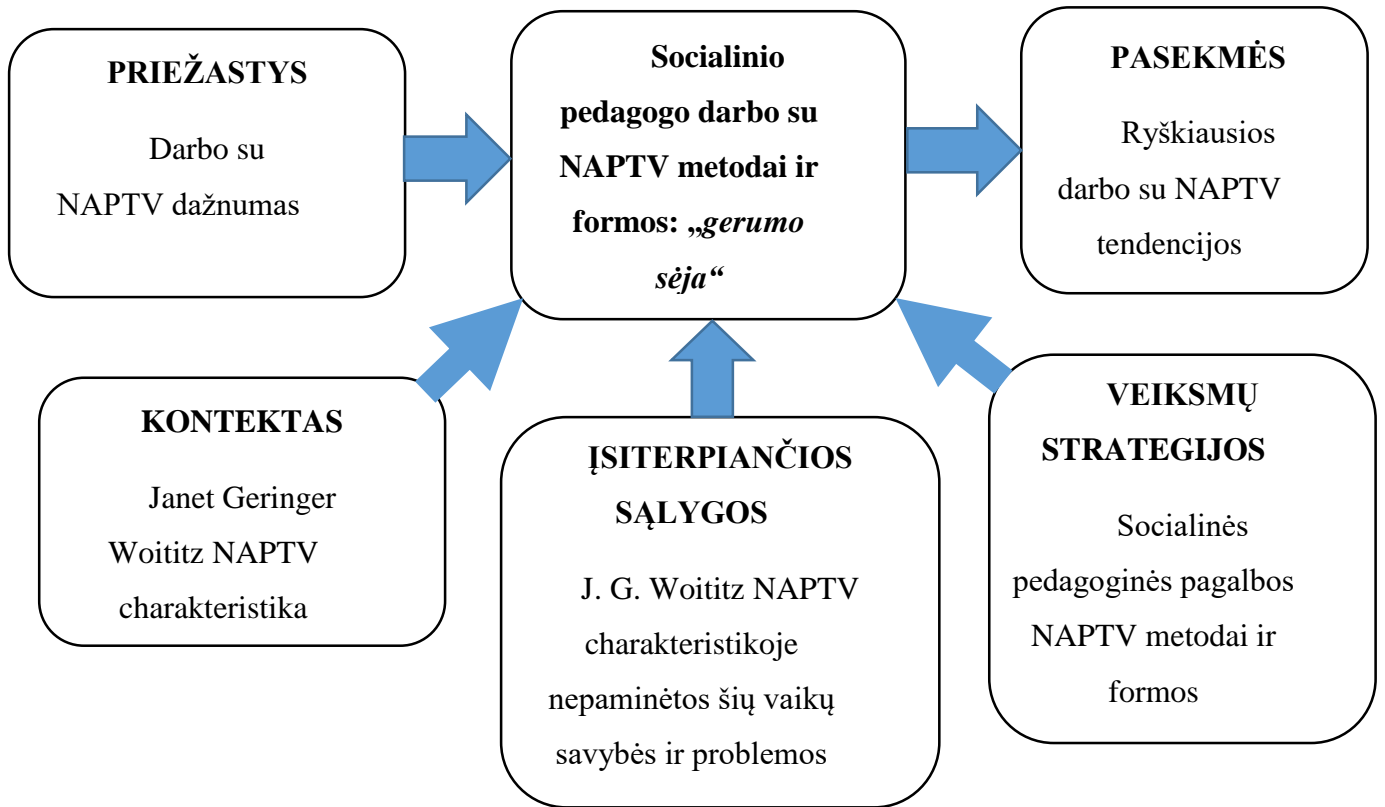
***Pastabos.** Visos informantės, vertindamos NAPTIV socialinės pedagoginės pagalbos poreikį ir pobūdį įvardino individualius pokalbius, tačiau keletas iš jų papildomai dar remiasi klasės auklėtojos suteikta informacija apie mokinį.*

***2019.02.25 (Atmintinė apie socialines pedagoges).** Visos penkios kalbintos socialinės pedagogės kalbėjo apie tai, kad tokiems vaikams beveik visados reikalinga ganėtinai panaši pagalba, nes ir jų problemos panašios.*

Fenomeną sudarančios kategorijos ir jų konceptai:

Kategorija	Konceptai	Interviu ištrauka
Su NAPTIV susijusios dažniausios probleminės situacijos	Elgesio problemos	„<...> elgesio problemos <...>“ – teigė IN4.
	Bėgimas iš pamokų	„<...> pabėgimai iš pamokų <...>“ – teigė IN1.
	Konfliktingos situacijos	„<...> linkę veltis į konfliktus su kitais <...>“ – teigė IN2.
	Telkiamasis į gaujas	„<...> linkę telktis į gaujas <...>“ – teigė IN2.
	Smurtavimas	„<...> žemina kitus, neretai naudoja fizinį smurtą <...>“ – teigė IN5.
	Mokomųjų dalykų įsiskolinimai	„<...> mokomųjų dalykų įsiskolinimai <...>“ – teigė IN4.
NAPTIV atpažinimas	Apie situaciją šeimoje informuoja mokinio klasės auklėtoja.	„<...> dažniausiai pasako auklėtoja <...> „ – teigė IN1
	Apie situaciją šeimoje išduoda mokinio elgesys.	„<...> yra elgesio tam tikri dalykai <...>“ – teigė IN2.
	Apie situaciją šeimoje individualių pokalbių metu pasako pats NAPTIV.	“ <...> sužinau individualių pokalbių metu <...>“ – teigė IN4.
Ugdymo įstaigos tipas	Profesinio ugdymo socialinės pedagogės su NAPTIV dirba dažnai.	„<...> turbūt keturi penktadaliai mokinių yra iš tokių šeimų <...>“ – teigė IN2.
	Pagrindinio ir vidurinio ugdymo įstaigų socialinės pedagogės su NAPTIV susiduria rečiau.	„<...> retai. Nėra jų daug „...>“ – teigė IN1
Socialinio pedagogo bendravimo su NAPTIV konfidencialumo išlaikymas	Sunku suderinti bendravimą su NAPTIV ir konfidencialumą	“ <...> ko gero tai sunkiausia darbo dalis <...>” – teigė IN3.
Socialinės pedagoginės pagalbos poreikio įvertinimas	Įvertinama individualių pokalbių su NAPTIV metu.	„<...> skiriu daugiau individualaus dėmesio <...>“ – teigė IN 3.
	Įvertinama remiantis klasės auklėtojos pateikta informacija.	„<...> iš klasės vadovės prašau išsamios informacijos <...>“ – teigė IN5.

Antrasis fenomenas – socialinio pedagogo darbo su NAPTIV metodai ir formos: „gerumo sėja“ atskleidžia su kokiais sunkumais susiduria NAPTIV ir kokios realiai jie sulaukia pagalbos iš socialinių pedagogų.



4 pav. Fenomeno Socialinio pedagogo darbo su NAPTIV metodai ir formos: „gerumo sėja“ paradigmatis modelis

Priežastinės sąlygos. Tyrimas parodė, kad visos kalbintos informantės socialinės pedagogės savo darbe susiduria su NAPTIV, tačiau priklausomai nuo ugdymo įstaigos pobūdžio (ar tai pradinio, vidurinio, pagrindinio ar profesinio ugdymo įstaiga) skiriasi šių vaikų skaičius – vienoje mokyklose tokių mokinių labai daug, kitose vos keletas. Kalbintos informantės iš profesinio ugdymo įstaigų su NAPTIV susiduria labai dažnai, tuo tarpu pradinio, vidurinio ir pagrindinio ugdymo įstaigų socialinės pedagogės su šiais vaikais susiduria rečiau.

Kontekstas. Visi kalbinti informantai iš esmės sutiko su J. G. Woititz NAPTIV charakteristika, taigi tyrimas tik patvirtino, kad tokie vaikai turi savo išskirtinę charakteristiką, kuri juos tarsi išskiria iš kitų ugdymo įstaigos vaikų. Taip pat tyrimas atskleidė, kad NAPTIV problemas

ir savybės gali turėti didelės įtakos šių vaikų delinkventiniam elgesiui ir situacijoms, į kurias jie vis įsivelia.

Pastabos. *Visi devyni kalbinti informantai iš esmės sutinka su J. G. Woititz NAPTIV charakteristika, tačiau su kai kuriais teiginiais sutinka labiausiai, o dėl kai kurių yra linkę sutikti mažiau arba abejoja.*

- *Teiginiai, su kuriais dauguma informantų sutinka labiausiai: 2, 4, 5-6, 9, 11, 12, 13 (žr. priedas Nr. 2).*
- *Teiginiai, su kuriais dalis informantų linkę sutikti tik iš dalies: 3, 7 (žr. priedas Nr. 2).*

2019.03.06 (Atmintinė iš interviu su NAPTIV). *Pastebėjau, kad būtent NAPTIV sutinka su didesnę dauguma J. G. Woititz charakteristikos teiginių. Galbūt tai rodo, kad su NAPTIV dirbančios socialinės pedagogės visgi ne iki galo supranta tokių vaikų problemas ir gyvenimo realybę.*

Įsiterpiančios sąlygos. Tyrimo informantai išskyrė ir daugiau Woititz charakteristikoje nepaminėtų NAPTIV problemų ir savybių: žema savivertė, nepasitikėjimas kitais, gėdos jausmas, polinkis persistengti, polinkis susidėti su blogomis kompanijomis, „išmoktas“ elgesys su ugdymo įstaigos administracija, perdėtas dėmesio siekimas arba kardinalus jo vengimas bei dėmesio sutelktumo ir išlaikymo problemos. Viso tyrimo eigoje labiausiai išryškėjo NAPTIV savivertės ir gėdos jausmo už šeimos tragediją problemos.

Pastabos. *Įdomu, kad papildomų NAPTIV problemų ir savybių pateikė mažesnę socialinės pedagogės darbo stažą turinčios socialinės pedagogės. Tuo tarpu NAPTIV informantų tarpe papildomų išvalgų turėjo įvairaus amžiaus asmenys. Taip pat nustebino tai, kad tik viena informantė paminėjo dėmesio sutelktumo ir išlaikymo problemas, nes tuo tarpu mokslinėje literatūroje apie NAPTIV fizinės ir neurologinės problemas kalbama vis daugiau.*

Veiksmų strategijos. Kalbinti informantai išskyrė šiuos socialinės pedagoginės pagalbos teikimo metodus ir formas: individualūs pokalbiai, grupiniai užsiėmimai, skirti ugdyti socialinius įgūdžius, konsultavimas, savivertės ir motyvacijos kėlimas, meno terapija, pozityvios patirtys, pagalba NAPTIV šeimai tvarkant socialinės paramos dokumentus.

Pastabos. *Jau suaugęs NAPTIV kodiniu vardu INT4 teigė, kad nors ir tekdavo bendrauti su socialine pedagoge, tačiau jokios socialinės pedagoginės pagalbos jis nesulaukė. Jis moralizavimą ir grasinimus (kad busi išmestas iš ugdymo įstaigos ir pan.) išskiria kaip neveiksmingą socialinės pedagoginės pagalbos formą.*

Pasiteiravus NAPTIV apie jų nuomone veiksmingiausius socialinės pedagoginės pagalbos metodus, jie išskyrė individualius pokalbius ir grupinius užsiėmimus. Tačiau pastebėtina tai, kad kalbinti NAPTIV informantai susidūrė tik su šiais dviem socialinės pedagoginės pagalbos metodais, todėl galima daryti prielaidą, kad jų atsakymas mažiau objektyvus.

2019.02.25 (Atmintinė iš interviu su socialinėmis pedagogėmis). *Labai įstrigo vienos ilgametę darbo patirtį turinčios socialinės pedagogės žodžiai, kad ir kokią pagalbą ji teikia NAPTIV, tačiau ji niekada nėra pakankama. Anot jos viskas, ko galima tikėtis iš darbo su tokiais vaikais, tai įžiebtį jų „vidinę šviesą“, o visa kita jau kaip nors.*

Pasekmės. Tyrimo metu paaiškėjo, kad tai, kokia bus pasirinkta socialinės pedagoginės pagalbos forma labai priklauso nuo pačios situacijos, ugdytinio ir socialinio pedagogo, kaip asmens. Visgi tyrimo eigoje išryškėjo dvi efektyviausios ir dažniausiai taikomos socialinio pedagogo darbo su NAPTIV gairės – tai komandinis darbas (bendradarbiaujant su kitais specialistais arba įstaigomis) teikiant pagalbą NAPTIV ir individualus su ugdytiniu.

Pastabos: *Trys iš penkių informančių, socialinių pedagogių teigė, kad geriausių darbo su NAPTIV rezultatų jos pasiekia komandiniame darbe. Tuo tarpu dvi informantės pasisakė už individualų darbą su NAPTIV. Tiesa, jos taip pat pastebėjo, kad tai turbūt lemia noras pelnyti vaikų pasitikėjimą bei jų asmeninės charakterio savybės.*

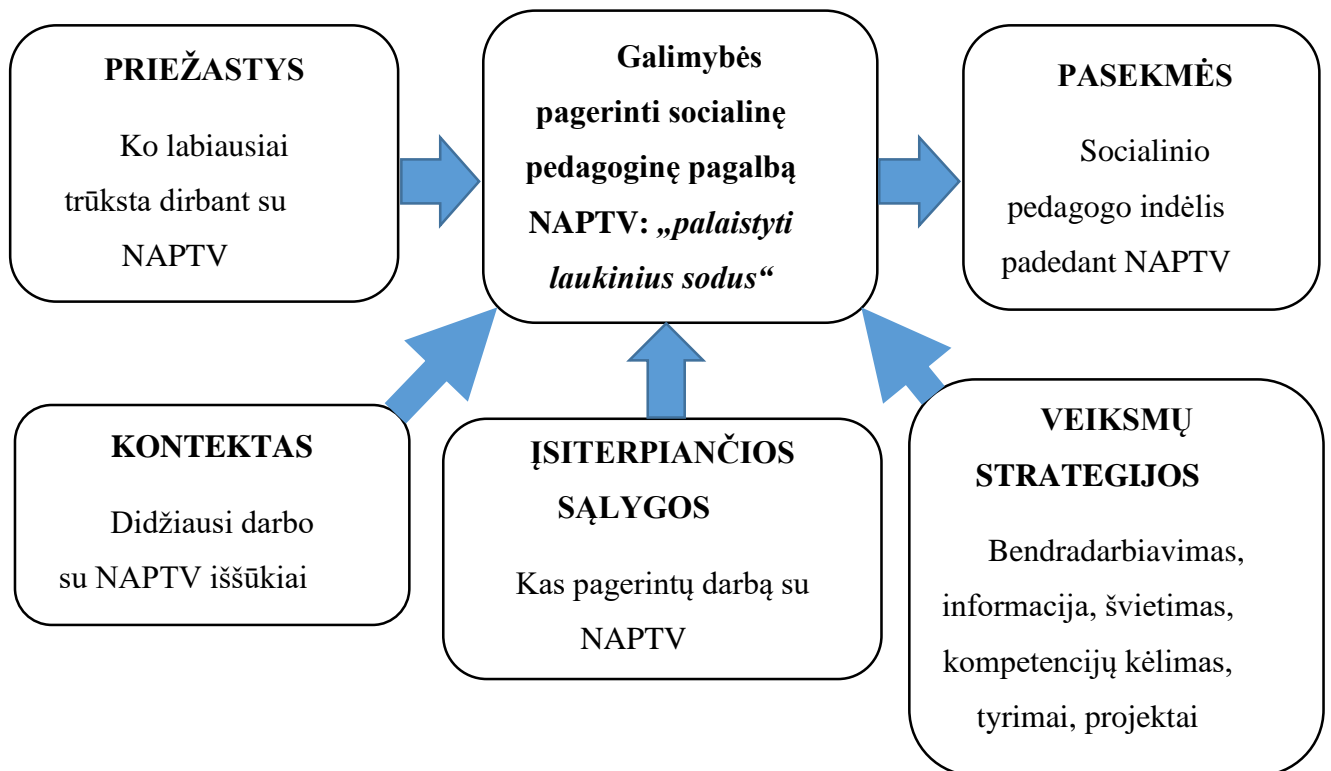
Fenomeną sudarančios kategorijos ir jų konceptai:

Kategorija	Konceptai	Interviu ištrauka
Darbo su NAPTIV dažnumas	Su NAPTIV tenka dirbti dažnai	„<...> nuolat ir kasdien <...>“ – teigė IN3.
	Su NAPTIV tenka dirbti retai	„<...> retai, nėra jų daug <...>“ – teigė IN1.
Janet Geringer Woititz NAPTIV charakteristika	Sutinku su J. G. Woititz NAPTIV charakteristika	„<...> visiškai sutinku su Woititz teiginiais apie tokius vaikus <...> - teigė INT4.
J. G. Woititz NAPTIV charakteristikoje nepamintėtos šių vaikų savybės ir problemos	Žema savivertė	„<...> dar išskirčiau žemą savivertę, nepasitikėjimą savimi <...>“ – teigė INT1.
	Nepasitikėjimas kitais	„<...> ir kitais pasitikėti sunku <...> „ – teigė INT3.
	Gėdos jausmas	„<...> ne mano kaltė, bet vis viena kažkodėl labai gėda, kad geria <...>“ – teigė INT2.
	Polinkis persistengti	„<...> linkęs persistengti <...>“ – teigė INT4.

	Polinkis susidėti su blogomis kompanijomis	„<...> jie linksta į destruktivias kompanijas <...>“ – teigė IN1.
	Dėmesio sutelktumo ir išlaikymo problemos	„<...> dėmesio sutelktumo ir išlaikymo problemos <...>“ – teigė IN4.
	„Išmoktas“ elgesys su ugdymo įstaigos administracija	„<...> išmoktas bendravimas su administracijos darbuotojais, kai žino ko iš jų nori ir sako arba slepia <...>“ – teigė IN4.
	Perdėtas dėmesio siekimas arba kardinalus jo vengimas	„<...> perdėtas dėmesio siekimas arba kardinaliai visiškas įsibauginimas <...>“ – teigė IN5.
Socialinės pedagoginės pagalbos NAPTIV metodai ir formos	Individualūs pokalbiai	„<...> kalbamės <...>“ – teigė INT2.
	Grupiniai užsiėmimai, skirti ugdyti socialinius įgūdžius	„<...> grupinis darbas, socialinių įgūdžių grupės <...>“ – teigė IN1.
	Konsultavimas	„<...> dėl karjeros pasikalbame <...>“ – teigė IN1.
	Savivertės ir motyvacijos kėlimas	„<...> pamatyti, parodyti jo vertę <...>“ – teigė IN2.
	Meno terapija	„<...> taikant meno terapijos metodus <...>“ – teigė IN 3.
	Pozityvios patirtys	„<...> išvykos, pažintys ir ne tik alkoholyje paskendusio pasaulio demonstravimas <...>“ – teigė IN3.
	Pagalba NAPTIV šeimai tvarkant socialinės paramos dokumentus	„<...> reikia padėti susitvarkyti dėl socialinės paramos <...>“ – teigė IN2.
Ryškiausios darbo su NAPTIV tendencijos	Dirbant su NAPTIV individualiai	“<...> individualiai, nes tada gali pelnyti vaiko pasitikėjimą <...>” – teigė IN4.
	Dirbant su NAPTIV komandoje su kitais asmenimis ir institucijomis	“<...> žinoma, kad komandoje <...>” – teigė IN2.

Trečiasis fenomenas – Galimybės pagerinti socialinę pedagoginę pagalbą NAPTIV: „palaistyti laukinius sodus“ atskleidžia, kad nepaisant visų sunkumų ir nedėkingų aplinkybių, visgi socialinio pedagogo pagalba NAPTIV yra svarbus ir reikšmingas indėlis į šių vaikų sėkmingą

socializaciją ir gyvenimo kokybės gerinimą. Žinant silpnąsias šios veiklos grandis galima siekti geresnės ir efektyvesnės socialinės pedagoginės pagalbos minimiems mokiniams.



5 pav. Fenomeno Galimybės pagerinti socialinę pedagoginę pagalbą NAPT: „palaistyti laukinius sodus“ paradigmatis modelis

Priežastinės sąlygos. Kalbintos socialinės pedagogės išskyrė šiuos socialinės pedagoginės pagalbos teikimo NAPT trūkumus: stinga metodų, skirtų būtent darbui su NAPT, taip pat pasigendama informacijos apie darbą su šiais vaikais, ypač naujesnės, bei norėtusi efektyvesnio bendradarbiavimo su kitais specialistais, institucijomis.

Pastabos. Įdomu tai, kad IN3 interviu metu teigė, kad mieliau renkasi individualų darbą su NAPT, bet visgi bendradarbiavimo stoką nurodė kaip vieną iš trūkumų dirbant su NAPT. Informantė IN5 teigė, kad stinga informacijos apie darbą su NAPT, tuo tarpu informantė IN2 tikino, kad informacijos yra pakankamai, ypač jei yra galimybė skaityti rekomendacijas anglų kalba. Visgi ji paantrino, kad informacija gana sudėtingai randama ir prieinama.

Kontekstas. Kaip didžiausius iššūkius dirbant su NAPTIV informantai išskyrė šias aplinkybes: taisytina socialinės paramos sistema, neadekvatūs NAPTIV lūkesčiai, NAPTIV savivertės problemos, NAPTIV baimė atsiverti ir kalbėti apie savo problemas, pedagogų nenoras skirti daugiau dėmesio šių vaikų problemų suvokimui, institucijų, su kuriomis tenka bendradarbiauti dėl pagalbos NAPTIV, kompetencijų stoka, dideli socialinio pedagogo darbo krūviai, sunku pelnyti NAPTIV pasitikėjimą, sunku bendradarbiauti su NAPTIV tėvais, pedagoginis NAPTIV apleistumas, komplikotas NAPTIV charakteris. Priklausomai nuo situacijos socialinis pedagogas gali ir nesusidurti su dauguma čia išvardintų problemų, tačiau gali nutikti ir taip, kad teks stoti akistaton su visais šiais sunkumais vienu metu.

Įsiterpiančios sąlygos. Kai informantų buvo teirujamasi, kas galėtų palengvinti socialinės pedagoginės pagalbos NAPTIV teikimą, buvo išskirti šie pastebėjimai: didesnis valstybės institucijų dėmesys NAPTIV problemoms, visuomenės požiūrio į NAPTIV keitimas, didesnis mokymų, seminarų apie darbą su NAPTIV pasirinkimas, didesnis bendradarbiavimas su kitais specialistais, institucijomis, individualus dėmesys NAPTIV, atsiribojimas nuo NAPTIV tėvų, nesmerkimas, socialinio pedagogo darbo krūvio mažinimas, finansinė parama socialinių įgūdžių ugdymo veiklai, socialinių pedagogų kvalifikacijos ir kompetencijų kėlimas. Taigi matyti, kad socialinio pedagogo darbo su NAPTIV problemų laukas dar labiau išsiplečia.

***Pastabos:** Panašu, kad gerinant socialinio pedagogo pagalbą NAPTIV didelis dėmesys tenka paties socialinio pedagogo, kaip asmens, tobulėjimui bei pagalbos šaltiniams, į kuriuos socialinis pedagogas galėtų kreiptis dirbdamas su tokiais vaikais. Visgi konstruktyvios pagalbos iš šalies, ypač valstybės mastu, dažnai pasigendama, o įstatymai, kurie turėtų saugoti tokius vaikus, pasirodo gana riboti ir nelankstūs.*

***2019.03.26 (Visiems interviu bendra atmintinė).** Informantė IN1 pasakojo, kad mirus daugiavaikai, socialinę paramą gaunančiai mamai, jau sekančią dieną keturiems jos nepilnamečiams vaikams buvo nutrauktas ugdymo įstaigoje tiekiamas nemokamas maitinimas. Tolesnis globos ir socialinės paramos sutvarkymas žuvusios motinos vaikams užtruko beveik du mėnesius, tuo tarpu visą šį laiką ugdymo įstaigos kolektyvas rinko pinigus šių vaikų pietums, nes šeimoje būta didelio nepritekliaus.*

Veiksmų strategijos. Siekiant gerinti socialinės pedagoginės pagalbos NAPTIV teikimą svarbios šios strategijos: socialinio pedagogo bendradarbiavimo su kitais asmenimis bei įstaigomis sprendžiant NAPTIV problemas optimizavimas, informacijos, reikalingos darbui su NAPTIV, rinkimas ir kaupimas, mokyklos bendruomenės švietimas apie darbą su NAPTIV rekomendacijas ir

specifiką, socialinio pedagogo kompetencijų kėlimas, socialinio ugdymo projektų mokiniams iniciavimas bei su NAPTV susijusių tyrimų organizavimas.

Pastabos. *Visgi informantė IN1 teigė, kad NAPTV labai nelinkę eiti pas psichologus. Taip pat informantės IN2 ir IN4 pažymėjo, kad yra sunku ir neproduktyvu bendradarbiauti su mokinio tėvais. Įdomu tai, kad net 3 iš 5 informančių, socialinių pedagogių, pastebėjo, jog joms itin sunku bendradarbiauti su Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba. Tuo tarpu kalbinti NAPTV teigė, kad žino tik apie socialinio pedagogo bendradarbiavimą su kitais pedagogais.*

Visos socialinės pedagogės nurodė, kad noriai kelia savo kompetencijas ir jei būtų galimybė, tai darytu dažniau nei iki šiol. Taip pat visos tikino, kad tai vienas labiausiai darbe padedančių dalykų.

Taip pat socialinės pedagogės teigė, kad nors ir mielai užsiima socialinio ugdymo projektais, visgi jų įgyvendinimo galimybės limituotos lėšų ir laiko atžvilgiu. Tuo tarpu iš kalbintų NAPTV informantų tarpo tik du iš keturių savo ugdymo įstaigoje galėjo dalyvauti tokio pobūdžio projekte ar veikloje.

2019.03.26 (Visiems interviu bendra atmintinė). *Visų interviu metu susidarė įspūdis, kad būtent grupiniai užsiėmimai yra labiausiai pageidaujami ir efektyviausi dirbant su NAPTV. Pačios socialinės pedagogės tikino, kad tokia veikla skatina NAPTV pasitikėjimą jomis ir grupe, lavina vaikų socialinius įgūdžius, parodo kitokios kasdienybės alternatyvą. Tuo tarpu informantai INT2 ir INT3, šiuo metu lankantys socialinių įgūdžių užsiėmimus teigė, kad grupė jiems kaip šeima – jie labai laukia grupinių užsiėmimų ir norėtų, kad jie vyktų ir mokyklos vasaros atostogų metu.*

2019.02.25 (Atmintinė iš interviu su socialinėmis pedagogėmis). *Po interviu su IN2 daug galvojau apie jos mintį, kad išskirti NAPTV kaip tam tikrą ugdytinių grupę galimai būtų neetiška ir net nerealu. Tai privertė susimąstyti, nes vieną vertus manau ji teisi, kitą vertus realybė tokia, kad šie vaikai turi savo skiriamąsias problemas ir savybes, kurios juos vis viena išskiria iš bendros ugdytinių visumos.*

Pasekmės. Labai svarbu, kad teikiant pagalbą NAPTV tarp visų sunkumų ir problemų nepasimestų pats tikslas ir šio darbo prasmė, kuri skleidžiasi šiais rezultatais:

- Sudaromos sąlygos pozityviai vaiko socializacijai;
- NAPTV gauna jiems, kaip asmenybėms, augti reikalingos informacijos;
- NAPTV gauna emocinį palaikymą ir motyvaciją;
- NAPTV išlieka ugdymo procese.

Fenomeną sudarančios kategorijos ir jų konceptai:

Kategorija	Konceptai	Interviu ištrauka
Ko labiausiai trūksta dirbant su NAPTIV	Metodų, skirtų būtent darbui su NAPTIV	„<...> kažkokių specifinių metodų <...>“ – teigė IN1.
	Informacijos apie darbą su NAPTIV	„<...> daugiau informacijos būtent apie tokius vaikus <...>“ – teigė IN3.
	Naujos informacijos apie darbą su NAPTIV	„<...> jei kažkas naujo atsirastų būtų labai gerai <...>“ – teigė IN2.
	Bendradarbiavimo su kitais specialistais, institucijomis.	„<...> daugiau bendradarbiavimo, sulaukti pagalbos, patarimų <...>“ – teigė IN4.
Didžiausi darbo su NAPTIV sunkumai, su kuriais susiduria socialinės pedagogės	Taisytina socialinės paramos sistema	„<...> socialinės paramos sistema labai nedėkinga <...> kai tėvai geria, nesirūpina, jie ir tų dokumentų ne visada susitvarko <...> mokykla dabar nedaug gali <...>“ – teigė IN1.
	Neadekvatūs NAPTIV lūkesčiai	„<...> sunku jiems paaiškinti ko tikėtis ir laukti realu, o kur tik iliuzijos <...>“ – teigė IN2.
	NAPTIV savivertės problemos	„<...> jų labai neadekvati savivertė <...>“ – teigė IN2.
	NAPTIV baimė atsiverti ir kalbėti apie savo problemas.	„<...> vaikų baimė atsiverti ir viešinti savo problemas <...>“ – teigė IN3.
	Pedagogų nenoras skirti daugiau dėmesio šių vaikų problemų suvokimui.	“<...> pedagogų nenoras skirti daugiau dėmesio šių vaikų problemų suvokimui <...>“ – teigė IN3.
	Institucijų, su kuriomis tenka bendradarbiauti dėl pagalbos NAPTIV, kompetencijų stoka	„<...> institucijų kompetencijos stoka <...> labai sunku su vaikų teisėmis, kitomis įstaigomis <...>“ – teigė IN3.
	Dideli socialinio pedagogo darbo krūviai.	„<...> dideli darbo krūviai, kurie trukdo teikti savalaikę ir ilgalaikę pagalbą <...>“ – teigė IN3.
	Sunku pelnyti NAPTIV pasitikėjimą.	„<...> sudėtinga pelnyti mano pasitikėjimą <...>“ – teigė INT1.

	Sunku bendradarbiauti su NAPTIV tėvais.	„<...> mano mama niekaip neprisidėdavo, nors ją kvietė į mokyklą ne kartą <...>“ – teigė INT1.
	Pedagoginis NAPTIV apleistumas.	„<...> bet man vis viena nesiseka mokytis <...> spragos <...> o tėvams nerūpi <...>“ – teigė INT2.
	Komplikuotas NAPTIV charakteris.	„<...> buvau sudėtingas <...> visiems su manimi buvo nelengva <...>“ – teigė INT4.
Kas palengvintų socialinio pedagogo darbą su NAPTIV	Didesnis valstybės institucijų dėmesys NAPTIV problemoms.	„<...> ir pagalbos tokioms šeimoms trūksta <...> valstybės mastu trūksta kryptingumo, susitarimo, kad taip, turime bėdą ir reikia ją spręsti <...>“ – teigė IN2.
	Visuomenės požiūrio į NAPTIV keitimas.	„<...> ir tuos vaikus savotiškai smerkia kad jie iš tokios šeimos <...>“ – teigė IN2.
	Didesnis mokymų, seminarų apie darbą su NAPTIV pasirinkimas.	„<...> daugiau specializuotų mokymų, seminarų <...>“ – teigė IN5.
	Didesnis bendradarbiavimas su kitais specialistais, institucijomis.	„<...> bendradarbiavimo su kitais specialistais <...>“ – teigė IN3.
	Individualus dėmesys NAPTIV.	„<...> gal daugiau išklausti <...>“ – teigė INT3.
	Atsiribojimas nuo NAPTIV tėvų.	„<...> nekviesti mamos iš viso į mokyklą <...>“ – teigė INT3.
	Nesmerkimas.	„<...> nesmerkti <...> atrodo visada buvau tik blogas, bet visoks aš buvau <...>“ – teigė INT4.
	Socialinio pedagogo darbo krūvio mažinimas.	„<...> būdavo sunku susitarti dėl kito susitikimo <...> gal dideli darbo krūviai <...>“ – teigė INT1.
	Finansinė parama užklasinei veiklai	„<...> norėčiau, kad kur nors su būreliu išvažiuotume, į eskursiją <...>“ – teigė INT3.

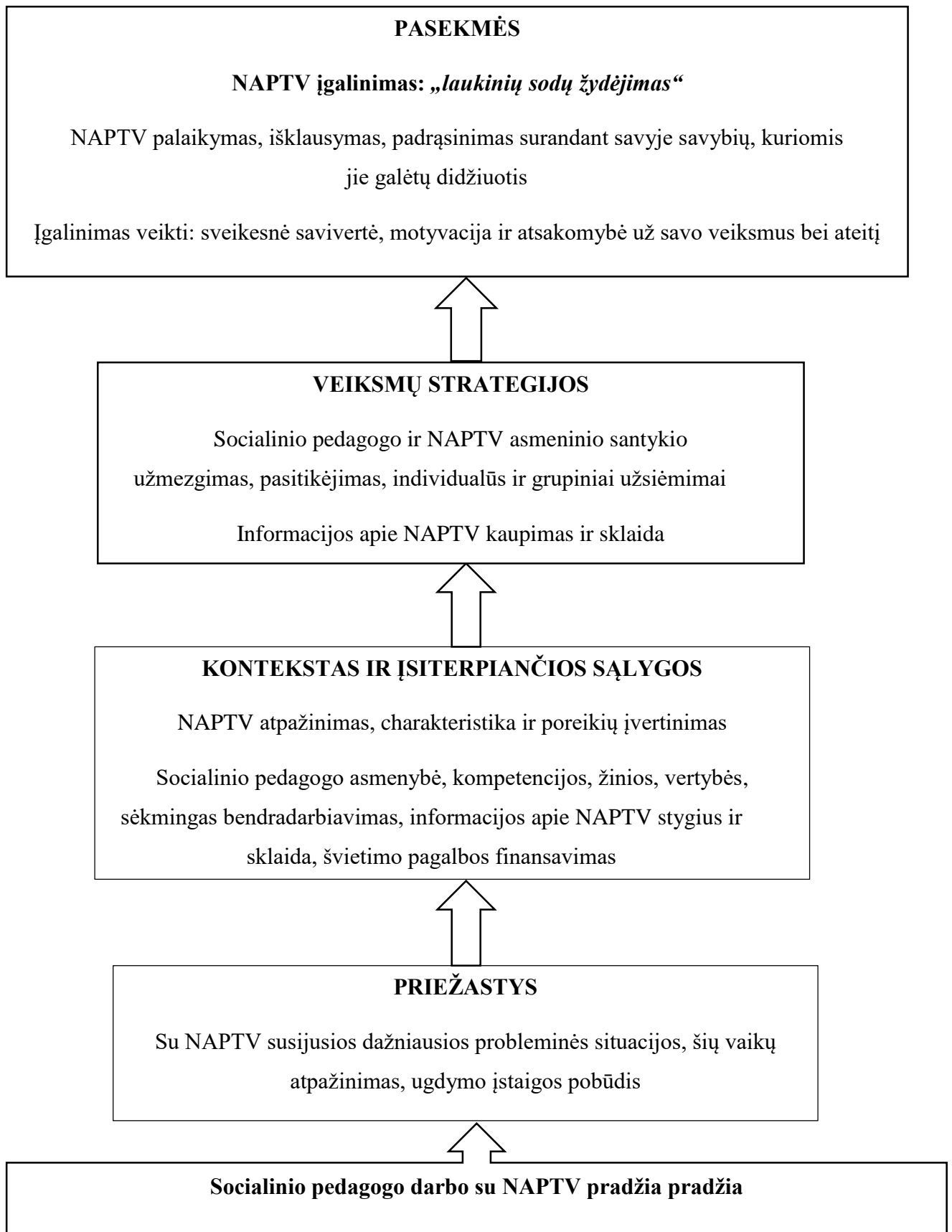
	Socialinių pedagogų kvalifikacijos ir kompetencijų kėlimas.	„<...> tobulintis, pabandyti suprasti <...> reikia kažkaip mokyti suprasti ir mus <...>“ – teigė INT4.
Sėkmingas socialinio pedagogo bendradarbiavimas su kitais asmenimis bei įstaigomis sprendžiant NAPTIV problemas	Bendradarbiavimas su Šeimos ir vaiko gerovės centru.	„<...> esu labai patenkinta Šeimos ir vaiko gerovės centro pagalba <...> „ – teigė IN1.
	Bendradarbiavimas su miesto ir rajono socialiniais darbuotojais.	„<...> socialinės darbuotojos padeda <...>“ – teigė IN1.
	Bendradarbiavimas su specialiuoju pedagogu.	„<...> specialusis pedagogas būna padeda <...>“ – teigė IN1.
	Bendradarbiavimas su mokinio tėvais.	„<...> su tėvais kontaktas kartais geras <...> padeda kiek gali“ – teigė IN1.
	Bendradarbiavimas su kitais pedagogais.	„<...> tenka su kitais pedagogais <...>“ – teigė IN2.
	Bendradarbiavimas su ugdymo įstaigos administracija.	„<...> pagrindinis bendradarbiavimas su <...> mokyklos administracija <...>“ – teigė IN4.
	Bendradarbiavimas su ugdymo įstaigos psichologu.	„<...> su psichologu labai tampriai bendradarbiaujame <...>“ – teigė IN4.
Informacijos, reikalingos darbui su NAPTIV, rinkimas ir kaupimas	Informacija, reikalinga darbui su NAPTIV, renku ir kaupiu.	„<...> taip, renku ir kaupiu <...>“ – teigė IN5.
Mokyklos bendruomenės švietimas apie darbo su NAPTIV rekomendacijas ir specifiką	Šviečių mokyklos bendruomenę apie darbo su NAPTIV rekomendacijas ir specifiką.	„<...> taip, darau standus, siunčiu naudingas nuorodas kolegoms <...>“ – teigė IN3.
	Nešviečių mokyklos bendruomenės apie darbo su NAPTIV rekomendacijas ir specifiką.	„<...> ne <...> nebuvo poreikio <...>“ – teigė IN4.
Socialinio pedagogo kompetencijų kėlimas	Keliu, savo kaip socialinės pedagogės, kompetencijas.	„<...> žinoma, kiek galiu, tiek keliu <...> visos patirtys padeda <...>“ – teigė IN1.
Socialinio ugdymo projektų mokiniams iniciavimas	Inicijuojame grupinius užsiėmimus visiems norintiems ugdymo įstaigos mokiniams.	“<...> taip, kiekvienais metais turime grupinius užsiėmimus <...> paslėptas tikslas pritraukti ir tuos pažeistus vaikus <...>“ – teigė IN1.

Su NAPTV susiję socialiniai pedagoginiai tyrimai	Kalbintos socialinės pedagogės neatlieka su NAPTV susijusių socialinių pedagoginių tyrimų.	„<...> ne <...>“ – teigė IN4.
Socialinio pedagogo indėlis padedant NAPTV	Sudaromos sąlygos pozityviai vaiko socializacijai.	„<...> jam būtinas bendravimas socialiniame tinkle, tėvais, bendramoksliais, nes tai gali užtikrinti gerą socializaciją <...>“ – teigė IN3.
	NAPTV gauna jiems, kaip asmenybėms, augti reikalingos informacijos.	“<...> gauna informacijos, konsultacijos daro jus emociškai brandesnius <...>” – teigė IN1.
	NAPTV gauna emocinį palaikymą ir motyvaciją.	“<...> jiems reikia patarimo ir paskatinimo <...>” – teigė IN4.
	NAPTV išlieka ugdymo procese.	“<...> po pokalbių su socialine pedagoge aš ir vėl imdavau lankyti mokyklą <...>“ – teigė INT1.

3.3. Socialinio pedagogo pagalbos nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikams grindžiamoji teorija

Šiame poskyryje pristatoma grindžiamoji teorija, padedanti suprasti socialinio pedagogo pagalbos nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikams reiškinių.

Atrankinis kodavimas – kai visos tyrimo metu gautos kategorijos susiejamos su ašine kategorija. Būtent šis kodavimas sudaro GT esmę (Babchuk, 1996). Atrankinis kodavimas yra procesas, kai atrenkama viena – šerdinė – kategorija, o visos kitos susiejamos su šia kategorija. Esminė šio žingsnio idėja – plėtoti vieną pasakojimo liniją, prie kurios jungiami visi kiti įvykiai, savybės ir t.t. (Žydzūnaitė ir etc., 2017). Konstruojant grindžiamąją teoriją remtasi ta pačia, kaip ir ašiniame kodavime, paradigminio modelio logika: išskiriamos fenomeno priežastys, kontekstas, įsiterpiančios sąlygos, veikslių ir sąveikų strategijos bei pasekmės. Paradigminis socialinio pedagogo darbo su NAPTV modelis pavaizduotas 6 paveiksle.



6 pav. Grindžiamoji teorija NAPTIV įgalinimas: „laukinių sodų žydėjimas“

Šerdinis fenomenas – NAPTIV įgalinimas: „*laukinių sodų žydėjimas*“ atskleidžia socialinio pedagogo darbo su NAPTIV kelionės vyksmą, kuris prasideda pažintimi, tęsiasi per kliūčių ruožą ir sėkmės atveju užsibaigia abipusiu priėmimu ir supratimu, kuris įgalina NAPTIV pozityviai asmenybės raidai.

Priežastys. Kad prasidėtų socialinio pedagogo darbas su NAPTIV reikia impulso, situacijos, kurioje šis vaikas bus pastebėtas. Pirmieji susitikimai, kaip parodė tyrimas, nėra malonūs – dažniausiai NAPTIV papuola pas socialinį pedagogą dėl tam tikro nepageidaujamo elgesio ar konfliktinių situacijų: bėgimo iš pamokų, telkimosi į gaujas, smurtavimo, mokomųjų dalykų įsiskolinimų ar pan.. Taigi turime ugdytinį, kurio elgesys negatyvus, galbūt netgi agresyvus. Čia prasideda ilga ir komplikauta kelionė į šio vaiko pažinimą, supratimą ir pagalbos jam suteikimą. Kaip parodė tyrimas, socialinės pedagoginės pagalbos NAPTIV gali ir nesulaukti, nors ir patenka pas socialinį pedagogą. Kelionė gali užsibaigti ir trumpiausiu keliu – moralu ir bausme.

Kontekstas. Kad socialinio pedagogo darbas su NAPTIV tęstusi, labai svarbu pamatyti reiškinio kontekstą – atpažinti, kad tai NAPTIV ir prisiminti sudėtingą šių vaikų charakteristiką. Apie ugdytinio šeimos istoriją galima sužinoti vienu iš šių būdų – informuoti gali ugdytinio klasės auklėtoja, pats ugdytinis gali pasipasakoti arba išsuduoti savo elgesiu. NAPTIV atpažinimas tik pradžia, toliau labai svarbu suprasti, ką šie vaikai patiria. Už kiekvieno poelgio slypi motyvas arba paskata, kodėl mokinys pasielgė būtent taip, kas įtakojo jo nepageidaujama elgesį? NAPTIV motyvų destruktiviam elgesiui turi su kaupu – patirtis, kurią jie įgauna augdami su nuo alkoholio priklausomais tėvais, turi didelės įtakos, kaip jie save pateikia ir elgiasi už namų ribų. Tyrimo metu paaikškėjo, kad be emocinių - socialinių ir fizinių - neurologinių problemų didelės įtakos turi ir galimas nepriteklius, situacija, kai namuose elementariai nėra ne tik šilumos, bet ir paprasčiausio duonos kashnio. Visgi emocinės ir fizinės neurologinės problemos lieka tokių vaikų charakteristikos pagrindas, nes priklausomai nuo situacijos NAPTIV gali augti ir pasiturinčioje šeimoje, o štai jau minėtos problemos universalios nepriklausomai nuo šeimos pajamų. NAPTIV norinčiam padėti socialiniam pedagogui svarbu žinoti šių vaikų charakteristiką ir suvokti, kokiame nesaugume, nepasitikėjime bei gėdoje tenka gyventi šiems vaikams ir tik tada galima imtis vertinti tokių vaikų socialinės pedagoginės pagalbos poreikį ir pobūdį.

Isiterpiančios sąlygos. Tyrimas atskleidė, kad socialinio pedagogo darbui su NAPTIV labai svarbus paties socialinio pedagogo autoritetas, jo empatija, supratingumas, gebėjimas valdyti skirtingus socialinės pedagoginės pagalbos metodus ir formas, psichologinės žinios. Ne mažiau reikšmingas yra ir sėkmingas socialinio pedagogo bendradarbiavimas su kitais asmenimis ar

įstaigomis. Socialiniam pedagogui, kaip švietimo pagalbos specialistui, labai svarbu gebėjimas įtraukti į pagalbos procesą visus galinčius padėti asmenis ar institucijas. Tai svarbu ir dėl to, kad ir patys socialiniai pedagogai dažnai turi didelius darbo krūvius ir nėra pajėgus individualiai teikti savalaikę ir ilgalaikę pagalbą NAPTV. Visgi reikia pastebėti kad nesėkmingas bendradarbiavimas gali ir apsunkinti socialinės pedagoginės pagalbos teikimą – kartais pasirodo, kad sutikę bendradarbiauti asmenys stokoja kompetencijos arba visiškai neturi intereso suteikti tikros, efektyvios pagalbos, o ne tik imituoti pagalbos teikimo procesą. Komplikuotas gali būti ir bendradarbiavimas su kitais pedagogais – dažnu atveju NAPTV pasižymi pedagoginiu apleistumu, tačiau pedagogai ne visada linkę gilintis į tokių vaikų situaciją ir papildomai prisidėti prie pagalbos šiems mokiniams. Tuo tarpu bendradarbiavimas su NAPTV tėvais iš esmės sudėtingas – dažnu atveju tėvai ir patys stokoja tėvystės įgūdžių ir ganėtinai menkai prisideda prie socialinės pedagoginės pagalbos teikimo arba net ją apsunkina. Kitas bendradarbiavimą apsunkinantis faktorius yra socialinio pedagogo ir NAPTV bendravimo konfidencialumo užtikrinimas. Informantai patikino, kad konfidencialumas iš tiesų labai reikšmingas, tačiau gana sunkiai įgyvendinamas, jei tenka bendradarbiauti su kitais asmenimis ar institucijomis.

Tyrimo metu dauguma informantų teigė, kad trūksta ir informacijos bei metodų darbui su tokiais vaikais, visgi viena informantė, socialinė pedagogė, patikino, kad ji informacijos turi pakankamai daug, taigi kilo mintis, kad teikiant socialinę pedagoginę pagalbą NAPTV svarbu ir gerosios patirties sklaida tarp socialinių pedagogų ir kitų, su švietimo pagalbą susijusių specialistų.

Kitas socialinę pedagoginę pagalbą apribojantis veiksnys yra finansavimo stoka – tai taikytina ir socialinio ugdymo projektų finansavimui ir socialinių pedagogų kompetencijų kėlimui. Visos kalbintos informantės, socialinės pedagogės, nurodė, kad su dideliu noru kelia savo kvalifikaciją ir inicijuoja socialinius projektus, tačiau visą šią veiklą labai riboja švietimo pagalbai skiriama parama. Kaip atskleidė tyrimas, NAPTV labai svarbu gerosios patirtys, kitokio, ne alkoholio persmelkto, pasaulio pamatymas, tačiau finansų ekskursijoms, kultūriniam švietimui, stovykloms ir pan. skiriama labai minimaliai arba dažnu atveju neskiriama visiškai. Tuo tarpu investavimas į socialinio pedagogo kompetencijų kėlimą reikšmingas dar ir dėl to, kad teikiant pagalbą NAPTV didelės įtakos turi šio specialisto psichologinės žinios ir švietimo pagalbos metodų išmanymas, nes tokie vaikai pasižymi sunkesniu charakteriu ir emocijų raiškos problemomis, reikia gebėti šiuos mokinius *prisijaukinti*.

Veiksmų strategijos. Tyrimas atskleidė, kad socialinės pedagoginės pagalbos teikimo NAPTV metodai ir formos gali priklausyti nuo socialinio pedagogo kompetencijų, prioritetų, nuo

NAPTV asmeninių savybių, taip pat nuo socialinės pedagoginės pagalbos poreikio įsivertinimo rezultatų ir visų kitų įmanomų aplinkybių. Tyrimo metu paaiškėjo, kad didžiausias dėmesys visgi tenka būtent individualiam socialinio pedagogo bendravimui su ugdytiniu ir asmeninio santykio su juo užmezgimui. Socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumas tiesiogiai priklauso nuo to, ar vaikas atsiveria ir sutinka dirbti kartu su socialiniu pedagogu, ar jam priimtini siūlomi metodai ir informacija, kuria su juo dalinasi socialinis pedagogas ir ar pasitiki su juo dirbančiu specialistu. Taip pat labai svarbu yra ir socialinio pedagogo vertybinės nuostatos – nuoširdus rūpestis ir noras padėti.

Visi kalbinti informantai sutiko, kad patys efektyviausi ir labiausiai pageidaujami socialinės pedagoginės pagalbos metodai ir formos yra individualus socialinio pedagogo bendravimas su NAPTV bei grupiniai socialinių įgūdžių užsiėmimai, taigi tyrimas atskleidžia, kad darbui su šiais vaikais svarbu santykių kūrimas ne tik tarp socialinio pedagogo, bet idealiau atveju ir su darbo grupe, į kurią ugdytinis yra įtraukiamas vardan socialinių įgūdžių ugdymo.

Taip pat socialinės pedagoginės pagalbos teikimo strategijai svarbu informacijos apie NAPTV kaupimas ir dalijimasis ja su visa ugdymo įstaigos bendruomene. Informantai išskyrė, kad kartais dirbti su NAPTV sunku ir dėl pačios visuomenės nuostatos į tokius vaikus, jie tarsi stigmatizuojami ir tapatinami su savo tėvų alkoholizmu ir tai tampa dėme jų pačių autoritetui. Tai labai pastebi profesinių ugdymo įstaigų kalbintos socialinės pedagogės - į jų ugdymo įstaigas atėję vaikai iš socialinės rizikos šeimų tarsi savotiškai *nurašomi*, neva savaime suprantama, kad jie nueis alkoholizmu sergančių tėvų pėdomis, nieko gyvenime taip ir nepasieks.

Tyrimo metu nepavyko išsiaiškinti, kokią įtaką pagalbos NAPTV strategijai daro socialinio pedagogo su NAPTV susiję tyrimai. Tikėtina, kad jie galėtų būti naudingi ir suteikti daugiau informacijos apie NAPTV, tačiau nei vienas kalbintas informantas nevykdė ir nedalyvavo panašaus pobūdžio tyrime, todėl apie tokių tyrimų naudą galima svarstyti tik hipotetiškai.

Pasekmės. Tyrimas parodė, kad labiausiai šiems vaikams reikia **palaikymo, kibirkšties, padrąsinimo ir pagalbos surandant savyje savybių, kuriomis jie galėtų didžiuotis.** Didžioji dalis problemų, su kuriomis tenka šiems vaikams susidurti, kyla būtent dėl menkos savivertės – dėl to šie vaikai linkę perdėtai reaguoti į kritiką, veltis į netinkamus santykius, konfliktuoti, destruktiviai elgtis, stokoja motyvacijos ir atsakomybės už savo elgesį. NAPTV labai svarbu pamatyti save kitu, teigiamu kampu – pamatyti save kaip vertingą savaime, nepriklausomai nuo situacijos šeimoje, kaip galintį keistis, augti ir tobulėti. Kitokio, geresnio savęs pažinimas, priėmimas šiuos vaikus **įgalina veikti.** Nors viso darbo eigoje buvo kalbama vien apie negatyviają šių vaikų charakteristiką, visgi tyrimas atskleidė, kad NAPTV labai imlūs gerajai patirčiai, o sulaukę

asmeninio dėmesio ir palaikymo juos gana lengva motyvuoti. Suradę motyvą šie vaikai gali imti labai greitai skleisti savo gerosiomis savybėmis ir tai ryškiai pastebi profesinio ugdymo įstaigų socialinės pedagogės – jei NAPTV tinka ir patinka pasirinkta profesija, viskas jo gyvenime ima klostytis į gerą pusę, taip pat kalbinti informantai pastebi, kad jei šių vaikų draugai, autoritetai, pasižymi teigiamu elgesiu, jie taip pat labai imliai gali sekti tuo teigiamu pavyzdžiu. Tyrimas atskleidė, kad ne tiek svarbu, kokius pagalbos metodus taikys socialinis pedagogas dirbdamas su NAPTV, kiek pats **specialistas kaip asmenybė – jo kompetencijos, žinios, vertybinės nuostatos, empatija bei asmeninio santykio su ugdytiniu užmezgimas**. Jei žiūrėtume siaurąją prasme – tai socialinis pedagogas gali pasiekti, kad NAPTV išliktu ugdymo procese, vėl imtų lankyti mokyklą, atsiskaitytu ugdomųjų dalykų skolas, lankytų socialinių įgudžių ugdymo grupę, tačiau jei pažvelgsime plačiau, tai socialinė pedagoginė pagalba gali suteikti šiems vaikams labiausiai jų alkstamą dovaną – **palaikymą, sveikesnę savivertę, motyvą ir supratimą, kad situacija šeimoje neapsprendžia to, kokia ateitis laukia jų pačių**. Pilka kasdienybė gali nusidažyti galimybėmis, ir vieną dieną šie vaikai „arba nors vienas iš jų taps pakankamai stiprus, kad nusipurtytų gėdą, vienatvę ir apleistas laukinis sodas pražystu.

DISKUSIJA

Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad teorinė ir empirinė darbo dalys dauguma aspektų sutampa. Kalbinti informantai patvirtino, kad NAPTIV iš tiesų būdinga J.G. Woititz tokių vaikų problemų ir savybių charakteristika. Iš esmės sutapo ir teorinės socialinio pedagogo galimybės padėti NAPTIV su realiai šių specialistų taikomais metodais. Visgi, atlikus tyrimą paaiškėjo, kad vienas iš socialinio pedagogo pagalbos metodų - darbas su ugdytinio šeima, ne tik kad sunkiai įmanomas dirbant su NAPTIV, bet kartais net žalingas. Šiuo atveju matyti didelė praraja tarp lūkesčių, kad šeima, kaip artimiausia ir įtakingiausia vaiko aplinkos dalis, turėtų svariai prisidėti prie NAPTIV problemų sprendimo ir realybės, kai dažnu atveju tai ir lieka tik utopiška galimybė. Kotova L. (2009), Vosyliene E. (2009) taip pat skiria didelį dėmesį šeimos bendradarbiavimo svarbai siekiant padėti ugdytiniui, tačiau jų teorinės įžvalgos prasilenkia su atlikto empirinio tyrimo rezultatais. Taip pat tyrimo metu iškilo vienas naujas, teorinėje darbo dalyje neminimas, socialinio pedagogo darbo metodikos aspektas – tai bendradarbiavimas su kitais specialistais ir įstaigomis. Teorinėje darbo dalyje buvo daugiau koncentruojamasi į būtent socialinio pedagogo, kaip pavienio asmens pagalbą NAPTIV. Galimai taip nutiko dėl to, kad prisibijota nuklysti į tyrimo periferiją ir imti nagrinėti tiesiogiai su tyrimu nesusijusius aspektus. Tačiau, kaip parodė empirinis tyrimas, socialinis pedagogas, kaip pavienis asmuo, gali paprasčiausiai nesugebėti suteikti savalaikės ir ilgalaikės pagalbos NAPTIV - tam ženklios įtakos turi dideli socialinio pedagogo darbo krūviai bei kompetencijų, informacijos trūkumas. Sinergiškas požiūris į socialinio pedagogo darbą su NAPTIV galėtų būti tolimesnių tyrimų impulsas – kaip bendradarbiavimas su kitais specialistais ir įstaigomis pastiprina socialinio pedagogo pagalbą NAPTIV. Apie tai kalba ir Kotova – teikiant pagalbą NAPTIV svarbu sukurti visa pagalbos tinklą, kuris apimtų ne tik ugdymo įstaigą, bet ir kitas institucijas, organizacijas ir asmenius.

Grindžiamosios teorijos pagalba gauti tyrėjai gana netikėti rezultatai – pradžioje buvo tikimasi, kad bus išgryninti konkretūs, efektyviausi darbo su NAPTIV metodai, tuo tarpu galutiniame rezultate metodai tarsi atsitraukė į šalį ir kaip esminė idėja iškilo socialinio pedagogo, kaip empatiško ir kompetetingo specialisto, autoritetas. Be savo darbo sričiai reikalingų žinių ir gebėjimų dar labai svarbios ir socialinio pedagogo vertybinės nuostatos. Tai apima nuoširdų rūpestį kitu ir nesavanaudišką norą suteikti pagalbą. Noras padėti, kaip pamatinė vertybė dirbant su NAPTIV, matyti ir Tamutienės (2017) straipsnyje – jame pasakojama apie apklausą, kurios metu patys NAPTIV patvirtino, kad dažniausiai jie nesulaukia absoliučiai jokios pagalbos. Taigi pagalba, nesvarbu kokiais metodais paremta, arba paprasčiausiai rūpestis, štai tas visraktis nuo ko viskas ir prasideda.

Nors tyrimas ir pasibaigė, išvados padarytos, visgi lieką ne vienas neatsakytas klausimas: ar etiška NAPTV išskirti kaip tam tikrą grupę, kuri turi savitą šiems vaikams būdingų problemų ir savybių charakteristiką? Nes vieną vertus empirinis tyrimas tik patvirtino, kad NAPTV būdinga tam tikra charakteristika, kitą vertus - kyla grėsmė šiems vaikams priskirti savotišką stigmą, kuri gali turėti neigiamų pasekmių. Egzistuoja teorinė galimybė, kad NAPTV ims tapatintis su savo problemomis ir tai galimai dar labiau pakenktų šių vaikų savivertei, kitą vertus - kyla grėsmė, kad visuomenė ims dar labiau stigmatizuoti šiuos vaikus dėl jų problemų, kurios sociumo atžvilgiu gali pasirodyti kaip tam tikras asmenybės brokas. Iš to kyla kitas neatsakytas klausimas: kaip suderinti konfidencialumą ir socialinio pedagogo, teikiančio pagalbą NAPTV, bendradarbiavimą su kitais asmenimis ir įstaigomis? Ir galų gale paskutinis, labiausiai neraminantis klausimas – kodėl mes nematome dramblio kambaryje? Tyrimo pradžioje teko susidurti su nuomonėmis, kad tirti socialinio pedagogo pagalba NAPTV yra neprasminga ir nelogiška – juk nėra jokios konkrečios metodikos, reglamentų ar bent jau rekomendacijų, kaip socialinis pedagogas turėtų dirbti būtent su šiais vaikais. Kitą vertus alkoholizmas aktuali ir paplitusi liga, kaip atskleidė tyrimas, esti ugdymo įstaigų, kuriose keturi penktadaliai ugdytinių ateina iš šeimų, kuriose yra nuo alkoholio priklausomu asmenų. Taigi, mes jau labai senai turime dramblių kambaryje, tik vis dar trūksta konstruktyvių pasiūlymų kaip jį iš ten išprašyti.

IŠVADOS

- Alkoholizmas – klastinga, lėtinė, progresuojanti liga, kuri pasireiškia asmens fizine ir psichologine priklausomybe nuo alkoholio. Nors ši liga gerai ištirta ir gausiai palitusi, visgi ją diagnozuoti yra ganėtinai sunku. Asmenys, priklausomi nuo alkoholio, ir jų šeimos yra linkę šią ligą slėpti, o visuomenėje nėra konkretaus sutarimo, kas yra saikingas alkoholio vartojimas. Ilgą laiką alkoholizmas buvo suprantamas kaip šia liga sergančio žmogaus problema, visgi jau kuris laikas priklausomybė nuo alkoholio suvokiama kaip visos šeimos nelaimė. Jei bent vienas iš tėvų suserga alkoholizmu, šeimos funkcijos sutrinka. Geriantys tėvai dažnai pasižymi agresyvumu, konfliktiškumu, jie blogai arba nepakankamai rūpinasi savo vaikais. Pastebimas aiškus emocinis, fizinis ir pedagoginis vaiko apleistumas, dažnai susiduriama su nepritekliais šeimoje. Užsisuka savotiškas ratas, nes problemos tokiose šeimose dažnu atveju ne sprendžiamos, o slepiamos. Tačiau nuslėpti ne visada pavyksta, tuomet šios šeimos papuola į socialinės rizikos šeimų grupę.
- J. G. Woititz pateikia NAPTIV problemų ir savybių charakteristiką, kuri šiame darbe priskiriama *emocinėms – socialinėms* problemoms ir byloja apie tai, kad šie vaikai pasižymi menka saviverte, jaučiasi apleisti, nesuprasti, jie labiau linkę į delinkventinį elgesį, emocinius sutrikimus, jų menkesni komunikacijos įgudžiai ir mokymosi motyvacija. Tuo tarpu kur kas rečiau kalbama apie NAPTIV *fizines - neurologines* problemas, tokias kaip psichosomatiniai sutrikimai, depresija, dėl nuolat patiriamo streso didesnis polinkis į širdies, plaučių, nervų ligas, alergijas, įvairius lėtinius susirgimus. Taip pat pasitaiko, kad motinos vartoja alkoholį net nėštumo metu, dėl ko vėliau NAPTIV kenčia nuo alkoholinio vaisiaus sindromo pasekmių, kuris lemia lėtesnį psichikos vystymąsi, elgesio sutrikimus. NAPTIV susiduria ir su didesnę rizika ateityje turėti problemų dėl priklausomybės nuo alkoholio. Taigi kalbant apie NAPTIV problemas svarbu matyti holistinį vaizdą, nes *fizinės – neurologinės* bei *emocinės – socialinės* problemos gali būti tarpusavyje labai susijusios ir viena sekti iš kitos.
- Tyrimo metu paaiškėjo, kad kalbinti informantai dažniausiai pastebi būtent *emocines – socialines* NAPTIV problemas. Informantai taip pat praturtino J. G. Woititz NAPTIV charakteristiką naujomis savybėmis - jų nuomone šie vaikai dar išsiskiria: nepasitikėjimu kitais, nuolatinio gėdos jausmu, polinkiu persistengti, susidėti su blogomis kompanijomis, gaujomis, „išmoktu“ elgesiu su ugdymo įstaigos

administracija. Kalbant apie fizines neurologines problemas, tai tik viena kalbinta informantė, socialinė pedagogė, paminėjo pastebinti, kad NAPTIV būdingi dėmesio sutelkimo ir išlaikymo sunkumai.

- Ugdymo įstaigoje socialinis pedagogas yra vienas iš švietimo pagalbos specialistų, kuris gali padėti NAPTIV sprendžiant jų problemas. Teorinės šio specialisto galimybės padėti yra gana plačios, todėl šiame darbe apsiribota tokiomis pagalbos NAPTIV taktikomis: individualiu darbu su ugdytiniu, grupiniu darbu, darbu su ugdytiniu ir jo šeima bei prevencine veikla. Šias keturias švietimo pagalbos teikimo formas dar būtų galima skaidyti į smulkesnius metodus ir formas. Tuo tarpu empirinis tyrimas tik patvirtino, kad priimtinausi ir labiausiai pageidaujami pagalbos NAPTIV metodai yra individualus darbas su ugdytiniu bei grupiniai socialinių įgūdžių ugdymo užsiėmimai, kurie apima ir prevencinę veiklą.
- Grindžiamosios teorijos dėka pavyko pamatyti, kad socialiniam pedagogui teikiant pagalbą NAPTIV ne tiek svarbūs pagalbos metodai ir formos, kiek pats socialinis pedagogas kaip asmuo - jo kompetencijos, vertybės bei asmeninis NAPTIV santykis su juo. Dirbant su šiais vaikais svarbu pasitikėjimas specialistu, jo supratingumas, empatija ir mokėjimas nustatyti švietimo pagalbos poreikį bei pobūdį, o tam reikia nusimanyti apie šių vaikų charakteristiką bei turėti geras psichologines žinias, būti empatišku. Kitas svarbus faktorius yra socialinio pedagogo vertybinės nuostatos – nuoširdus rūpestis ugdytiniu bei noras jam padėti. Taip pat paaiškėjo, kad socialinio pedagogo pagalbos NAPTIV našumui ir efektyvumui didelės įtakos turi socialinio pedagogo bendradarbiavimas su kitais asmenimis ir įstaigomis. Nors bendradarbiavimas ne visada būna sėkmingas, visgi jis yra svarbi švietimo pagalbos grandis, kadangi pasitaiko situacijų, kai socialinis pedagogas paprasčiausiai nepajėgus ar nepakankamai kompetetingas spręsti NAPTIV problemas individualiai su ugdytiniu. Taigi, kad ir kokius pagalbos NAPTIV metodus ir formas pasirinks socialinis pedagogas, svarbiausia žinoti, jog šiems vaikams reikalingas emocinis ryšys ir palaikymas – padrąšinimas ir pagalba ieškant savyje savybių, kuriomis jie galėtų didžiūotis. Jų suradimas įgalina šiuos vaikus veikti, siekti užsibrėžtų tikslų, suteikia jiems motyvaciją ir ryžto imtis atsakomybės už save ir savo veiksmus.

LITERATŪRA

1. Anda R. F., Charles M. S., Whitfield L., Felitti V. J., Chapman D., Edwards V. J., Dube S. R., Williamson D. F. 2002. Adverse childhood experiences, alcoholic parents, and later risk of alcoholism and depression. *Psychiatric services*, Volume 53, Issue 8, p. 1001-1009 [žiūrėta 2019 m. vasario 24 d.]. Prieiga internetu: <https://ps.psychiatryonline.org/doi/full/10.1176/appi.ps.53.8.1001>.
2. Babchuk W. A. 1997. Glaser or Straus? Grounded theory and adult education. [žiūrėta 2018 m. spalio 23 d.]. Prieiga internetu: https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED477391.pdf#page=18_.
3. Bajoriūnas Z. 1997. Šeimos edukologija. Vilnius: Jošara.
4. Baraldsnes D., Vaškienė A. (2013). Socialinio pedagogo iššūkiai organizuojant ir teikiant socialinę – pedagoginę pagalbą mokiniams mokykloje. *Tiltai*, Nr. 1, p. 199–210.
5. Berns R. M. 2008. Vaiko socializacija. Vilnius: Poligrafija ir informatika.
6. Blumeris H. 1998. Simbolinio interakcionizmo metodologinės nuostatos [žiūrėta 2018 m. birželio 1 d.]. Prieiga internetu: <http://www.journals.vu.lt/sociologija-mintis-ir-veiksmas/article/viewFile/6765/4733>.
7. Bitinas B. 2013. Rinktiniai edukologiniai raštai, T. I: Ugdymo filosofija. Ugdymo idėjos ir problemos. Vilnius: LEU leidykla.
8. Bitinas, B. 2006. Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas. Vilnius: Kronta.
9. Borgatti S. 1996. Introduction to grounded theory [žiūrėta 2018. birželio 1d.]. Prieiga internetu: <http://www.analytictech.com/mb870/introtoGT.htm>.
10. Burškaitienė R. 2013. Žaidimas kaip daugiamatis fenomenas: teorinis diskurso konceptualizavimas egzistencializmo kontekste. *Mokytojų ugdymas*, Nr. 20 (1), p. 39 – 56.
11. Bulotaitė L. 1998. Priklausomybių psichologiniai aspektai. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
12. Bulotaitė L. 2004. Narkotikai ir narkomanija. Vilnius: Tyto alba.
13. Corbin J. M., Strauss, A., L. 1990. Grounded theory research: Procedures, canons, and evaluative criteria. *Qualitative Sociology*, Vol. 13, No. 1
14. Dahrendorf R. 1996. Modernusis socialinis konfliktas. Vilnius: Pradai.
15. Devine C., Braithwaite, V. 1993. The survival roles of children of alcoholics: their measurement and validity. *Addiction*, 88: 69 – 78.

16. Forrester D., Holland S., Williams A., Copello A. 2013. Helping families where parents misuse drugs or alcohol? A mixed methods comparative evaluation of an intensive family preservation service. *Child and family social work*, Volume 21, Issue 1, p. 65–75.
17. Gaižauskaitė I., Valavičienė, N. 2016. *Kokybinis interviu*. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas.
18. Garmezy N. 1993. Children in Poverty: Resiliency despite Risk. *Psichiatrij*: Vol. 56, No 1.
19. Gudžinskienė V., Gedminienė R. 2010. Vaikų, augančių alkoholio vartojimo problemų turinčiose šeimose, patiriami psichologiniai, socialiniai ir mokymosi sunkumai [žiūrėta 2017 m. lapkričio 30d.]. Prieiga internetu: http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/get/LT-LDB-0001:J.04~2011~1367179346531/DS.002.0.02.ARTIC_.
20. Giriūnas V. 1994. Vaikai serga kaip ir tėvai. *Gimtas kraštas*, Nr.3, p.15-19.
21. Glaser B., Strauss A. 1967. The discovery of grounded theory. USA [žiūrėta 2017 lapkričio 30 d.]. Prieiga internetu: http://www.sxf.uevora.pt/wp-content/uploads/2013/03/Glaser_1967.pdf.
22. Hussong A. M., Zucker R. A., Wong M. M., Fitzgerald H. E., Puttler L. I. 2005. Social competence in children of alcoholic parents over time. *Dev psychol*, Volume 41, issue 5, p. 747-759 [žiūrėta 2018 m. rugsėjo 5 d.]. Prieiga internetu: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3159038/>.
23. Jančiauskaitė G., Širiakovienė A., Plaušinitienė A. 2012. Vaikų iš socialinės rizikos šeimų socialinių įgūdžių plėtojimo galimybės dailine veikla vaikų dienos centruose. *Tiltai*, Nr. 1, p. 76-81.
24. Jenkins J. 1997. *Šių laikų dorovinės problemos*. Vilnius: Alma litera.
25. Kardelis K. 2016. *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.
26. Kelly W. 2015. *ACA Addiction in the Family : What Every Counselor Needs to Know*. American Counseling Association.
27. Kemerienė S., Mazūrienė R., Petronis A. Vasiliauskienė A., Valantiejiene S. 2009. *Socialinių įgūdžių ugdymo vadovas*. Vilnius: Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras.
28. Klanienė I., Šmitienė G. 2013. Risk group children: characteristics of their social-pedagogical counselling. ATEE Spring University. *Changing education in a changing society*. KU, 2, p. 50- 58.

29. Kotova L. 2009. Vaikai alkoholiu piknaudžiaujančioje šeimoje: problemos ir pagalbos būdai [žiūrėta 2017 lapkričio 5 d.]. Prieiga internetu http://www.zurnalai.vu.lt/socialine-teorija-empirija-politika-ir-praktika/article/view/5270/3428_.
30. Kurzeja A. 2014. An alcoholic family and its harmful effect on children [žiūrėta 2017 m. lapkričio 15 d.]. Prieiga internetu: <http://ezproxy.biblioteka.ku.lt:3671/ehost/detail/detail?vid=20&sid=3744c740-8432-4aea-98ea->
31. Kvieskienė G. 2001. Socialinio pedagogo kompetencijos samprata [žiūrėta 2017 gruodžio 3 d.]. Prieiga internetu: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2001~1367156836311/>.
32. Legeckaitė I., Pilkauskienė I. 2013. Paauglių, augančių alkoholio vartojimo problemų turinčiose šeimose, vaidmens šeimoje ir akademinų pasiekimų sąsajos. Socialinis darbas. Patirtis ir metodai. Šeima ir socialinis darbas, Nr. 12 (2), p. 91 – 107.
33. Leliūgienė I. 2002. Socialinio pedagogo (darbuotojo) žinynas. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
34. Leliūgienė I. 2003. Socialinė pedagogika. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
35. Malinauskas R., Malinauskienė V., Dumčienė A., Šniras Š. 2008. Rizikos grupės vaikų esminiai socialiniai įgūdžiai ir vidinė darna. Lietuvos kūno kultūros akademina. Sveikatos mokslai Nr. 5.
36. Misiukevičienė O., Putauskienė A. 2009. Socialinio pedagogo darbo vadovas. Vilnius: Baltos lankos.
37. Mikalkevičius A., Banaitis V., Kurtinaitis A. 1998. Alkoholizmas ir nikotinizmas. Klinika. Gydymas. Profilaktika. Vilnius: Mokslas.
38. Narmontienė J. 2006. Apie alkoholio žalą. Kaunas: Spindulys.
39. Pėžaitė R., Brazinė R. 2004. Deviacinių reiškinių Lietuvos kaime teoriniai aspektai [žiūrėta 2018 rugsėjo 16 d.]. Prieiga internetu: http://ev.lzuu.lt/mokveikla/SMK_2004/Pletra/Pezaitė_Raimonda.htm.
40. Pivorienė J., Bilbokaitė G. 2012. Elektroninės žiniasklaidos formuojami probleminės šeimos stereotipai. Socialinis darbas, Nr. 11(2), p. 315–326.
41. Robinson B. E., Rhoden L. J. 1998. Working with Children of Alcoholics : The Practitioner's Handbook . London: Sage publications.
42. Rupšienė L. 2007. Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.

43. Sihyun P., Schepp K. 2015. A Systematic Review of Research on Children of Alcoholics: Their Inherent Resilience and Vulnerability. *Journal of child and family studies*, Vol. 24 Issue 5, p. 1222-1231.
44. Suboč – Jegelevičienė V., Przybysz-Zaremba M., Katkonienė A. 2012. Options of social services for people suffering from alcoholism and their families. *Journal of educational review*, Vol. 5, No. 4, p. 515-521.
45. Suslavičius A., Valickas G. 1999. *Socialinė psichologija teisėtvarkos darbuotojams*. Vilnius: Lietuvos teisės akademija.
46. Tamutienė I. 2014. Alkoholio vartojimo ir priklausomybės nuo alkoholio sąvokų apibrėžties problematika : socialinės dimensijos įtrauktiems aspektas. *Kultūra ir visuomenė*, Nr. 5 (2), p. 178 - -201.
47. Tamutienė I. 2017. Girtaujančių tėvų vaikai – apleisti ir ignoruojami. Prieiga internetu: <http://www.vdu.lt/lt/girtaujanciu-tevu-vaikai-apeisti-ir-ignoruojami/> (žiūrėta 2017- 11-30).
48. Tereškinas A., Bučaitė – Vilké J. 2015. *Socialinė atskirtis ir geras gyvenimas Lietuvoje : kolektyvinė monografija*. Vilnius : Versus aureus.
49. Ušeckienė, L. 2003. XXa. *Pedagogikos kryptys ir švietimo sistemos*. Šiauliai: VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla.
50. Uzdyla J. V. 2001. *Menas kurti šeimą*. Šiauliai: ŠU.
51. Valatkienė, S. 1997. Egzistencinės pedagogikos principai ir patirtis. *Acta Paedagogica Vilnensia*, Nr. 4, p. 24-30.
52. Vosylienė, E. 2009. *Socioedukacinis darbas su vaiku*. Vilnius: Baltos lankos.
53. Žydžiūnaitė V., Sabaliauskas S. 2017. *Kokybiniai tyrimai. Principai ir metodai*. Vilnius: Vaga.
54. Warner A. 2016. Children of parents with alcohol problems performing normality: A qualitative interview study about unmet needs for professional support [žiūrėta 2017 gruodžio 5 d.]. Prieiga internetu: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4841096>.
55. Walker D., Myrick F. 2006. Grounded theory: an exploration of process and procedure [žiūrėta 2018 m. sausio 12 d.]. *Qualitative Health Research*, 16(4), 547-559. Prieiga internetu: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1049732305285972>.
56. Woititz J. G. 2016. *Suaugę alkoholikų vaikai*. Vilnius: Vaga.
57. Woititz J. G. 2017. *Vaikystėje neišmoktos pamokos: svarbiausi gyvenimo įgūdžiai užaugusiems nedarniose šeimose*. Vilnius: Vaga.
58. Žukauskienė R. 2012. *Raidos psichologija: integruotas požiūris*. Vilnius: Margi raštai.

59. Mokyklos socialinio pedagogo pareigybės aprašas. Švietimo ir mokslo ministerija [žiūrėta 2018 m. gruodžio 5 d.]. Prieiga internetu:
https://www.smm.lt/web/lt/teisesaktai/listing?date_from=&date_till=&text=D%C4%96L+MOKYKLOS+SOCIALINIO+PEDAGOGO+PAVYZDINIO+PAREIGYB%C4%96S+APRA%C5%A0O+PATVIRTINIMO&submit_lawacts_search.
60. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos internetinis puslapis [žiūrėta 2017 gruodžio 6 d.]. Prieiga internetu: www.vaikoteises.lt.

PRIEDAI

1 Priedas

DALYVIO SUTIKIMO FORMA **Socialinio pedagogo pagalba geriančių tėvų vaikams** **Klaipėdos universitetas**

Kviečiame Jus dalyvauti magistro studijų baigiamojo darbo tyrime. Aš, Karolina Gracholskienė, atliekų socialinio pedagogo darbo su geriančių tėvų vaikais tyrimą. **Šio tyrimo tikslas** - išsiaiškinti, kokios yra socialinio pedagogo galimybės bei metodai, teikiant geriančių tėvų vaikams pagalbą.

Kviečiame būtent Jus dalyvauti šiame tyrime, nes:

- Esate geriančių tėvų vaikas ir esatę susidūręs su socialinio pedagogo pagalba;

Arba:

- Esate socialinis pedagogas (-ė) ir turite patirties su socialinės pedagoginės pagalbos teikimu geriančių tėvų vaikui.

Interviu procesas:

- Jūsų prašysiu dalyvauti viename ar keliuose pokalbiuose su manimi
- pokalbių kiekis, laikas, trukmė priklausys nuo Jūsų
- pokalbių metu prašysime papasakoti Jūsų patirtį gaunant arba teikiant socialinio pedagogo pagalbą geriančių tėvų vaikams
- šie interviu bus transkribuojami į tekstus
- tai, ką parašysime, duosime Jums paskaityti arba Jums garsiai paskaitysime
- paprašysime Jūsų patvirtinti ar mes teisingai Jūsų patirtį, pataisysime tekstą pagal Jūsų komentarus
- mūsų pokalbiai bus įrašomi į diktofoną
- būdami su Jumis kai ką užrašinėsime (tai bus mūsų pastebėjimai, klausimai, priminimai sau)
- paprašysime Jūsų pasidalinti nuotraukomis ar bet kokia kita informacija, kuri, Jūsų supratimu, gali būti svarbi tyrimui (mes nufotografuosime)

Surinktos medžiagos saugojimas

- visa tyrimo medžiaga, kurią mes surinksime kalbėdami ir būdami su Jumis bus archyvuojama
- tyrimo duomenys bus saugomi mano kompiuteryje ir vienoje atspausdintoje kiekvieno interviu kopijoje
- duomenys bus saugomi kompiuteryje mažiausiai 6 metus ir naudojami mokslinei bei praktinei veiklai
- duomenys gali būti saugomi archyve ilgiau nei 6 metus - jie bus ir toliau naudojami tik moksliniais tikslais ir siekiant gerinti socialinių pedagogų pagalbą geriančių tėvų vaikams.

Dalyvavimo tyrime pavojai ir nauda

- dalyvavimo tyrime rizika yra minimali
- pagrindinė galima rizika – kad galite kiek nepatogiai jaustis, kalbėdami apie savo patirtis ir gyvenimo istoriją
- kita galima rizika – kad galite būti iš savo pasakojimų atpažinti
- mes, kaip tyrėjai, sieksime šias rizikas sumažinti

Konfidencialumas

- mes visais įmanomais būdais stengsimės užtikrinti Jūsų konfidencialumą
- atspausdintoje interviu kopijoje bus užrašytas Jūsų vardas, tačiau šios kopijos bus labai saugomos ir niekam be manęs neprieinamos
- jeigu Jūs labai norėsite, kad tyrime būtų naudojamas Jūsų tikrasis vardas ir pavardė, prašome mums pasakyti ir mes darysime pagal Jūsų pageidavimą

Trukmė

- visas tyrimo projektas trunka 2 metus
- todėl 2 metų laikotarpyje tyrėjai gali su Jumis susisiekti dėl informacijos patikslinimo ir kitų tikslų

Tyrimo savanoriškumas:

- dalyvavimas tyrime yra savanoriškas
- jeigu apsigalvosite, galite bet kada nutraukti savo dalyvavimą tyrime be jokių pasekmių

- jeigu nuspręsite nedalyvauti tyrime, galite atsiimti ir visus mums pateiktus įrašus - tuomet prašome mums laisva forma raštu parašyti, kad norite išimti Jūsų duomenis iš duomenų archyvo
- bet galite nuspręsti nedalyvauti tyrime, tačiau jau pateiktų duomenų neatsiimti.

Kontaktai ir klausimai

Jei norite kažko daugiau paklausti, visada galite skambinti ar rašyti:

Karolina Gracholskienė

Mob. Nr. 860766621

El. Paštas karolina.grach@gmail.com

Sutikimo dalyvauti tyrime pareiškimas

Jūsų parašas reiškia, kad Jūs:

1. Sutinkate dalyvauti šiame tyrime
2. Jums buvo perskaityta ar Jūs perskaitėte ir supratote Jums pateiktą informaciją
3. Aukščiau pateikta informacija buvo Jums paaiškinta.

Sutikimo dalyvauti tyrime pareiškimas

Jūsų parašas reiškia, kad Jūs:

-
1. Sutinkate dalyvauti šiame tyrime
 2. Jums buvo perskaityta ar Jūs perskaitėte ir supratote Jums pateiktą informaciją
 3. Aukščiau pateikta informacija buvo Jums paaiškinta.
-

Tyrimo dalyvio vardas, pavardė _____

Parašas _____ Data __

Pagrindinio tyrėjo vardas, pavardė _____

Parašas _____ Data __

Kito tyrėjo (ar duomenis renkančio asistento/ės) vardas, pavardė _____

Parašas _____ Data __

KONTAKTINIAI DUOMENYS

Vardas, Pavardė	
Pasirenkamas slapyvardis	
Telefonas	
El. pašto adresas	

2 Priedas

INTERVIU KLAUSIMYNAS SOCIALINIAMS PEDAGOGAMS

Laba diena,

Dėkoju, kad sutikote duoti interviu. Jūsų nuomonė mano tyrimui labai svarbi ir reikšminga.

Interviu klausimynas paremtas 2016 m. lapkričio 2 d. LR švietimo ir mokslo ministro patvirtintu socialinio pedagogo pavyzdiniu pareigybės aprašu bei amerikiečių psichologės Janet Geringer Woititz nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikų² problemų charakteristika, kuri išdėstyta autorės knygoje “Suaugę alkoholikų vaikai” (2016).

Interviu klausimai:

1. Kaip dažnai Jums tenka dirbti su nuo NAPTV?
2. Kaip nustatote ar sužinote, kad tai vaikas iš šeimos, kurioje piknaudžiuojama alkoholiu?
3. Kaip įvertinate tokių vaikų socialinės pedagoginės pagalbos poreikius (kalbatės su mokiniu individualiai, lankotės pamokose, renkate informaciją iš kitų pedagogų ir pan.)?
4. Kokius taikote socialinės pedagoginės pagalbos metodus ir formas dirbant su NAPTV? Papasakokite plačiau apie metodus, kurie Jūsų manymu labiausiai pasiteisina dirbant su NAPTV?
5. Ar dirbant su NAPTV tenka bendradarbiauti su kitais pedagogais, mokyklos bendruomene, pagalbos vaikui specialistais, švietimo pagalbos įstaigomis, vaiko tėvais, globėjais, su kitais su vaiku ir mokiniu dirbančiais asmenimis, socialinių paslaugų ir sveikatos priežiūros įstaigomis, teisėsaugos institucijomis, socialiniais partneriais? Papasakokite plačiau apie bendradarbiavimą – su kuo tenka bendradarbiauti daugiausiai? Su kuo bendradarbiavimas vyksta sklandžiausiai? Su kuo bendradarbiauti sekasi sunkiausiai?
6. Ar dirbant su NAPTV sunku suderinti konfidencialumą ir bendradarbiavimą su kitais asmenimis bei įstaigomis?

² Toliau bus naudojamas trumpinys NAPTV – nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikai.

7. Kaip Jums atrodo, kada sekasi pasiekti geresnių rezultatų – ar dirbant individualiai su NAPTIV ir skiriant daugiau asmeninio dėmesio ir konsultacijų, ar dirbant komandoje su kitais specialistais bei institucijomis?

8. Ar esate susipažinę, su Janet Geringer Woititz NAPTIV charakteristika - savybėmis ir problemomis, kurios būdingos tokiems vaikams? Jei ne, tai galbūt esate susipažinę su kitų autorių NAPTIV charakteristika?

Prie klausimyno prisegta ir J.G. Woititz nuo alkoholio priklausomų tėvų charakteristiką (Woititz, 2016).

9.1. Ar sutinkate, kad čia išvardintos problemos ir savybės būdingos NAPTIV? Jei ne, tai su kuriomis nesutinkate?

9.2. Su kuriomis problemomis bei savybėmis sutiktumėte labiausiai? Kurios Jums atrodo būdingiausios NAPTIV?

9.3. Galbūt galėtumėte išskirti ir kitų, čia nepaminėtų, NAPTIV problemų ar savybių?

9.4. Kokias su NAPTIV susijusias situacijas Jums tenka spręsti dažniausiai?

9.5. Gal dirbant su NAPTIV esate pastebėję kažkokių dėsningumų (konfliktingas situacijos, į kurias dažniausiai papuola NAPTIV, tokių situacijų aplinkybės, pasikartojamumas ir pan.)?

10. Ar renkate, kaupiate ir analizuojate informaciją, reikalingą NAPTIV problemoms spręsti? Kokiais būdais renkate ir kaupiate informaciją? (aprašote asmeninę patirtį dirbant su NAPTIV, skaitote su NAPTIV susijusią literatūrą, kiti būdai)

11. Ar šviečiate mokyklos bendruomenę apie darbo su NAPTIV specifiką? Jei taip, tai kokiais būdais?

12. Ar konsultuojate mokyklos bendruomenę, tėvus (globėjus, rūpintojus), kitus su NAPTIV ugdymu susijusius asmenis, apie socialinių pedagoginių problemų sprendimo, socialinės pedagoginės pagalbos teikimo metodus ir formas NAPTIV?

13. Ar mokyklos bendruomenė domisi Jūsų rekomendacijomis, skirtomis darbui su NAPTIV?

14. Ar keliate savo, kaip socialinio pedagogo kompetencijas? Ar tai padeda dirbant su NAPTIV?

15. Ar inicijuojate socialinio ugdymo projektus kartu su mokyklos Vaiko gerovės komisija ir mokyklos savivaldos grupėmis, siekiant ugdyti vaikų ir mokinių socialinius įgudžius? Ar šie projektai

paliečia ir NAPTIV? Kaip manote, ar socialinio ugdymo projektai, skirti ugdyti vaikų ir mokinių įgudžius, yra svarbūs ir naudingi dirbant su NAPTIV?

16. Ar yra tekę atlikti socialinius pedagoginius tyrimus, susijusius konkrečiai su NAPTIV?

19. Ar darbas su NAPTIV kaip nors atsispindi Jūsų metinėje veiklos programoje? Papasakokite plačiau.

20. Kaip Jums atrodo, kokie didžiausi iššūkiai dirbant su NAPTIV?

21. Ko Jūsų nuomone labiausiai trūksta, pasigendate dirbant su NAPTIV (daugiau informacijos apie tokius vaikus, konkrečių darbo metodų su jais, bendradarbiavimo su kitais specialistais, kiti variantai).

22. Kaip manote, kas Jums palengvintų darbą su NAPTIV?

23. Kaip manote, koks Jūsų indėlis padedant įgyvendinti NAPTIV teisę į mokslą, užtikrinant šių vaikų saugumą mokykloje bei sudarant prielaidas pozityviai vaiko ir mokinio socializacijai ir pilietinei brandai?

3 Priedas

Laba diena,

Dėkoju, kad sutikote duoti interviu. Jūsų nuomonė mano tyrimui labai svarbi ir reikšminga.

Interviu klausimynas paremtas 2016 m. lapkričio 2 d. LR švietimo ir mokslo ministro patvirtintu socialinio pedagogo pavyzdiniu pareigybės aprašu bei amerikiečių psichologės Janet Geringer Woititz nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikų¹ problemų charakteristika, kuri išdėstyta autorės knygoje “Suaugę alkoholikų vaikai” (2016).

Interviu klausimai:

1. Kada ir kokiomis aplinkybėmis Jums, mokantis ugdymo įstaigoje, yra tekę bendrauti su socialiniu pedagogu?

2. Kaip dažnai Jūs bendraudavote/ -jate su socialiniu pedagogu? Ar tai būdavo/ yra pavieniai susitikimai (pvz. kilus kažkokioms problemoms) ar tęstinis darbas, kai susitikdavote/susitinkate reguliariai?

3. Ar socialinis pedagogas žinojo/žino, kad esate iš šeimos, kurioje yra problemų dėl priklausomybės alkoholiui? Jei taip, koku būdu socialinis pedagogas tai sužinojo?

4. Ar esate bandę nuslėpti nuo socialinio pedagogo savo tėvų priklausomybę nuo alkoholio? Kodėl bandėte šią informaciją nuslėpti?

5. Kokius socialinės pedagoginės pagalbos metodus ir formas taikė socialinis pedagogas, dirbdamas su Jumis (kalbėjosi individualiai, taikė grupinius užsiėmimus ir pan.)?

6. Kaip Jums atrodo, kurie socialinės pedagoginės pagalbos metodai ir formos Jums buvo priimtinausi ir padėdavo labiausiai?

7. Kurie socialinės pedagoginės pagalbos metodai ir formos Jums buvo mažiausiai priimtini ir nepadėdavo arba padėdavo mažiausiai?

8. Ar socialinis pedagogas, dirbdamas su Jumis, bendradarbiaudavo ir su kitais pedagogais, mokyklos bendruomene, pagalbos vaikui specialistais, švietimo pagalbos įstaigomis, Jūsų tėvais,

globėjais, su kitais su Jumis susijusiais asmenimis, socialinių paslaugų ir sveikatos priežiūros įstaigomis, teisėsaugos institucijomis, socialiniais partneriais?

9. Ar socialinio pedagogo bendradarbiavimas su kitais asmenimis ir specialistais Jums skirtą socialinę pedagoginę pagalbą darė efektyvesnę ar priešingai, galbūt tai tik apsunkindavo Jūsų situaciją (pvz. gal Jums priimtinesnė ir efektyvesnė buvo individuali socialinio pedagogo pagalba, o galbūt priešingai - daugiau pagalbos ir palaikymo sulaukdavote kai socialinis pedagogas bendradarbiaudavo su kitais, jums galinčiais padėti, asmenimis)?

10. Ar su Jumis dirbusiam socialiniam pedagogui pavykdavo išlaikyti bendravimo su Jumis konfidencialumą?

11. Ar esate susipažinęs (-usi) su Janet Geringer Woititz NAPTIV charakteristika - savybėmis ir problemomis, kurios būdingos tokiems vaikams? Jei ne, tai galbūt esate susipažinęs su kitų autorių NAPTIV charakteristika?

Prie klausimyno prisegta ir J.G. Woititz nuo alkoholio priklausomų tėvų charakteristiką (Woititz, 2016).

1.1. Ar sutinkate, kad čia išvardintos problemos ir savybės būdingos NAPTIV?

1.2. Su kuriomis savybėmis sutinkate labiausiai? Su kuriomis savybėmis nesutinkate?

1.3. Galbūt galėtumėte išskirti ir kitų, čia nepaminėtų, NAPTIV problemų ar savybių?

12. Ar Jums yra tekę dalyvauti kokiame nors Jūsų ugdymo įstaigos organizuotame projekte, užsiėmimuose, kurie buvo skirti ugdyti vaikų ir mokinių socialinius įgudžius? Jei taip, papasakokite plačiau – koks tai buvo projektas, užsiėmimai, kokia buvo jų trukmė, ar pajutote užsiėmimų naudą?

13. Kaip manote, ar socialinio ugdymo projektai bei užsiėmimai (išvykos, būreliai ir kt.), skirti ugdyti vaikų ir mokinių įgudžius, yra svarbūs ir naudingi NAPTIV?

14. Ar yra tekę dalyvauti socialinio pedagogo vykdomame tyrime, kuris būtų susijęs konkrečiai su NAPTIV?

15. Kaip Jums atrodo, kas buvo sudėtingiausia socialiniam pedagogui, kuris Jums teikė socialinę pedagoginę pagalbą?

16. Kaip manote, ką dar galėjo padaryti socialinis pedagogas, kad suteiktų efektyvią socialinę pedagoginę pagalbą?

17. Kaip manote, kas palengvintų socialiniams spedagogams darbą su NAPTV ir tuo pačiu padarytų socialinę pedagoginę pagalbą kokybiškesnę (socialinių pedagogų kvalifikacijos kėlimas, konkretūs metodai darbui su tokiais vaikais, kiti variantai)?

18. Kaip manote, koks socialinio pedagogo indėlis padedant įgyvendinti NAPTV teisę į mokslą, užtikrinant šių vaikų saugumą mokykloje bei sudarant prielaidas pozityviai vaiko ir mokinio socializacijai ir pilietinei brandai?

4 Priedas

NUO ALKOHOLIO PRIKLAUSOMŲ TĖVŲ VAIKŲ CHARAKTERISTIKA PAGAL J. G. WOITITZ

1. Jie nežino, kas yra normalu (pvz. vengia, bijo reikšti emocijas, nes nežino, kad tai normalu, arba reiškia emocijas destruktiviai, nes vėl gi, nežino kaip tai padaryti deramai. Arba namuose patiria chaosą, todėl yra linkę idealizuoti kitas šeimas, nors su problemomis daugiau ar mažiau susiduriama visose šeimose).
2. Jiems sunku sumanymą įgyvendinti nuo pradžios iki galo.
3. Jie meluoja ir tada, kai būtų lygiai taip pat paprasta sakyti tiesą.
4. Jie save smerkia nesigailėdami.
- 5– 6. Jie nemoka linksmintis ir vertina save labai rimtai (jiems sunku atsiplalaiduoti linksmose kompanijose, užsiimti valiūkiškais žaidimais).
7. Jiems sunku palaikyti artimus santykius (tai vaikai nematę „sveikų“ santykių modelio, jie susiduria su savigarbos, lytiškumo bei kitomis, su tarpusavio santykiais susijusiomis problemomis).
8. Alkoholikų vaikai perdėtai reaguoja į nuo jų valios nepriklausančius pokyčius.
9. Alkoholikų vaikai nuolatos siekia būti pripažinti ir įvertinti.
10. Jie mano, kad yra kitokie, nei visi.
11. Jie yra nepaprastai pareigingi arba ypač nepareigingi.
12. Alkoholikų vaikai nepaprastai atsidavę, net ir akivaizdžiai suvokdami, kad kitas asmuo ištikimybės nenusipelno.
13. Jie labai impulsyvūs.

5 Priedas

Atvirasis kodavimas – kategorijos ir jų konceptai

Socialinių pedagogių interviu analizė

1. Kaip dažnai Jums tenka dirbti su NAPTV?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Darbo su NAPTV dažnumas	Tenka dirbti dažnai	IN2 “<...> turbūt 4/5 mokinių yra iš tokių šeimų.”	2
		IN3 “Nuolat ir kasdien <...> nes vaikų, kurių šeimos kenčia nuo alkoholio, labai daug.”	
	Tenka dirbti retai	IN1 “Retai. Nėra jų daug.”	2
		IN5 “Gana retai.”	
Tenka dirbti	IN4 “Tenka <...> statistikos nevedu.”	1	

2. Kaip nustatote ar sužinote, kad tai vaikas iš šeimos, kurioje piknaudžiaujama alkoholiu?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
NAPTV atpažinimas	Pasako auklėtoja	IN1 “<...> Dažniausiai pasako auklėtoja. <...>”	2
		IN5 “<...> dažniausiai auklėtoja informuoja <...>”	
	Išduoda vaiko elgesys	IN1 “<...> jie taip daro <...>”	4
		IN2 “<...> yra elgesio tam tikri dalykai <...>”	
		IN3 “<...> kai kurios elgesio apraiškos verčia jį stebėti, kelia nerimą <...>”	
		IN4 “ <...> elgesys turi būti kažkuo neįprastas <...>”	
	Socialinė pedagogė sužino individualių pokalbių su mokiniu metu	IN2 “<...> kai kalbamės aš tiesiai šviešiai paklausiu <...>”	3
		IN4 “<...> sužinau individualių pokalbių metu <...>”	
		IN5 “ <...> individualių pokalbių metu <...>”	

3. Kaip įvertinate tokių vaikų socialinės pedagoginės pagalbos poreikius (kalbatės su mokiniu individualiai, lankotės pamokose, renkate informaciją iš kitų pedagogų ir pan.)?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Socialinės pedagoginės	Individualaus pokalbio metu	IN1 “ <...> pagal problemas sprendžiu, ką vaikas pasakoja atėjęs pas mane <...>”	5

pagalbos poreikio įvertinimas		IN2 “<...> mano dabo metodas yra būtent kalbėtis su mokiniu <...>”	
		IN3 “<...> skiriu daugiau individualaus dėmesio <...>”	
		IN4 “<...> vykdu individualius pokalbius <...>”	
		IN5 “<...> individualaus pokalbio metu <...>”	
	Gaunant informaciją iš klasės vadovės	IN4 “<...> informacija gaunu iš klasės vadovės <...>”	2
	IN5 “<...> iš klasės vadovės prašau išsamios charakteristikos <...>”		

4. Kokius taikote socialinės pedagoginės pagalbos metodus ir formas dirbant su NAPTIV? Papasakokite plačiau apie metodus, kurie Jūsų manymu labiausiai pasiteisina dirbant su NAPTIV?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Socialinės pedagoginės pagalbos NAPTIV metodai ir formos	Individualūs pokalbiai	IN1 “<...> ateina, kalbamės <...> kad yra žmogus, su kuriuo galima kitaip pabendrauti negu tarkim šeimoje <...>”	5
		IN2 “<...> problemų diagnostika, žiūrim <...>”	
		IN3 “<...> individualių pokalbių metu vaikus išklausu, leidžiu išsikalbėti, <...>”	
		IN4 “<...> bendrauju su jais individualiai <...>”	
		IN4 “<...> tapti draugu, žmogumi, kuriuo jis galėtų pasitikėti, kreiptųsi pagalbos <...>”	
	Grupiniai socialinių įgūdžių užsiėmimai	IN1 “<...> grupinis darbas, socialinių įgūdžių grupės <...>”	4
		IN2 “<...> darau papildomai grupinius užsiėmimus <...>”	
		IN3 “<...> organizuodama grupinius užsiėmimus <...>”	
		IN5 “<...> socialinių įgūdžių pamokėlės <...>”	
	Konsultavimas	IN1 “<...> dėl karjeros pasikalbame <...>”	2
		IN2 “<...> ir paskui per specialybę <...> ar jam tinka ta specialybė, jei taip, tada daug dalykų stoja į savo vietas <...>”	
	Savivertės ir motyvacijos kėlimas	IN2 “<...> pamatyti, parodyti jo vertę <...>”	5

		IN4 “<...> suteikti jiems pasitikėjimo savimi, savo galimybėmis <...>”	
		IN4 “<...> motyvuoti <...>”	
		IN4 “<...> nurašyti, nieko nepasieks, keisti šią nuostatą <...>”	
		IN5 “<...> kelti mokiniams jų savivertę <...>”	
	Meninė terapija	IN3 “<...> taikant meno terapijos metodus <...>”	2
		IN3 “<...> mažiesiems mini spektaklius esu davusi vaidinti <...>”	
	Pozityvios patirtys	IN3 “<...> išvykos, pažintys ir ne tik alkoholyje paskendusio pasaulio demonstravimas<...>”	1
	Pagalba šeimai tvarkant socialinės paramos dokumentus	IN2 “<...> gal reikia padėti susitvarkyti dėl socialinės paramos <...>”	1

5. Ar dirbant su NAPTV tenka bendradarbiauti su kitais pedagogais, mokyklos bendruomene, pagalbos vaikui specialistais, švietimo pagalbos įstaigomis, vaiko tėvais, globėjais, su kitais su vaiku ir mokiniu dirbančiais asmenimis, socialinių paslaugų ir sveikatos priežiūros įstaigomis, teisėsaugos institucijomis, socialiniais partneriais? Papasakokite plačiau apie bendradarbiavimą – su kuo tenka bendradarbiauti daugiausiai? Su kuo bendradarbiavimas vyksta sklandžiausiai? Su kuo bendradarbiauti sekasi sunkiausiai?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Sėkmingas socialinio pedagogo bendradarbiavimas su kitais asmenimis ir įstaigomis sprendžiant NAPTV problemas	Bendradarbiavimas su Šeimos ir vaiko gerovės centru	IN1 “<...> esu labai patenkinta Šeimos ir vaiko gerovės centro pagalba <...>”	1
	Bendradarbiavimas su miesto ir rajono socialiniais darbuotojais	IN1 “<...> socialinės darbuotojos padeda<...>” IN2 “<...> labai padeda seniūnijos ir jų socialiniai darbuotojai <...>”	1
	Bendradarbiavimas su specialiuoju pedagogu	IN1 “<...> specialusis pedagogas būna padeda <...>”	1
	Bendradarbiavimas su mokinio tėvais	IN1 “<...> su tėvais kontaktas kartais geras <...>”	1
	Bendradarbiavimas su kitais pedagogais	IN2 “<...> tenka ir su kitais pedagogais <...>” IN4 “<...> pagrindinis bendradarbiavimas su <...> dalykų mokytojais <...>” IN5 “<...> ir su mokytojais bendradarbiaujame <...>”	3

	Bendradarbiavimas su ugdymo įstaigos administracija	IN4 “<...> pagrindinis bendradarbiavimas su <...> mokyklos administracija <...>” IN5 “<...> su administracija bendradarbiaujame <...>”	2	
	Bendradarbiavimas su ugdymo įstaigos psichologu	IN2 “<...> su psichologu labai tarpiai bendradarbiaujame <...>”	3	
		IN4 “<...> pagrindinis bendradarbiavimas su <...> psichologu <...>”		
		IN5 “<...> padeda psichologas <...>”		
	Nesėkmingas socialinio pedagogo bendradarbiavimas su kitais asmenimis ir įstaigomis sprendžiant NAPTV problemas	Bendradarbiavimas su ugdymo įstaigos psichologu	IN1 “<...> pas psichologa jie eiti labai nenori <...>”	1
		Bendradarbiavimas su mokinio tėvais	IN2 “<...> tėvai patys stokoja tėvystės įgūdžių ir kartais tėvų išvis geriau nekviesti <...>”	2
IN4 “<...> pagalbos iš tėvų sulaukiama labai mažai <...>”				
Bendradarbiavimas su ugdymo įstaigos pedagogais		IN3 “<...> su pedagogais bendravimas dažniausiai tikrai nelengvas – jie apsiriboja vien dėstomuoju dalyku, sakydami neturintys laiko gilintis į šeimynines problemas, tada tenka stengtis dar ir mokytoją motyvuoti bei įkvėpti <...>”	1	
Bendradarbiavimas su vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba	IN3 “<...> sunkiausia dirbti su Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba <...> problemos nemato, jei vaikas aprenktas ir pavalgęs <...>”	3		
	IN4 “<...> Vaiko teisės irgi nepadeda jei vaikui jau 18 metų <...>”			
	IN5 “<...> deja, bet su Vaikų teisėmis bendradarbiauti sunkiausia <...>”			

6. Ar dirbant su NAPTV sunku suderinti konfidencialumą ir bendradarbiavimą su kitais asmenimis bei įstaigomis?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Konfidencialumo ir bendradarbiavimo suderinimas	Sunku suderinti konfidencialumą ir bendradarbiavimą	IN1 “<...> sunku suderinti konfidencialumą <...> sunku spręsti pasakoti kitiems ar ne, ar čia jau pavojinga situacija ar ne <...>”	4
		IN2 “<...> sunkoka suderinti konfidencialumą <...>”	

		IN3 “<...> ko gero tai sunkiausia darbo dalis, suderinti konfidencialumą <...>”	
		IN5 “<...> sunku suderinti konfidencialumą <...>”	
	Nesunku suderinti konfidencialumą ir bendradarbiavimą	IN4 “<...> nesunku suderinti konfidencialumą <...>”	1

7. Kaip Jums atrodo, kada sekasi pasiekti geresnių rezultatų – ar dirbant individualiai su NAPTIV ir skiriant daugiau asmeninio dėmesio ir konsultacijų, ar dirbant komandoje su kitais specialistais bei institucijomis

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Geriausi darbo su NAPTIV rezultatai	Dirbant su vaiku individualiai	IN3 “<...> dažniausiai pasirenku individualų darbą <...>”	2
		IN4 “<...> individualiai, nes tada gali pelnyti vaiko pasitikėjimą <...>”	
	Dirbant su vaiku komandoje su kitais asmenimis ir institucijomis	IN1 “<...> žinoma, komandoje <...>”	3
		IN2 “<...> žinoma, kad komandoje <...>”	
		IN5 “<...> vienareikšmiškai tik dirbant ir bendradarbiaujant su komanda <...>”	

8. Ar esate susipažinę, su Janet Geringer Woititz NAPTIV charakteristika - savybėmis ir problemomis, kurios būdingos tokiems vaikams? Jei ne, tai galbūt esate susipažinę su kitų autorių NAPTIV charakteristika?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Janet Geringer Woititz NAPTIV charakteristika	Esu su ja susipažinusi	IN2 “<...> esu susipažinusi <...>”	2
		IN3 “<...> esu susipažinusi <...>”	
	Nesu su ja susipažinusi	IN1 “<...>ne, nesu susipažinusi <...>”	3
		IN4 “<...> nesu susipažinusi <...>”	
		IN5 “<...> nesu susipažinusi <...>”	

9.1. Ar sutinkate, kad čia išvardintos problemos ir savybės būdingos NAPTIV? Su kuriomis savybėmis nesutinkate? Su kuriomis sutinkate labiausiai?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
NAPTV savybės pagal Janet Geringer Woititz tokių vaikų charakteristiką	Teiginiai, su kuriais sutinku	IN1 “<...> sutinku, kad tinka <...> 1,2,7,8,9,10,11,12,13<...> labiausiai sutinku su 1,2,7,9 ir 10 teiginiu <...>”	5
		IN2 “<...> sutinku 2,4,5,6,8,10,11,12 <...>”	
		IN3 “<...> su visais sutinku, ypač su 4,5,6,7,11,12 <...>”	
		IN4 “<...> sutinku, ypatingai matau 1,2,7,9,10 <...>”	
		IN5 “<...> iš esmės su visomis savybėmis sutinku, labiausiai pastebiu 4 <...>”	
	Teiginiai, su kuriais nesutinku	IN1 “<...> nesutikčiau su 3,4,5,6 teiginiu <...>”	2
		IN2 “<...> 3,7 <...>”	
	Teiginiai, dėl kurių neturiu nuomonės arba abejoju	IN2 “<...> 8,9,13 <...>”	2
		IN4 “<...> 5-6 nesu tikra <...>”	

9.2. Galbūt galėtumėte išskirti ir kitų, čia nepaminėtų, NAPTV problemų ar savybių?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Informančių išskirtos NAPTV problemos ir savybės, kurių nėra J. G. Woititz charakteristikoje	NAPTV linę susidėti su prastos reputacijos kompanijomis	IN1 “<...> jie linksta į destruktivias kompanijas <...>”	1
	Jie turi dėmesio sutelktumo ir išlaikymo problemų	IN4 “<...> dėmesio sutelktumo ir išlaikymo problemos <...>”	1
	Jie pasižymi “išmoktu” elgesiu su ugdymo įstaigos administracija	IN4 “<...> išmoktas bendravimas su administracijos darbuotojais, kai žino koi š jų nori ir taip ir sako arba slepia <...>”	1
	Perdėtas dėmesio siekimas arba kardinalus jo vengimas	IN5 “<...> perdėtas dėmesio troškimas arba kardinaliai visiškas įsibauginimas <...>”	1

9.3. Kokias su NAPTV susijusias situacijas Jums tenka spręsti dažniausiai?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Su NAPTV susijusios	Elgesio problemos	IN1 “<...> kažkokių taisyklių pažeidimas <...>”	2
		IN4 “<...> elgesio problemos <...>”	

probleminės situacijos	Bėgimas iš pamokų	IN1 “<...> pabėgimai iš pamokų <...>”	2
		IN4 “<...> mokyklos nelankymas <...>”	
	Konfliktiškumas	IN2 “<...> konfliktuoja su mokytojais <...>”	3
		IN2 “<...> linkę veltis į konfliktus su kitais <...>”	
		IN3 “<...> labiau veliasi į konfliktus <...>”	
	Telkiamasis į gaujas	IN2 “<...> linkę telktis į gaujas <...>”	1
	Žema savivertė	IN3 “<...> nepasitiki savimi <...>”	3
		IN4 “<...> žema savivertė <...>”	
		IN5 “<...> menkos savivertės <...>”	
	Smurtavimas	IN5 “<...> žemina kitus, neretai naudoja fizinį smurtą <...>”	1
Mokomųjų dalykų įsiskolinimai	IN4 “<...> mokomųjų dalykų įsiskolinimai <...>”	1	

10. Ar renkate, kaupiate ir analizuojate informaciją, reikalingą NAPTIV problemoms spręsti? Kokiais būdais renkate ir kaupiate informaciją (aprašote asmeninę patirtį dirbant su NAPTIV, skaitote su NAPTIV susijusią literatūrą, kiti būdai)?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Informacijos, reikalingos darbui su NAPT, rinkimas ir kaupimas	Informacija renku ir kaupiu	IN2 “<...> taip, renku ir kaupiu informaciją apie NAPTIV <...>”	4
		IN3 “<...> skaitau su NAPTIV susijusią literatūrą, lankau kvalifikacijos kėlimo kursus <...>”	
IN4 “<...> specialiai nekaupiu <...> literatūra domiuosi”			
IN5 “<...> turiu mokyklos kompiuteryje aplanką, kuriame kaupiu visų informacinių šaltinių nuorodas. Taip pat turiu aplanką, kuriame kaupiu svarbią informaciją, tame tarpe ir apie NAPTIV <...>”			
	Informacijos nerenku ir nekaupiu	IN1 “<...> informacijos apie NAPTIV atskirai nekaupiu ir nerenku <...>”	1

11. Ar šviečiate mokyklos bendruomenę apie darbo su NAPTIV rekomendacijas ir specifiką? Jei taip, tai kokiais būdais?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Mokyklos bendruomenės	Šviečiu mokyklos bendruomenę	IN1 “<...> neišskiriu tokių vaikų, bet pasidalinu su bendruomene kas yra	3

švietimas apie darbo su NAPTV rekomendacijas ir specifiką		svarbu, aktualu suprasti. Išklauso ir atliepia <...>”	
		IN3 “<...> taip, darau standus, siunčiu naudingas nuorodas kolegoms <...>”	
		IN5 “<...> taip, jei yra poreikis konsultuoju <...>”	
	Nešviečių mokyklos bendruomenės	IN1 “<...> ne <...> nėra poreikio, pavieniai tokie vaikai <...>”	2
	IN4 “<...> ne <...> nebuvo poreikio <...>”		

12. Ar keliate savo, kaip socialinio pedagogo kompetencijas? Ar tai padeda dirbant su NAPTV?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Socialinio pedagogo kompetencijų kėlimas	Keliu savo, kaip socialinio pedagogo, kompetencijas	IN1 “<...> žinoma, kiek galiu, tiek keliu. Visos patirtys padeda <...>”	5
		IN2 “<...> keliu ir buvo etapas kai labai kėliau <...> padeda suprasti kur teisinga eikvoti savo energiją, o kur ne <...>”	
		IN3 “<...> nuolat keliu ir tai labiausiai padedantis dalykas <...>”	
		IN4 “<...> taip, stengiuosi <...> norėtusi daugiau galimybių kelti kvalifikaciją <...>”	
		IN5 “<...> kompetencijas keliu labai dažnai ir tai labia padeda <...>”	

13. Ar inicijuojate socialinio ugdymo projektus kartu su mokyklos bendruomene, siekiant ugdyti vaikų ir mokinių socialinius įgudžius? Ar šie projektai paliečia ir NAPTV? Kaip manote, ar socialinio ugdymo projektai, skirti ugdyti vaikų ir mokinių įgudžius, yra svarbūs ir naudingi dirbant su NAPTV?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Socialinio ugdymo projektų iniciavimas kartu su mokyklos bendruomene	Inicijuojame socialinio ugdymo projektus	IN1 “<...> taip, kiekvienais metais turime grupinius užsiėmimus <...> paslėptas tikslas pritraukti ir tuos pažeistus vaikus <...> geriausiai matomi rezultatai <...>”	5
		IN2 “<...> būrelių galimybė limituota, bet pasinaudoju <...> vaikui, kuris nemato normalių santykių, labia svarbu atrasti tą kitą pasaulį <...> laiku pamatytas kitas kampas, alternatyva, kibirkštis <...> jei jie	

		pajunta motyvaciją, tai padeda vieni kitiems <...>”	
		IN3 “<...> nuolat inicijuoju tokius projektus, nes tai NAPTIV labai naudinga <...>”	
		IN4 “<...> taip, skiriame dėmesį jaunimo emociniam ugdymui, jiems tai labai vertinga informacija <...>”	
		IN5 “<...> inicijuojame <...> NAPTIV atskirai neišskiriame, bet tai paliečia visus norinčius <...>”	

14. Ar yra tekę atlikti socialinius pedagoginius tyrimus, susijusius konkrečiai su NAPTIV?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Su NAPTIV susiję socialiniai pedagoginiai tyrimai	Esu atlikusi su NAPTIV susijusius socialinius pedagoginius tyrimus	IN2 “<...> yra tekę kai gyniausi magistrą <...>”	1
	Nesu atlikusi su NAPTIV susijusių socialinių pedagoginių tyrimų	IN1 “<...> ne <...>”	4
		IN3 “<...> ne <...>”	
		IN4 “<...> ne <...>”	
		IN5 “<...> ne <...>”	

15. Ar darbas su NAPTIV kaip nors atsispindi Jūsų metinėje veiklos programoje? Papasakokite plačiau.

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Darbo su NAPTIV atsispindėjimas metinėje socialinio pedagogo veiklos programoje	Darbas su NAPTIV neatsispindi mano metinėje socialinės pedagogės veiklos programoje	IN1 “<...> ne, tokių vaikų pas us mažai. Aš tiesiog žinau kad toks vaikas yra ir turiu galvoje kad jį reikės įtraukti į kažkokią veiklą <...>”	5
		IN2 “<...> neišskiriu tokių vaikų ir ar būtų etiška taip išskirti? ”	
		IN3 “<...>” ne, jie “paslepiami” po socialinės rizikos vaikų pavadinimu <...>”	
		IN4 “<...> ne, visiems bendra prevencinė veikla <...>”	
		IN5 “<...> ne <...>”	

16. Kaip Jums atrodo, kokie didžiausi iššūkiai dirbant su NAPTIV?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Didžiausi iššūkiai dirbant su NAPTIV	Prasta socialinės paramos sistema	IN1 “<...> socialinės paramos Sistema labia nedėkinga <...> kai tėvai geria, nesirūpina, jie ir tų dokumentų ne visada susitvarko <...> mokykla dabar nedaug gali <...>”	1
	Neadekvatūs tokių vaikų lūkesčiai	IN2 “<...> sunku jiems paaiškinti ko tikėtis ir laukti realu, o kur tik iliuzijos <...>”	1
	NAPTIV savivertės problemos	IN2 “<...> jų labai neadekvati savivertė, jie linkę į kraštutinumus, į savęs sekinimą kažko siekiant arba kaip tik labai save smerkia kaip niekam tikusį <...>”	2
		IN4 “<...> stengtis juos įgalinti <...>”	
	Vaikų baimė atsiverti ir viešinti savo problemas	IN3 “<...> vaikų baimė atsiverti ir viešinti savo problemas <...>”	1
	Pedagogų nenoras skirti daugiau dėmesio šių vaikų problem suvokimui	IN3 “<...> pedagogų nenoras skirti daugiau dėmesio šių vaikų problem suvokimui <...>”	1
	Institucijų, su kuriomis tenka bendradarbiauti dėl pagalbos NAPTIV, kompetencijų stoka	IN3 “<...> institucijų kompetencijų stoka <...>”	1
	Dideli socialinio pedagogo darbo krūviai	IN3 “<...> dideli darbo krūviai, kurie trukdo teikti savalaikę ir ilgalaikę pagalbą <...>”	1
	Sunku pelnyti NAPTIV pasitikėjimą	IN4 “<...> sunku pelnyti NAPTIV pasitikėjimą <...>”	1
Žinių bei paruošimo darbui su NAPTIV stoka	IN5 “<...> žinių bei paruošimo darbui su tokiais vaikais stoka <...>”	1	

17. Ko Jūsų nuomone labiausiai trūksta, pasigendate dirbant su NAPTIV (daugiau informacijos apie tokius vaikus, konkrečių darbo metodų su jais, bendradarbiavimo su kitais specialistais, kiti variantai).

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Ko labiausiai trūksta dirbant su NAPTIV	Metodų, skirtų būtent darbui su NAPTIV	IN1 “<...> kažkokių specifinių metodų <...>”	2
		IN3 “<...> konkrečių darbo metodų <...>”	

	Informacijos būtent apie NAPTIV	IN3 “<...> daugiau informacijos būtent apie tokius vaikus <...>” IN4 “<...> jaučiu žinių apie darbą su NAPTIV trūkumą <...>”	2
	Naujos informacijos apie darbą su NAPTIV	IN2 “<...> jei kažkas naujo atsirastų būtų labai gerai <...>”	1
	Bendradarbiavimo su kitais specialistais, institucijomis	IN3 “<...> bendradarbiavimo su kitais specialistais <...>” IN4 “<...> daugiau bendradarbiavimo, sulaukti pagalbos, patarimų <...>” IN5 “<...> bendradarbiavimo su kitais specialistais <...>”	3

18. Kaip manote, kas Jums palengvintų darbą su NAPTIV?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Kas palengvintų darbą su NAPTIV	Didesnis valstybės institucijų dėmesys NAPTIV problemoms	IN1 “<...> palengvintų institucijų mažiau biurokratinis požiūris, lankstesni įstatymai <...>”	2
		IN2 “<...> ir pagalbos tokioms šeimoms trūksta <...> valstybės mastu trūksta kryptingumo, susitarimo, kad taip, turime bėda ir reikia ją spręsti <...>”	
	Visuomenės požiūrio į NAPTIV keitimas	IN2 “<...> ir tuos vaikus savotiškai smerkia, kad jie iš tokios šeimos <...>”	1
	Didesnė informacijos apie darbą su NAPTIV sklaida	IN3 “<...> daugiau informacijos apie tokius vaikus <...>”	1
	Didesnis mokymų, seminarų apie darbą su NAPTIV pasirinkimas	IN4 “<...> mokymai, seminarai <...>”	2
		IN5 “<...> daugiau specializuotų mokymų, seminarų <...>”	
Didesnis bendradarbiavimas su kitais specialistais, institucijomis	IN3 “<...> bendradarbiavimo su kitais specialistais <...>”	1	

19. Kaip manote, koks Jūsų indėlis padedant įgyvendinti NAPTIV teisę į mokslą, užtikrinant šių vaikų saugumą mokykloje bei sudarant prielaidas pozityviai vaiko ir mokinio socializacijai ir pilietinei brandai?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Socialinio pedagogo indėlis padedant NAPTIV	Sudaro sąlygas pozityviai vaiko socializacijai	IN1 “<...> gauna jie kokybiškesnį bendravimą <...>”	3
		IN2 “<...> jaučiasi priimti, suprasti <...>”	
		IN3 “<...> jam būtinas bendravimas socialiniame tinkle – su mokytojais, tėvais, bendramoksliais, nes tai gali užtikrinti gerą socializaciją <...>”	
	NAPTIV gauna jiems, kaip asmenybei augti, reikalingos informacijos	IN1 “<...> informacijos, konsultacijos daro juos emociškai brandesnius <...>”	2
		IN4 “<...> reikia galimybės geriau pažinti save, savo siekius ir galimybes <...>”	
	NAPTIV gauna emocinį palaikymą ir motyvaciją	IN2 “<...> vaikui reikia kibirkšties <...>”	4
IN4 “<...> jiems reikia patarimo ir paskatinimo įgyvendinant ateities tikslus <...>”			
IN4 “<...> kas rastu savyje savybių, kuriomis galėtų didžiuotis <...>”			
IN5 “<...> stengiuosi mokykloje būti šalia tokių vaikų <...>”			
NAPTIV išlieka ugdymo procese ir mokykloje	IN2 “<...> jie išlieka ugdymo procese <...>”	1	
NAPTIV gaunama socialinio pedagogo pagalba nėra pakankama	IN3 “<...> mano indėlis nėra pakankamas - jo turėtų būti daug daugiau <...>”	1	

Nuo alkoholio priklausomų tėvų vaikų interviu analizė

1. Kokiomis aplinkybėmis Jums, mokantis ugdymo įstaigoje, yra tekę bendrauti su socialiniu pedagogu?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Kada ir kokiomis aplinkybėmis teko bendrauti su socialine pedagoge	Buvau nukreiptas pas socialinę pedagogę dėl mokyklos nelankymo	INT1 “<...> bendravau su socialine pedagoge dėl mokyklos nelankymo <...>”	2
		INT4 “<...> kai praleidau daug pamokų <...>”	
	Buvau nukreiptas pas socialinę	INT1 “<...> dėl blogų pažymių <...>”	2
		INT3 “<...> dėl prastų pažymių <...>”	

	pedagogę dėl blogų pažymių		
	Buvau nukreiptas pas socialinę pedagogę dėl konfliktinių situacijų	INT3 “<...> dėl konfliktų su mokytojais ir kai kuriais klasiokais <...>”	2
		INT4 “<...> atvesdavo kai pykdavausi su klasiokais arba atsikalbinėdavau su mokytojais <...>”	
	Pas socialine pedagoge ateinu pasikalbėti, būti išklaustytu	INT2 “<...> kai noriu su kuo nors pasikalbėti, išsipasakoti <...>”	1

2. Kaip dažnai Jūs bendraudavote/ -jate su socialiniu pedagogu? Ar tai būdavo/ yra pavieniai susitikimai (pvz. kilus kažkokioms problemoms) ar tęstinis darbas, kai susitikdavote/-kate reguliariai?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Bendravimo su socialine pedagoge dažnumas	Bendraudavau/ bendrauju dažnai	INT1 “<...> mane kviesdavosi dažnai, bet ne reguliariai <...>”	2
		INT2 “<...> bendrauju dažnai <...>”	
	Bendraudavau/bendrauju retai	INT4 “<...> pavieniai atvejai <...>”	1
	Bendraudavau/-auju nei dažnai nei retai	INT3 “<...> nuveda <...>”	1

3. Ar socialinis pedagogas žinojo/žino, kad esate iš šeimos, kurioje yra problemų dėl priklausomybės nuo alkoholio? Jei taip, koku būdu socialinis pedagogas tai sužinojo?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Ar socialinis pedagogas žino/žinojo, kad mokinys turi nuo alkoholio priklausomus tėvus	Socialinis pedagogas žino/žinojo, kad mokinys turi nuo alkoholio priklausomus tėvus	INT1 “<...> žinojo, manau sužinojo kai vis nepavykdavo išsikviesti mano mamos į mokyklą <...>”	4
		INT2 “<...> pati socialinė paklausė ir kažkaip taip papasakojau kad tėtis daug geria <...>”	
		INT3 “<...> žino <...> mama kartais ateidavo pagėrusi <...>”	
		INT4 “<...> žinojo <...> be manes dar buvo sesė ir brolis toje pačioje mokykloje <...>”	

4. Are esate bandę nusiępti nuo socialinio pedagogo savo tėvų priklausomybę nuo alkoholio? Kodėl bandėte šią informaciją nusiępti?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Ar mokinys bandė nusiępti nuo socialinio pedagogo tai, kad šeimoje yra nuo alkoholio priklausomi tėvai	Taip, mokinys bandė nusiępti nuo socialinio pedagogo, kad šeimoje yra nuo alkoholio priklausomi tėvai	INT1 “<...> pats niekada niekam, išskyrus gerus draugus, nepasakodavau apie mamos gėrimą <...>” INT3 “<...> labiau būčiau norėjęs nusiępti nuo klasiokų <...>”	2
	Ne, mokinys nebandė nusiępti nuo socialinio pedagogo, kad šeimoje yra nuo alkoholio priklausomi tėvai	INT2 “<...> neslėpiau, bet ir nepasakojau <...>” INT4 “<...> neslėpiau <...>”	2

5. Kokius socialinės pedagoginės pagalbos metodus ir formas taikė socialinis pedagogas, dirbdamas su Jumis (kalbėjosi individualiai, taikė grupinius užsiėmimus ir pan.)?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Socialinės pedagoginės pagalbos NAPTIV metodai ir formos	Individualūs pokalbiai	INT1 “<...> kalbėdavosi individualiai <...>”	3
		INT2 “<...> kalbamės <...>”	
		INT3 “<...> kalbamės <...>”	
Grupiniai užsiėmimai	Grupiniai užsiėmimai	INT2 “<...> einu į būrelį <...>” INT3 “<...> į būrelį, kurį veda socialinė pedagogė <...>”	2
		Neveiksminga socialinė pedagoginė pagalba	INT4 “<...> atskaitydavo moralą <...> nemanau, kad buvo naudos – išeidavau iš jos ir pamiršdavau <...>”

6. Kaip Jums atrodo, kurie socialinės pedagoginės pagalbos metodai ir formos Jums buvo priimtinausi ir padėdavo labiausiai?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Veiksmingiausi socialinės pedagoginės	Individualūs pokalbiai	INT1 “<...> su socialine pedagoge tik kalbėdavausi individualiai, nežinau kokie galėjo būti kiti metodai <...>”	2

pagalbos NAPT metodai ir formos		INT2 “<...> man patinka pasikalbėti su socialine pedagoge <...>”	
	Grupiniai užsiėmimai	INT2 “<...> ir į būrelį mėgstu eiti <...>”	
		INT3 “<...> būrelyje visai kitaip, ten galima kalbėtis apie viską <...>”	2

7. Kurie socialinės pedagoginės pagalbos metodai ir formos Jums buvo mažiausiai priimtini ir nepadėdavo arba padėdavo mažiausiai?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Mažiausiai veiksmingi socialinės pedagoginės pagalbos NAPT metodai ir formos	Gąsdinimas ir moralizavimas	INT1 “<...> pradžioje pokalbiai buvo gąsdinantys, sake kad jei nelankysiu mokyklos mane išmes, arba bus vasaros darbai jei nesimokysiu <...> tokie dalykai nepadėdavo <...>”	4
		INT2 “<...> suprantu, kad reikia apie tai kalbėti, kad yra problemos, bet man tai neveikia <...>”	
		INT3 “<...> nepatinka kai kalbame apie tai ką prisidirbau, bet po to imu labiau stengtis <...>”	
		INT4 “<...> nebuvo naudos iš moralizavimo <...>”	

8. Ar socialinis pedagogas, dirbdamas su Jumis, bendradarbiaudavo ir su kitais pedagogais, mokyklos bendruomene, pagalbos vaikui specialistais, švietimo pagalbos įstaigomis, Jūsų tėvais, globėjais, su kitais su Jumis susijusiais asmenimis, socialinių paslaugų ir sveikatos priežiūros įstaigomis, teisėsaugos institucijomis, socialiniais partneriais?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Socialinio pedagogo bendradarbiavimas su kitais asmenimis ir įstaigomis sprendžiant NAPT problemas	Bendradarbiavimas su kitais pedagogais	INT1 “<...> kalbėdavosi apie mane su mano auklėtoja <...> gal kalbėdavosi ir su mokytojais <...>”	4
		INT2 “<...> man atrodo kartais kalbasi su kitais mokytojais <...>”	
		INT3 “<...> kalbasi su auklėtoja, mokytojais <...>”	
		INT4 “<...> atvedavo auklėtoja, abi kalbėdavo <...> mokytojams sakėdavo <...>”	

9. Ar socialinio pedagogo bendradarbiavimas su kitais asmenimis ir specialistais Jums skirtą socialinę pedagoginę pagalbą darė efektyvesnę ar priešingai, galbūt tai tik apsunkindavo Jūsų situaciją (pvz. gal Jums priimtinesnė ir efektyvesnė buvo individuali socialinio pedagogo pagalba, o galbūt priešingai - daugiau pagalbos ir palaikymo sulaukdavote kai socialinis pedagogas bendradarbiaudavo su kitais, jums galinčiais padėti, asmenimis, institucijomis)?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Didesnis socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumas bendradarbiaujant su kitais, galinčiais padėti NAPTIV asmenimis ir įstaigomis	Bendradarbiavimas su kitais pedagogais	INT1 “<...> gerai, kad socialinė pedagogė kalbėdavosi su mano auklėtoja <...> kai tarp mūsų būdavo socialinė, būdavo lengviau kalbėtis su auklėtoja <...> auklėtoja kitaip į mane žiūrėjo <...>”	1
Mažesnis socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumas bendradarbiaujant su kitais, galinčiais padėti NAPTIV asmenimis ir įstaigomis	Bendradarbiavimas su kitais pedagogais	INT2 “<...> geriau kai mes dviese pasikalbame <...>”	1

10. Ar su Jumis dirbusiam socialiniam pedagogui pavykdavo išlaikyti bendravimo su Jumis konfidencialumą?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Socialinio pedagogo bendravimo su NAPTIV konfidencialumo išlaikymas	Nežinoma, ar socialiniam pedagogui pavyko išlaikyti bendravimo su NAPTIV konfidencialumą	INT1 “<...> nežinau <...> nepastebėjau, kad nepavyko <...>”	2
		INT3 “<...> nežinau <...>”	
	Socialiniam pedagogui pavyko išlaikyti bendravimo su NAPTIV konfidencialumą	INT2 “<...> taip <...> nebuvo, kad kažkas ką nors sužinotų apie ką kalbamės su socialine pedagoge <...>”	1
Socialiniam pedagogui nepavyko išlaikyti bendravimo su NAPTIV konfidencialumo		INT4 “<...> manau kalbėdavosi po to su mokytojais koks aš esu <...>”	1

11. Ar esate susipažinęs su Janet Geringer Woititz NAPTV charakteristika - savybėmis ir problemomis, kurios būdingos tokiems vaikams? Jei ne, tai galbūt esate susipažinęs su kitų autorių NAPTV charakteristika?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Janet Geringer Woititz NAPTV charakteristika	Esu su ja susipažinęs	INT1 “<...> esu susipažinęs <...>”	2
		INT4 “<...> esu <...>”	
	Nesu su ja susipažinęs	INT2 “<...> ne, ir kitų nežinau <...>”	2
		INT3 “<...> nesu <...>”	

11.1. Ar sutinkate, kad čia išvardintos problemos ir savybės būdingos NAPTV?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
NAPTV savybės pagal Janet Geringer Woititz tokių vaikų charakteristiką	Sutinku su teiginiais	INT1 “<...> sutinku <...>”	4
		INT2 “<...> iš principo sutinku <...>”	
		INT3 “<...> sutinku <...>”	
		INT4 “<...> visiškai sutinku <...>”	

11.2. Su kuriomis savybėmis sutinkate labiausiai? Su kuriomis savybėmis nesutinkate?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Savybės pagal J.G. Woititz, kurios būdingos NAPTV	Savybės, su kuriomis sutinku labiausiai	INT1 “<...> labiausiai sutinku su 4,5-6,8,9 savybėmis <...>”	4
		INT2 “<...> labiausiai su 2,9,10 <...>”	
		INT3 “<...> labiausiai sutinku su 4,9,13 <...>”	
		INT4 “<...> 4,9,11,13 <...>”	
	Savybės, su kuriomis nesutinku	INT2 “<...> nesutinku su 3 ir 7 <...>”	2
		INT3 “<...> bet ne su 2,7 <...>”	

11.3. Galbūt galėtumėte išskirti ir kitų, čia nepaminėtų, NAPTV problemų ir savybių?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Informantų išskirtos NAPTV problemos ir savybės, kurių nėra J. G. Woititz charakteristikoje	Žema savivertė	INT1 “<...> žemą savivertę, nepasitikėjimą savimi <...>”	2
		INT3 “<...> nepasitiki savimi <...>”	
	Nepasitikėjimas kitais	INT3 “<...> ir kitais pasitikėti sunku <...>”	1
	Gėdos jausmas	INT2 “<...> gėda <...> ne mano kaltė, bet vis viena kažkodėl labai gėda, kad geria <...>”	1

	Polinkis persistengti	INT4 “<...> linkęs persistengti <...> darau maksimaliai <...> po to atrodo kad net stogas pavažiuos <...>”	1
--	-----------------------	---	---

12. Ar Jums yra tekę dalyvauti kokiame nors Jūsų ugdymo įstaigos organizuotame projekte, užsiėmimuose, kurie buvo skirti ugdyti vaikų ir mokinių socialinius įgudžius? Jei taip, papasakokite plačiau – koks tai buvo projektas, užsiėmimai, kokia buvo jų trukmė, ar pajutote užsiėmimų naudą?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Projektai ir užsiėmimai, skirti ugdyti mokinių socialinius įgudžius	Grupiniai užsiėmimai (būreliai)	INT2 “<...> lankau būrelį, kuri veda socialinė <...> kalbamės apie viską, kas įdomu <...> šią savaitę apie emocijas <...>”	2
		INT3 “<...> einu į būrelį <..> ten mūsų 10 <...> ten visi kaip šeima <...>”	
	Nedalyvauta jokiuose projektuose ar užsiėmimuose, kurie būtų skirti ugdyti mokinių socialiniais įgudžiams	INT1 “<...> neteko ir nežinau, ar kažkas tokio vyko <...>”	2
		INT4 “<...> ne <...>”	

13. Kaip manote, ar socialinio ugdymo projektai bei užsiėmimai (išvykos, būreliai ir kt.), skirti ugdyti vaikų ir mokinių įgudžius, yra svarbūs ir naudingi NAPTIV?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Socialinio ugdymo projektų ir užsiėmimų, skirtų ugdyti mokinių socialinius įgudžius, nauda NAPTIV	Socialinio ugdymo projektai ir užsiėmimai svarbūs ir naudingi NAPTIV	INT1 “<...> manau tai galėtų jiems padėti <...> “	4
		INT2 “<...> manau tai naudinga <...>”	
		INT3 “<...> taip, būrelyje aš daug ko išmokau <...> ir visada laikiu būrelio <...>”	
		INT4 “<...> sunku pasakyti, nes neteko susidurti <...> manau reikėtų daugiau pagalbos alkoholikų vaikams <...>”	

14. Ar yra tekę dalyvauti socialinio pedagogo vykdomame tyrime, kuris būtų susijęs konkrečiai su NAPTIV?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Su NAPTIV susiję socialiniai pedagoginiai tyrimai	Neteko dalyvauti socialinio pedagogo tyrime, kuris būtų susijęs konkrečiai su NAPTIV	INT1 “<...> ne <...>”	4
		INT2 “<...> neteko <...>”	
		INT3 “<...> ne <...>”	
		INT4 “<...> nesusidūriau <...>”	

15. Kaip Jums atrodo, kas buvo sudėtingiausia socialiniam pedagogui, kuris Jums teikė socialinę pedagoginę pagalbą?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Sudėtingiausios situacijos ir aplinkybės, su kuriomis teko susidurti su NAPTIV dirbusiems socialinėms pedagogėms	Sunku pelnyti NAPTIV pasitikėjimą	INT1 “<...> sudėtinga pelnyti mano pasitikėjimą <...>”	1
	Sunku bendradarbiauti su NAPTIV tėvais	INT1 “<...> mano mama niekaip neprisidėdavo kas liečia ugdymo klausimus, nors ją kvietė ne kartą <...>”	2
		INT3 “<...> kai mama atėdavo išgėrusi <...>”	
	Pedagoginis NAPTIV apleistumas	INT2 “<...> bet man vis viena nesiseka mokytis <...> o tėvams nerūpi <...>”	1
Komplikuotas NAPTIV charakteris	INT4 “<...> buvau sudėtingas <...> visiems su manimi buvo nelengva <...>”	1	

16. Kaip manote, ką dar galėjo padaryti socialinis pedagogas, kad suteiktų efektyvią socialinę pedagoginę pagalbą?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumo didinimas	Skirti daugiau individualaus dėmesio	INT1 “<...> skirti daugiau dėmesio <...>”	2
		INT2 “<...> gal daugiau išklaudyti <...>”	
	Nekviesti NAPTIV tėvų pokalbiams į mokyklą	INT3 “<...> nekviesti mano mamos iš viso <...>”	1
	Nesmerkti	INT4 “<...> nesmerkti <...> atrodo visada tik blogas buvau, bet tai netiesa <...>”	1

17. Kaip manote, kas palengvintų socialiniams spedagogams/-ėms darbą su NAPTV ir tuo pačiu padarytų socialinę pedagoginę pagalbą kokybiškesnę (socialinių pedagogų kvalifikacijos kėlimas, konkretūs metodai darbui su tokiais vaikais, kiti variantai)?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Kas palengvintų socialinių pedagogų/-ių darbą	Socialinių pedagogų/-ių darbo krūvio mažinimas	INT1 “<...> būdavo sunku susitarti dėl kito susitikimo <...> gal dideli darbo krūviai <...>”	1
	Socialinių pedagogų/-ių bendradarbiavimas su kitais specialistais, įstaigomis	INT2 “<...> gal reikia kad kažkas padėtų <...>”	1
	Finansinė parama socialinių įgudžių ugdymo veiklai	INT3 “<...> norėčiau, kad kur nors su būreliu išvažiuotume, į eskursiją <...>”	1
	Socialinių pedagogų/-ių kvalifikacijos ir kompetencijų kėlimas	INT4 “<...> tobulintis, pabandyti suprasti <...> reikia kažkaip išmokti suprasti ir mus <...>”	1

18. Kaip manote, koks socialinio pedagogo indėlis padedant įgyvendinti NAPTV teisę į mokslą, užtikrinant šių vaikų saugumą mokykloje bei sudarant prielaidas pozityviai vaiko ir mokinio socializacijai ir pilietinei brandai?

Kategorija	Konceptai	Teiginiai	Ats. sk.
Socialinio pedagogo indėlis padedant NAPTV	NAPTV išlieka ugdymo procese ir mokykloje	INT1 “<...> po pokalbių su socialine pedagoge aš ir vėl imdavau lankyti mokyklą <...>”	1
	NAPTV gauna emocinį palaikymą ir motyvaciją	INT1 “<...> gerai žinoti, kad mokykloje yra su kuo pasikalbėti, kam galiu papasakoti <...>”	3
		INT2 “<...> socialinė man padeda geriau jaustis mokykloje <...> namie būna visaip, bet mokykloje ramiau, man saugiau <...>”	
		INT3 “<...> galiu su socialine pedagoge pasikalbėti <...>”	
	NAPTV gauna jiems, kaip asmenybei, augti reikalingos informacijos	INT3 “<...> būrelyje mokomės visokių dalykų <...>”	1
Socialinio pedagogo pagalba neefektyvi	INT4 “<...> man nepadėjo <...>”	1	

